

Přehled hraných filmů o holocaustu a co v nich chybí

Marek Šlechta
květen 2014

1. Úvod: Jak vnímám hrané filmy o holocaustu a jak jsem se naučil jíst hořké olivy

Mému zájmu o umělecké ztvárnění holocaustu ve filmu (ó, jak strašné označení zájmu) předcházela dlouhodobý osobní niterný zájem o Izrael jakožto fenomén, tedy nejen o zemi současnou, historickou, národ Bible, centrum politického dění, nositele udržovatele a vizionáře kultury, průmyslu a náboženství, ale především o lidi, kteří žijí u nás v ČR, v Evropě, Izraeli, Americe i jinde na světě a jejichž život nějak souvisí s Izraelem.

Patřím ke generaci, která v hodinách dějepisu neslyšela ani jednou slovo holocaust nebo pojem “vyvražďování Židů za Druhé světové války”, a to ani na základní, ani na střední ani na vysoké škole. Komunistický režim tehdejšího Československa promítl svůj antisemitismus do vzdělávacího systému tak, že existenci milionů obětí genocidy jednoho evropského národa prostě ignoroval.

Mé prozření nastávalo postupně od roku 1985, když jsem se setkával s pamětníky, kteří přežili koncentrační tábory. Byli to přátelé naší rodiny v Pardubicích a Východních Čechách, kantor brněnské synagogy pan Arnošt Neufeld, členové Společnosti přátel Izraele v Pardubicích, Praze a Valašském Meziříčí, členové kibucu Kefar Masaryk a mnoho dalších lidí v Izraeli včetně herečky Nava Shean (Vlasta Šchönová) a spisovatelů Avigdora Dagana (Viktora Fischla) a Arnošta Lustiga, v neposlední řadě také přednášející pamětnice o holocaustu paní Dr. Michaela Vidláková, paní Eva Benešová a paní Pavla Kováčová, se kterými jsem měl tu čest spolupracovat i na přednáškách o antisemitismu a holocaustu pro školy jakožto certifikovaný lektor ICEJ (Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém v Praze). Současně jsem měl možnost si doplnit mnoho informací návštěvou muzeí ghett ve Varšavě, Budapešti, Amsterdamu a Praze i muzeí holocaustu v Terezíně, Naharyi a Jeruzalémě (Yad Vashem).

S herečkou Navou Shean a jejím mužem Hubertem Hermanem, který se k ní za války přiznal tím, že také nosil Davidovu hvězdu, i když nemusel, jsem se setkal v Haifě přímo v jejich bytě. Když se náš rozhovor stočil na Bibli, neopoměla zmínit nedokonalost některých pasáží kralického překladu, zejména ji přišlo nepřírozené nazývat Olivovou horu v Jeruzalémě názvem “Olivetská”, z čímž nemohu než souhlasit. Laskavý čtenář mi jistě promine, že této jazykové neohrabanosti překladatelů využiji k poukázání na skutečnost, že téměř všichni věřící v komunistickém Československu četli o olivách v Bibli jakožto o symbolu zemědělské prosperity, ale nikdo z nás je ve skutečnosti neviděl, natož aby je chutnal. Není tedy možná ani divu, že výraz Olivetská hora nás nechával bez povšimnutí.

O to víc mi olivy, které jsem se naučil jíst právě v Izraeli, chutnají dnes. Jeden z vedlejších hrdinů ve filmu Perlasca odpovídá důstojníkovi maďarské gardy, který na něj míří pistolí, na otázku: co jsou vlastně za národ “ti Židé “ citátem z Talmudu: “Jsme jako olivy: to nejlepší z nás vyjde, když nás drtí.”

Co mě osobně tak mocně zaujalo na filmech ztvárňujících násilnosti na nevinných lidech, nejkrutější zvěrstva, která vás normálně ani ve snu nenapadnou, projevy nejbezohlednější nenávisti systémově propracované a vládním systémem povzbuzované, přikazované a odměňované, projevy krutosti, kdy nevěříte, že je vůbec možné, aby člověk něco tak příšerného konal? Vždyť to snad není normální zaobírat se takým zlem? To musí člověka poznamenat. Buď propadne depresi anebo se z něj musí stát cynik. Uvědomil jsem si dva hlavní důvody svého osobního zájmu:

Jedním z nich je podobnost modelových situací, které jsem prožíval jako praktikující křesťan v socialistickém Československu. Nejen že nám bylo soustavně a systematicky

zdůrazňováno, jak méněcenný je věřící člověk ve společnosti "progresivního ateismu", jehož představitelé mohou být hrdi na to, že už nejsou závislí na "primitivních představách zaostalých národů a méněcenných jedinců", že by nad námi bylo "cosi" vyššího, co je spojeno s jakýmsi tajemstvím a svědomím. Naopak: vše řídí lidé na základě pravdy většiny, jdou za společným cílem, jímž je materiální blaho všech. A cokoliv stojí tomuto cíli v cestě, je nepřátelské. A tento účel opravňuje pohlížet na lidi uvažující jinak jako na méněcenné, škůdce, nepřátele, spojence západních mocností a podle toho s nimi také jednat. Modely chování nadřazenosti, bohorovnosti, arogance a zvláště proti mě a mé rodině a souvěrcům, které jsme prožívali na vlastní kůži ze strany společnosti, jsem našel v překvapivé podobě v chování nacistů proti Židům, což vede k hrůznému poznání, že vládní systém, nastolený únorovým pučem v roce 1948, zůstal dokonale proškolen, jak se má chovat k nepohodlným skupinám občanů a tohoto know-how převzatého od nacistů a zdokonaleného sovětskými odborníky dovedně využíval. Otázku "do jaké míry byl tento vládní aparát z lidí, kteří kolabovali s nacisty a pouze převlékli při změně diktatury svou uniformu z fašistické na komunistickou," nechávám na Ústavu pro studium totalitních režimů ČR a jiným povolaným odborníkům. Já si zatím ponechávám své přesvědčení, že "svině" zůstane "svině". Přičemž mi kdesi v pozadí zůstává poznámka přítele naší rodiny, Alexandra Wiedera, který tím vším prošel: "Víte, v nacistickém koncentráku to bylo strašné, ale v komunistickém lágru to bylo ještě horší!"

Druhý důvod, pro který mě osobně téma filmů o holocaustu, zajímá, je inspirující naděje na vítězství dobra a porážku zla. Uvědomuji si, že nemám vůbec právo hodnotit tyto pro mě nepochopitelné události a společenské jevy, ale mohu s nejlepším vědomím říci, že výsledkem shlednutí více než 200 uměleckých (hraných) filmů ukazujících holocaust od nástupu fašismu, přes vývoj omezování lidských práv, transporty, koncentrační tábory, vyvražďování, osvobození, repatriaci, až po následky do našich dnů i příštích generací, ve mě není nenávist vůči žádnému národu, ale vědomí, že existuje potenciální zlo, před nímž je nutné se chránit. Součástí ochrany společnosti před zhoubným extremistickým chováním je soustavná, včasná a dostatečně intenzivní informovanost a vzdělávání všech věkových a sociálních skupin občanů, tedy ne pouze mládeže a ne pouze studentů středních škol.

Existuje diskuse o vhodnosti nebo nevhodnosti doporučování a promítání hraných filmů s krutým tématem holocaustu nejen mládeži, ale všem zájemcům o tyto informace. Odpůrci uvádějí, že nepovažují za správné, aby se neobeznámení lidé dívali na krutosti v ději příběhu, zejména sympatizujeme-li s oběťmi, takže nás krutosti vůči nim zasahují i emocionálně a podporujeme tím neobjektivní hodnocení. Kromě toho detaily těchto krutých scén jsou de facto vymyšlené, protože vznikly při fabulaci scénáře, takže vlastně podporují záporné hodnocení určité skupiny lidí smyšlenou scénou, což je samozřejmě nežádoucí.

Dovolím si uvést důvody, které mě vedou k přesvědčení, že většině neinformovaných lidí zhlédnutí vhodné skladby třech až šesti filmů z uvedeného seznamu hraných filmů o holocaustu spíše pomůže k porozumění základních historických událostí holocaustu a ke zdravému postoji k extremismu než aby je zásadně dezorientovala v hodnotových postojích:

- a) Nezanedbatelná část mládeže i jejich rodiče a prarodiče v dnešní době vůbec nebo téměř vůbec nečtou literaturu. Filmy ovšem sledují.
- b) Zvrhlostem, obscénností, zvěrstvům a krutostem jsou dnes vystaveni diváci ve zprávách, v akčních filmech, v divadlech a písňových klipech běžně, jejich zobrazování se stalo součástí mediálního i uměleckého sdělení, před čímž by neměli zavírat oči ani vychovatelé, kteří by si přáli, aby naše kultura byla v této oblasti diskrétní. Vezměme na vědomí, že není a že každý divák se s tím musí nějak vypořádat.

c) hraný film obsahuje emoční náboj a hodnocení hrdinů, které jsou podstatné pro uspořádání hodnot diváka. Divák nezůstává objektivní, je vtažen do děje a ztotožňuje se s hrdiny příběhu, nachází v něm své místo.

d) divák si přitom zůstává vědom, že i když byl film natočen (až na výjimky) podle skutečných událostí, obsahuje fabulované detaily a scény. Ty ovšem nejsou důvodem k neobjektivnímu nebo zkreslenému posuzování hlavní zprávy a smyslu vzdělávání o holocaustu, jsou jen detailem, jehož doplnění má sloužit umělecké přesvědčivosti daného snímku. Divák ví, že tato fabulace odpovídá představě režiséra, který je pod filmem podepsán a většinou má možnost si prověřit jeho kompetenci dříve, než film shlédne.

V následujících kapitolách jsou filmy tříděny za účelem rychlé orientace v několika vrstvách, zejména:

a) podle země původu

b) podle roku výroby

c) podle typu hlavního hrdiny (vězeň, dítě, žena, sportovec, umělec, spravedlivý, bojovník, nacist, kolaborant atd.)

d) podle období, které ztvárňuje

e) podle zvrhlostí, krutostí, obscéností a ponižování

f) podle technik hromadného vraždění

Zvláštní kapitoly se dále zabývají

g) humorem ve filmech s tematikou holocaustu

h) rozsáhlé ságy

i) soudní procesy

j) literární předlohy filmů o holocaustu

k) dosud nezpracovaná témata hraným filmem (tabuizovaná, záměrně nezmiňovaná, bolavá témata)

Petr Málek ve své práci Holocaust a kulturní paměť: obrazy – figury – jazyk poukazuje na souvislost mezi smrtí a vyprávěním. Hromadné vyvražďování způsobilo nejen zhroucení estetických představ o smrti, ale dokonce provázelo „vytrácení“ smrti z našeho vědomí, takže jejím vytěsněním došlo současně k úpadku vypravěčského umění. Vzhledem k tomu, že smrt, která byla dříve součástí života, se hromadným vražděním ve velkém stala součástí provozu, takže se k ní jakožto k prefabrikátu nevztahuje individuální příběh, postrádá schopnost stát se zdrojem příběhu.

Každý hraný film je příběhem. Každý přeživší pamětník má svůj příběh. Tento seznam filmů o holocaustu Vás chce inspirovat k zájmu o příběhy.

Přeju všem, kdo využijí tento seznam hraných filmů, aby byl výchozí platformou k hlubšímu porozumění dějin Evropy i současnému dění, aby vedl k přátelským životním postojům a toleranci a inspiroval k naději na život.

Holocaust je po vzniku života na zemi nejtragičtější zkušeností lidstva. Nedopustíme, aby se z důvodu nevědomosti lidí cokoliv podobného opakovalo v jakémkoliv měřítku.

Marek Šlechta
5.8.2013

1.1. Porovnání s jinými seznamy filmů o holocaustu

Nejrozsáhlejší knižně publikovaný seznam hraných filmů o holocaustu, který vznikl před sepsáním tohoto přehledu, je v knize *Indelible Shadows* od Annete Insdorf (Cambridge University Press), kde je uvedeno cca 110 snímků, zbývající filmy jsou dokumentární.

Nejrozsáhlejší databáze filmů o holocaustu je na webových stránkách hlavního muzea o holocaustu v Yad Vashem v Jeruzalémě, která obsahuje komě hraných filmů také dokumenty, rodinné i jiné snímky, je poznamenána skutečností, že ji spravuje více lidí, čímž vznikají nejednotnosti v struktuře, např. některé popisy jsou jen v hebrejštině.

Seznam hraných filmů o holocaustu, který máte před sebou, obsahuje přehled 230 pouze hraných filmů, není zde uveden žádný dokumentární film. U každého ze snímků je kromě názvu v několika jazycích uvedena země původu, režisér, rok výroby a stručná anotace, která snímek charakterizuje zejména v jeho poměru k tématu holocaustu.

2. Přehled hlavních témat hraných filmů o holocaustu

I když téměř každý film má jiný příběh jiných lidí, buď tzv. "obyčasných" anebo těch, kteří nějak podstatně ovlivnili běh událostí, i když každý z filmů má jiný cíl, protože aspektů souvisejících s natolik hrůznou dějinnou událostí, jakou je holocaust, je tak obrovské množství, že žádná věda ani žádné umění je nedokáže všechny zachytit, přesto můžeme vysledovat v celé kinematografii určitá shodná témata. V následujících kapitolách bych rád upozornil alespoň na hlavní z nich.

Kromě toho sledujeme druh a intenzitu zájmu každé země o určitá konkrétní témata a jak se jejich pohled na ně s časem dotváří nebo i mění, a to zejména v bývalých socialistických kulturách, kde se postupně téma Židů otevřelo až po pádu totalit, během kterých rovněž docházelo znovu k jejich persekuci, mnohdy horší než od nacistů. Ale i v ostatních zemích, kde postupně stárnou a umírají nejen přeživší oběti holocaustu, ale i jeho strůjci, pomahači a také velká skupina těch, kdo "nic nedělali" a pro jejichž "čisté svědomí" je připomínání minulých událostí poněkud nepohodlné.

Protože každý z hraných filmů buď připomíná konkrétní události anebo se vyrovnává s historickými fakty, které jsou ve většině postižených zemí podobné, je zajímavé podívat se, jak se s určitým postupem nacistů proti Židům vyrovnávali občané, kterých se transporty ani koncentrační tábory bezprostředně netýkaly.

Uvítám každé upozornění na další shodná témata anebo i nedostatek informovanosti o jiných typických zážitcích a jevech příslušných k tématu holocaustu, jeho příčinám, průběhu i následkům, které by mohlo být inspirací spisovatelům a filmařům pokusit se o umělecké ztvárnění.

Uvedený seznam filmů o holocaustu, který máte v rukách, sděluje plastický obraz vývoje vnímání i nevnímání historických událostí a jejich následků pro pozdější vývoj společnosti až po dnešní dny. Příští kapitoly poukážou na společné prvky a podobnosti některých filmů, případně zákonitosti, v některých případech inspirující k vytvoření výchovných programů nejen pro mládež.

3.1. Produkce filmů s tématem holocaustu v jednotlivých zemích

3.2. Vývoj v čase: filmy o holocaustu vyrobené ještě za války, po válce a až po současnost

3.3. Rozdělení filmů podle hlavního hrdiny

3.3.1. Vězeň transportu a koncentračního tábora

3.3.2. Osudy dětí – příběhy dětí, které předčasně vyspěly

3.3.3. Příběhy žen – silné slabé pohlaví

3.3.4. Příběhy sportovců, kteří sportovali o život

3.3.5. Příběhy hudebníků hrajících pro vrahy

3.3.6. Spravedliví mezi národy

3.3.7. Konvertité, přátelé v utrpení, homosexuálové a další

3.3.8. Křesťané a církve

3.3.9. Nacisté

3.3.10. Kolaboranti

3.4. Filmy popisující různé fáze vývoje holocaustu

3.4.1. Nástup a vývoj nacismu

3.4.2. Druhá světová válka

3.4.3. Transporty

3.4.4. Koncentrační tábory

3.4.5. Osvobození

3.4.6. Repatriace

3.4.7. Norimberský proces

3.4.8. Následky holocaustu

3.5.Násilí ve filmech: krutosti, zvěrstva a chlípnosti, pokusy na lidech

3.5.1. Jen psychický teror

3.5.2. Mučení

3.5.3. Krutosti při zatýkání

3.5.4. Zvěrstva a vraždění v koncentračních táborech

3.6. Technologie hromadného vraždění v hraných filmech

3.6.1. Vybíjení vesnic na východě

3.6.2. Výfukové plyny

3.6.3. Plynové komory

3.7. Filmy s humornými prvky nebo komediálně laděné

3.8. Sága

3.9. Soudní procesy, Norimberský proces

3.10. Filmy o holocaustu podle známé literární předlohy

3.11. Jaká témata nejsou dosud hraným filmem zpracována

3.12. Třináctá komnata filmů o holocaustu

3.13. Fenomén Anne Frankové

3.14. Fascinace technikou, marketingem zla, železnou disciplínou a arogancí

3.15. Idyla starých časů přátelského soužití národů a náboženství na východě

3.1. Produkce filmů s tématem holocaustu v jednotlivých zemích

Členění filmů podle země původu, neboli kde byl film vyroben, je uvedeno v základním soupisu filmů. Pokud jsou některé snímky koprodukční, přiřadili jsme je k zemi, která je u distributorů uvedena v pořadí jako první.

A. USA – neukončené spektrum témat spojených s holocaustem

Ze seznamu je zřetelný výrazný primát kinematografie USA, kde v letech 1940 až 2000 vznikaly filmy s tématem holocaustu téměř pravidelně v průměru 1 film za 2 roky, s výjimkou mezery v letech 1964 až 1975, po kterém se tato intenzita zvýšila až na 1 film za rok. Od roku 1988 jejich výroba narůstá ve frekvenci průměrně 1 snímek ročně, přičemž vidíme ještě nárůst po roce 2000.

S výjimkou Chaplinova Diktátora (1940) a Zinnemanova Sedmého kříže (1944) jsou až do poloviny sedmdesátých let zaměřeny americké filmy na následky holocaustu (Zastavárník (1964), Žonglér (1953)), na téma repatriace (Exodus (1960), Poznamenání (1948)) a soudu nad válečnými zločinci (Norimberský proces (1961)). První výrazný snímek popisující vývoj událostí v Evropě před válkou a v jejím průběhu je příběh křesťanské rodiny, která v Holandsku ukrývala Židy před nacisty s názvem Corrie Ten Boom – Útočiště (1975). Pak teprve přicházejí filmy ztvárňující samotné dramatické události jako The holocaust (TV seriál, 1978), Playing for Time (1980), Sophiina volba (1982) a Schindlerův seznam (1984), kde už je ukázáno utrpení lidí a krutosti nacistů v podobě, kterou filmový naturalismus umožňuje.

Od počátku osmdesátých let se s odstupem času američtí filmaři více věnují historickému tématu a průběhu událostí za války (např. Dáblova aritmetika (1999), Šedá zóna (2001), Uprising (2001) a Odpor (2008)), stále ovšem zůstává zajímavý podíl filmů s tématem následků holocaustu (Nadaný žák (1998), Okamžik vzkříšení (2008)).

Zajímavé místo v americké produkci zaujímá film Conspiracy (2001), který se pokouší o rekonstrukci utajené konference ve Vannsee, kde nacisté úředně definovali postup tzv. "konečného řešení" tzv. "Židovské otázky" (upozornění: oba pojmy v uvozovkách pocházejí z nacistické terminologie).

B. Velká Británie – porozumění pro zvláštnost a jedinečnost

Velká Británie má filmy, které velmi citlivě pojednávají možná typicky netypické osudy jedinců postižených holocaustem (Muž, který plakal (2000) o dceři, která po dlouhé strastiplné životní pouti až v dospělosti najde svého tatínka na sklonku jeho života v ústavní péči, Chlapec v pruhovaném pyžamu (2008) o přátelství synka velitele koncentračního tábora s malým židovským vězněm, kde oba končí v plynové komoře, Árijský pár (2004) o planých slibech nacistů boháčům, protože potřebují jejich majetky, ale odvažuje se i na tenký led posuzování smyslu holocaustu a míru zavinění Pánem Bohem ve snímku Bůh před soudem (2008)). Cyklus The relief of Bergen Belsen je svědectvím o řešení humanitární katastrofy v osvobozeném koncentračním táboře napadeného epidemií tyfu. Drama Good (2008) pojednává o tom, jak je těžké zůstat "dobrým člověkem" pod tlakem diktátorského systému, v tomto případě nacismu.

C. Francie – jak se vyrovnat s vlastní minulostí

Pro francouzskou kinematografii jsou příznačná dvě vůdčí témata: 1) vyrovnání se s faktem kolaborace Vichistické Francie s nacisty, jedná se zejména o poslední dva francouzské filmy (Odsun (2010) a Klíč k minulosti (2010), ale také snímek Lacombe Lucien (1974) a 2) ztvárnění francouzského odporu proti nacistické okupaci (Armáda stínů (1969) a Armáda zločinu (2009)). Další filmy pojednávající o složitosti lidských osudů, které válka ještě více zkomplikovala, jsou příběhy Love to hide (2005), Poslední metro (1980) a Tajemství (2007). Za zmínku stojí drama Na shledanou chlapci (1987) o církevní škole, která ukrývala židovské hochy před nacisty. Snímky Nečekaná zrada (1985) a Mlčení moře (2004) velmi pozorně rozkrývají spletnosti vztahů různě postavených lidí ve složitých situacích a citlivě nás upozorňují na jejich nejednoznačnost.

D. Itálie – existuje naděje bez utrpení a morálka bez pochybností?

Italský film pokrývá všechny hlavní dějinné fáze holocaustu od nástupu fašismu (Zahrada Frinzi-Continiů (1970) o vrůstajících potížích židovské rodiny, která před nástupem fašistů byla velmi dobře začleněna do italské společnosti), přes Konformistu (1970) o marné touze zařadit se do diktátorského systému, filmy Kápo (1959) a Sedmikráska (1996) tážající se kam až člověk zajde v pudu sebezáchovy. Drama Masakr v Římě (1973) je symbolickým soubojem důstojníka SS proti katolickému “nekonformnímu” duchovnímu, kde sice kněz přichází o život, ale důstojník tak ztrácí provždy svou lidskost. Jeden z mála filmů o holocaustu s komediálními prvky je Benigniho snímek Život je krásný (1997) o šikovném tatínkovi, kterému se podaří u synka udržet dojem dětské hry po celou dobu jejich pobytu v koncentračním táboře až do osvobození. Drama z válečné Budapešti Perlasca (2002) je holdem Italu Giorgio Perlascovi, spravedlivému mezi národy (Chasid Umot ha-Olam) – titul udělovaný lidem nežidovského původu, kteří přispěli k záchraně lidských životů v období holocaustu. Kontroverzní snímek vyjadřující následky holocaustu Noční hlídač (1974) je temným svědectvím o patologické lásce mezi obětí (bývalá vězenkyně koncentračního tábora) a tyranem (bývalý důstojník SS). Žena opouští svého dobře situovaného manžela a odchází do vztahu s mužem s nevyjasněnou, poloutajovanou existencí. Příběh končí záhadnou smrtí obou.

E. Německo – co je to vítězství a co prohra? Kdo má úspěch a kdo se směje?

Němečtí filmaři popisují atmosféru své země po válce ve filmu s příznačným názvem Vrahové mezi námi (1949). Do konce tisíciletí natočí řadu filmů s tématem holocaustu, kde se jedná vždy o nějaké zvláštní osobnosti (Lilly Marleen (1982), barová zpěvačka proslavená písní pro vojáky na frontách je pro svůj vztah s židovským milencem v konfliktu se svými chleboďárci, Jakub Ihář (1975) vymýšlející si příznivé zprávy o postupující frontě na povzbuzení obyvatel ghetta ze svého neexistujícího rádia, Plechový bubínek (1979) o chlapci hodné maminky ale neznámého tatínka, který si v pěti letech na protest proti zlobě doby řekne, že už neporoste a všechny udivuje svým bubnováním a vřískotem, Mephisto (1981) jakožto démonický ambiciózní divadelník, kterého stejně nakonec převálcuje despotická vojenská moc, Smutná neděle (1999) o milostném trojúhelníku, kde jeden z milenců složí krásné majitelce restaurace píseň tak tklivou, že po jejím odvysílání v rádiu následují série sebevražd. Aimée & Jaguar (2000) je příběh lesbické lásky mezi žurnalistkou nacistických novin a manželkou nacistického důstojníka, který nemohl zkončit dobře. Devátý den (2007) popisuje chování katolického kněze, jemuž gestapo nabídne volnost, když přesvědčí svého představeného, aby se přidal k oficiálnímu pronacistickému postoji. Kněz ale odmítá a vrací se do koncentračního tábora. Film Dáblova dílna (2007) o speciální jednotce vězňů odborníků na výrobu falešných bankovek, jež mají narušit ekonomiku spojenců, je natočen podle stejnojmenné knihy Adolfa Burgera. Ve snímku Okamžik vzkříšení (2008) bývalý mág ve specializované léčebně postižených krutostmi holocaustu, hledá rozřešení svého

postižení. Byla mu vnucena idea, že je psem. Snímek *Evropa, Evropa* (1990) je ságou Solomona prchajícího nejprve z Německa po Křišťálové noci, pak z Polska, pak zpátky ze Sovětského svazu. Na konci války se setkává se svým bratrem, což mu zachrání život, neboť Ruský důstojník jej chtěl zastřelit jako nebezpečný živel.

F. Polsko – poctivá dlouhodobá práce filmařů

Z bohatého polského filmového fondu na téma holocaust stojí za to jmenovat po zásluze známý film *Pianista* (2002), jehož hlavní hrdina – klavírista polského rozhlasu - se ukrýval v troskách ghetta až do konce války, a drama z polské *Lodze V temnotě* (2011) se svým neotřelým pohledem na pomoc ukrývaným Židům. Jeden z prvních filmů po válce bylo drama o nástupu fašismu *Hraniční ulička* (1948), snímek o odporu mladých lidí proti nacistům. Dalším známým titulem je *Pasažérka* (1963): manželský pár putuje zaoceánským parníkem, ona si všimne, že mezi cestujícími je ještě další bývalá vězenkyně. Zbytek plavby manželovi dává rozezkrýt postupně svou minulost. Vše bylo nakonec jinak, než se původně jevilo. *Apel* (1970) je animovaný symbolický film vyjadřující krutost nelidského zacházení. Polští filmaři zpracovali vyprávění o osobnostech, které hodně pomohly lidem v ghettu nebo vohrožení, že budou muset do transportu. Jsou to snímky *Korczak* (1990), o dětském lékaři, který se staral o děti až do poslední chvíle, kdy se s nimi nechal odeslat na smrt, *Život za život* (1991) o katolickém knězi Maxmiliánu Kolbe. Když jeden z vězňů byl poslán při apelu na na smrt, Maxmilián Kolbe se přihlásil, že půjde místo něj. Tak za něj položil život. Film *Varšavské ghetto* (2005) vypráví neobyčejný příběh Niny a její rodiny. Nina jakoby zázrakem přežije všechny útrapy varšavského ghetta a podaří se jí spolu s bratrem uniknout z Varšavy. Po válce se usadí ve Švédsku. Film *Moje válka* (1991) o židovském chlapci ukrývaném u křesťanské rodiny na polském venkově svědčí nejen o statečnosti mnohých tzv. "obyčejných" lidí, ale i o drastických potížích a velkém riziku, kterým byli vystaveni. Film *Dozvuky* (2012) velmi odvážně poukazuje na společností tutlanou aktivní účast Poláků na holocaustu. Jejich motivace byla jasná: snadné získání nového majetku. Naopak snímky *Ještě tyloko tel las* (1991) a *Joanna* (2010) jsou příběhy statečných Poláků, kteří riskovali své životy, aby zachránili život židovského dítěte. Formálním pojetím směrem k barvitě poetice se vyčleňuje film *Kolysanka* (2003) se svými třemi neobvyklými příběhy.

G. Česká republika a Slovensko – poezie léčí i ve filmu (až na výjimky)

České a slovenské filmy postihují všechny fáze holocaustu od nástupu nacismu v Evropě a vývozu nenávisť z Německa do nově zabraných území, tedy i do Čech a Slovenska. Filmy, jejichž děj se odehrává na pozadí těchto událostí postupného oklešťování práv a svobod občanů izraelského původu, jsou zejména *Spalovač mrtvol* (1968), *Zlatí úhoři* (1979) a *Smrt krásných srnců* (1986). Okupace, tíseň protektorátu a transporty ve filmech *Romeo, Julie a tma* (1960), *Všichni moji blízcí* (1999), *Obchod na korze* (1965) a *Protektor* (2009). Odboj zaznamenávají snímky *Démanty noci* (1964) a série *I ve smrti sami* (2004). Život v Terezíně je ztvárněn ve dramatech *Daleká cesta* (1947) a *Poslední motýl* (1990). Krutosti a zvěrstva koncentračního tábora jsou zobrazena ve snímcích *Přežil jsem svou smrt* (1960) a *Boxer a smrt* (1962), ponížení a zneužití v *Modlitbě pro Kateřinu Horovitzovou* (1965). Následky holocaustu na životě jedné oběti - dívky, která nenalezla smysl své budoucnosti a spáchá sebevraždu ve snímku *Dita Saxová* (1967) podle Arnošta Lustiga. *Nedodržení slib* (2009) je příběh slovenské židovské rodiny, která nemůže splnit slib a přání, které si sdělili před rokem: že se zase všichni sejdou, dramatické události doby to neumožnily.

H. Maďarsko – smysl pro krásno a detail

Maďarský filmový fond disponuje zejména pěti významnými filmy s tématem holocaustu: Jobova revolta (1983) je příběh sirotka, kterého se ujal bezdětný židovský pár v jedné neznámé maďarské vesničce. Novopečený otec se věnuje jeho výchově o to víc, o kolik postrádal svého vlastního syna, který se mu nikdy nenarodil. Židé z té oblasti jsou odveleni do transportu, jeho však proti jeho vůli nechávají u křesťanských sousedů. Odboj s nasazením života agentky krásné zjevem i duší Hannah's War (1988). Člověk bez osudu (2005) je příběh dítěte, vytrženého ze svého nijak ideálního domova do pekla továrny na smrt. Film Adolf Eichman (2007) je rekonstrukce soudního procesu s architektem genocidy Izraele. Gruber's Journey (2008) je vzácný snímek, protože na příběhu italského spisovatele Curzio Malaparte svědčí o holocaustu v Rumunsku.

I.SSSR a Rusko – nikdo nic neříká protože všichni jsou mrtví (rozuměj: byli zavražděni)

Zvláštností sovětské a ruské kinematografie v tématu holocaust je, že hlavní množství filmů na téma genocidy Židů v Sovětském svazu za Druhé světové války nebylo nikdy natočeno. Hlavním důvodem je do očí bijící fakt, že nacistům a Stalinovi se de facto podařilo vyvraždit Židy v Sovětském svazu, takže nejen svědků, ale i příbuzných obětí je relativně mizivé množství, takže není nikoho, kdo by toto téma prosazoval. Názvy alespoň některých hraných filmů, které měli zájem režiséři natočit, ale jejichž scénáře neprošly sovětskou cenzurou, takže se nikdy nerealizovaly, jsou zde:

I Will Live! (1942 - David Bergelson), Gott mit Uns (1961- Vytautas Žalakevičius, Grigory Kanovich), King Matthew and the Old Doctor (1966 - Mikhail Kalik), The Lord's Prayer (1966 - Valentin Kataev).

Natočeny byly tyto snímky:

Film Komisařka (1967) je o arogantní vojenské moci proti poetice chudých vesničanů a o tajuplné vizi holocaustu – ústy ševce: "...v našem městečku nikdy tramvaje jezdit nebudou". Drama Pamatuj si své jméno (1974) je o matce, hledající po válce celý život svého syna, který jí byl v koncentračním táboře odebrán. Jdi a dívej se (1986), Babi Jar (2002), Babi Jar (2003) a Osudový zápas (1962) pojednávají o hrůzném způsobu vyvražďování nacisty na východních dobytých územích. Mezi otcem a synem ve filmu Otec (2004) je více nepochopení než shody. Škoda, že to, co je spojuje, je právě holocaust. Jsou totiž Židé.

Zcela vyjimečné jsou filmy Stvoření lásky (2005) a Papoušek, který mluvil Jidiš (1990) popisující až idylickým způsobem původní prostředí městeček na východě, kde spolu v laskavé symbióze žijí Židé, křesťané i muslimové, ale která jsou nemilosrdně převálcována nacistickou armádou, po které Židé zůstali pouze v hromadných hrobech.

J. Israel – holocaust je členem rodiny (je to smutné, ale je to tak)

Izraelské filmy o holocaustu se hodně liší od evropských filmů na toto téma. V Evropě je holocaust minulostí, nedotýká se nijak konkrétně našeho současného života. Izrael je citlivým ohniskem bolesti holocaustu u téměř všech přistěhovalců z Evropy po Druhé světové válce, ale nejen jich.

Tak je to i v rodině Henyi ve filmu The Sumer of Aviya (1988), kde Henya sama trpí traumaty způsobenými její partizánskou minulostí a její dcera Aviya se neumí smířit s tím, že nemá

tatínka. Zemřel za války. Příběh o šarvátkách malých kluků *Wooden Gun* (1978) představuje skutečnost, že tragická zkušenost holocaustu není pro současné Izraelity zdaleka jediná nepřijemnost, které musí čelit.

K. Kanada – velká vzdálenost umožňuje inspirativní nahléd

Co má ta velká a vzdálená země společného s holocaustem? Všechny snímky, které zde vznikly, jsou hodny pozornosti:

Děj filmu *Bonhoeffer: Agent of Grace* (2000) začíná scénou v kostele, kde sbor zpívá Gospel. Kazatel Dietrich Bonhoeffer, který je právě na návštěvě v “americkém nebi” se rozhoduje, že se vrátí do “němekého pekla”, aby zde sloužil těm, kdo se nenechali strhnout proudem nacismu. To se mu podaří, ovšem i s důsledky: je zatčen gestapem a nakonec popraven.

Film *Norimberský proces* (2000) je rekonstrukcí největšího a nejváženějšího soudního procesu v dějinách lidstva.

Životopis Hitlera ve filmu *Hitler: vzestup zla* (2003) je odvážným pokusem o odpověď na otázku: “kde se vzalo tolik zloby v jednom člověku?”

Ve filmu *Fugitive Pieces* (2007) jsou to vzpomínky z války, které Jakoba obtěžují. Vzpomínky na rodinu, sestru, kruté podmínky, útěk a ukrývání.

Baletní klipy *Sara* (1999), *Witnessed* (1997) a *Departure* (2003) jsou zdařilým pokusem o ztvárnění tragických momentů a pocitů z holocaustu taneční choreografií.

Přístav (2001) popisuje ojedinělou záchrannou akci americké vlády pro 1000 bývalých vězňů koncentračních táborů.

L.Argentina – nový domov pro mnohé

Za zády peklo (1986) je od začátku do konce napínavá podívaná o to víc, že je ztvárněním zážitků konkrétních lidí. Ti, kteří toto drama přežili, žijí dnes v Argentině.

M.Belgie – záleží vždy na úhlu pohledu. Bůh pláče, ale také se směje.

Vlak života (1998) je jeden z mála filmů, které si z nejtragičtějších momentů v dějinách dělají legraci. A že to lze až do absurdního konce, o tom svědčí závěrečná scéna, ve které místní “blázen” diváka informuje, že se hlavním hrdinům podařilo utéci před nacisty. Happy end vám ale ztuhne na rtech i očích, když se kamera vzdaluje a vidíte, že Shlomo je za ostatním drátem koncentračního tábora.

N. Holandsko – za charakter se platí mnohdy vysoká cena

Černá kniha (2006) je akční thriller, kde od začátku do konce je všechno špatně, protože ti, kteří se tváří, že pomáhají, škodí, a ti, kteří pomáhali, mají být potrestáni. Ale nakonec se vše podaří “narovnat”, což mezitím stojí mnoho životů.

O. Dánsko – země, kde charakter není jen povrchní rolí

Ostrov na ptačí ulici (1997) – vypráví prostý příběh o tom, jak tatínek slíbí synkovi, že se pro něj vrátí. Jen s tou zvláštností, že synek musí počkat v předpeklí (vysídlené Varšavské ghetto) a tatínek se vrátí z pekla (koncentrační tábor).

P. Rakousko - alespoň dva filmy, ale důkladné

Sluneční jas (1999) - Sonenshine - je název likéru vyráběného rodinou Sonenshinů už několik generací. Také je to název filmu, jenž je v plném slova smyslu ságou této rodiny, která přečkává nejen hospodářské krize, ale také změny politických režimů. Vždy se snaží stát na té správné straně, ale pokaždé jim vládnoucí garnitura sdělí, že mají smůlu, protože jsou Židé. Je lhostejné, zda se dají pokřtít nebo se přejmenují. Někteří vládcí je nechají alespoň přežít. Někteří ani to ne!

Gebürtig (2002) – podaří se Susanne přemluvit New Yorkského hudebního skladatele, aby jel do Vídně svědčit proti válečnému zločinci, kterého poznal její otec na horské chatě? Bojí se jet do Vídně, která mu připomene dávná příkoří i krásné chvíle, které už se nevrátí. A jak to celé dopadne?

Q. Švýcarsko – neutralita jako nestrannost, lhostejnost nebo arogance?

The Boat is Full (1981) – filmové svědectví o tom, že ne každý, kdo je neutrální, je neutrální.

R. Švédsko -

Good evening, Mr. Wallenberg (1990) – Raoul Wallenberg se ocitne ve špatnou dobu na špatném místě. Umí ale udělat dobrou věc a najít proto ty správné lidi. Švédský diplomat zachrání tisíce životů maďarských Židů.

S. Makedonie – v kotli národnostních tlaků

Třetí poločas (2012) – oblíbené srovnání férového světa sportu, kde se hraje podle pravidel a světa politické zvůle, která ničí životy. Vše na pozadí milostné romance.

T. Japonsko – jak vzdálená země, vzdálená kultura, porozumí tragédii dívky z Evropského města zabraného nepřátelským vojskem?

Anne no Nikki (1995) – Deník Anne Frankové převyprávěný animovaným filmem.

3.2. Filmy o holocaustu ještě za války, po válce až po současnost

Abychom si udělali alespoň orientační představu o vývoji zájmu, témat a vlivu politického a jiného prostředí na historii vnímání holocaustu lokálními kineatografiemi, vezměme si pro tento účel oněch 201 filmů, které jsou v tomto seznamu hraných filmů o holocaustu jako absolutní číslo s vědomím, že se tak dopouštíme určitého zjednodušení, neboť filmů s touto tematikou je jistě více. Nepodařilo se nám vyhledat úplně všechny, řekněme 95%. Dále pak necelá jedna třetina filmů byla točena v koprodukcí, takže podíl spolupracujících partnerské země nám v tomto rozboru chybí.

První pohled nám sdělí, že prvenství z hlediska počtu filmů i témat má filmový průmysl USA (51 snímků).

Když časovou osu rozdělíme na dekády, vyjde nám, že se v USA vyprodukovaly od roku 1940 do roku 1969 celkem 2 až 5 filmů za desetiletí, od roku 1970 do roku 2009 pak 6 až 11 snímků za dekádu, což je vždy nejvíce v porovnání s ostatními zeměmi, až na výjimku šedesátých let, kde má nejvíce Československo se svými 11-ti filmy.

V Evropě vznikají první díla v roce 1945 v Sovětském svazu snímkem Nepokoření, který ovšem vyvraždění Židů zmiňuje spíše na okraji děje propagujícího zejména věrnost armádě a chrabrost v boji proti nepříteli, v roce 1948 v Polsku a Československu (filmy Osvětím a Daleká cesta), v roce 1949 v Německu (Vrahové mezi námi). Poslední tři kinematografie se tématu holocaust věnují poměrně soustavně.

První filmy na téma holocaustu byly komedie. Chaplinův Diktátor (1940) i film To Be or Not To Be (1942) režiséra Ernsta Lubowitze vznikly ještě za války, zesměšňovaly Hitlera a jeho nabubřelost. První snímky po válce pak jsou Sedmý kříž (1944) (útěk z koncentračního tábora) a Cizinec (1946) (hledání válečného zločince).

Padesátá léta jsou nejskromnější se svými 4-mi filmy v USA a 5-ti filmy v Evropě (tedy celkem 9 na celém světě).

V šedesátých letech má jednoznačný primát tehdejší československá kinematografie se svými deseti filmy, k nimž patří i všechny 4 snímky natočené podle literárních předloh Arnošta Lustiga (Transport z ráje (1962), Démanty noci (1964), Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965) a Dita Saxová (1967)), rovněž neopakovatelný příběh podle Ladislava Fukse Spalovač mrtvol (1968). Na druhém místě je Polsko (Ambulans (1961), Samson (1961) a Pasažérka (1963), Koniec naszieho swiata (1964)), na třetím USA (Exodus (1960), Norimberský proces (1961) a Zastavárník (1964)). Dva filmy zde má Francie (L'Enclose (1961) a Zlato Říma (1961), dva Sovětský svaz (Oudový zápas (1962) a Komisařka (1967)) a po jednom Itálie (Sandra (1961)), Velká Británie (The Diary of Anne Frank (1967)) a Německo (Nahý mezi vlky (1963)).

Sedmdesátá léta jsou počátkem stabilního nárůstu výroby filmů s tématem holocaust. Na prvním místě co do počtu filmů je a už zůstane americká kinematografie, kde bych za všechny filmy zdůraznil diskutovaný megaseriál The Holocaust (1978) s hvězdným obsazením a snímek Playing for time (1980) podle literární předlohy Fanyi Fénelonové. V této dekádě je na druhém místě Itálie s filmy Zahrada Frinzi-Continiů (1970), Konformista (1970), Masakr v Římě (1973) a Noční hlídač (1974), Francie má tři filmy, Německo a Československo mají po dvou filmech a Izrael, Polsko a Rusko po jednom.

Když spojíme osmdesátá a devadesátá léta dohromady, v tomto dvacetiletí má USA 20 filmů s tematikou holocaustu, Německo 7 filmů, Polsko a Česká republika (Československo) po 5-ti filmech, Francie a Itálie po 3 filmech, Maďarsko a Rusko po 2 filmech. Po jednom filmu pak mají Argentina, Velká Británie, Švédsko, Dánsko, Belgie, Rakousko, Švýcarsko, Japonsko a Izrael.

Jestli v šedesátých letech byla v hraných filmech zdůrazňována témata a) utrpení vězňů a krutosti nacistů při transportech a v koncentračních táborech a b) následky holocaustu, pak hlavní důraz v letech sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých se posouvá k tématům a) vzdor, odpor a odboj a b) hodnocení celé epochy pomocí příběhů prostupujících všemi nebo

téměř všemi etapami od nástupu fašismu až po osvobození, eventuálně repatriace. Jako typické představitele 60-tých let pro toto hodnocení můžeme jmenovat filmy Zastavárník (1964), Sandra (1965), Pasažérka (1964) a Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965), oproti filmům ze 70/80/90-tých let jako jsou Jakub Ihář (1975), Za zády peklo (1985), Hannah's War (1988), Visas and Virtue (1997). V 80-tých a 90-tých letech také vznikají filmy typu sága: For those I loved (1983), War and Remembrance (1988), Europa, Europa (1990), Prsten (1996) a Sluneční jas (1999).

Pokud bychom měli charakterizovat první desetiletí 21. století z hlediska témat hraných filmů o holocaustu, povšimneme si, že jsou rovnoměrně zastoupeny snímky zachycující transporty a koncentrační tábory (Člověk bez osudu (2006), Dáblova dílna (2007) a další) a snímky o odboji (Armáda zločinu (2009), Černá kniha (2006)). Jsou zde i filmy o následcích holocaustu (Okamžik vzkříšení (2008), Předčítač (2008), Fugitive Pieces (2007)) i filmy o těch, kteří pomáhali pronásledovaným zachránit život (Perlasca (2002), Karol - člověk, který sa stal papežem (2004)).

Množství filmů točených podle nejrozmanitějších a nejpodivnějších stejně jako obyčejných až velmi prostých příběhů na téma holocaust narůstá. Ti, kdo mají na paměti oběti této tragédie, jistě lépe chápou, že je to vlastně určitá forma celospolečenské terapie, která nám má pomoci při hledání smyslu našeho bytí a konání.

3.3. Filmy podle hlavního hrdiny

Největší část filmů o holocaustu je správně věnována příběhům obětí persekucí a zvláště nacistů. Každý příběh je individuální a nezaslouží si žádné zjednodušení, a to ani přiřazením do jakékoliv tabulky. Budiž tedy, prosím, níže uvedená kategorizace, chápána pouze jako pomůcka při hledání studijních materiálů.

3.3.1. Hlavním hrdinou je vězeň transportu a koncentračního tábora

Protože toto téma obsahuje naprostá většina filmů o holocaustu, budeme zde jmenovat pouze ty, kde téma transportu a pobytu v koncentračním táboře jsou typické anebo metodicky významně pojednané.

- Corrie Ten Boom – Útočiště (1975), příběh rodiny Boomových, kteří ukrývali Židy, byli odhaleni, zatčeni a posláni do koncentračního tábora.
- The Holocaust (1978), sága rodu Weissů, z nichž jen někteří přežili
- Playing for time (1980), příběh hudebnice, která netušila, jak dlouho ještě bude moci zpívat, aby se zachránila před smrtí v plynové komoře
- Sophiina volba (1982) – po tom, co se přihodilo Sophii v koncentračním táboře, už nelze normálně žít ani ve svobodné Americe
- War and Remembrance (1988) – kdo zvítězí? Sebevědomí majitelé zbraní a moci anebo bezabranní lidé svědomí s prázdnýma rukama?
- Vítězství ducha (1989) – nestačí umět boxovat, aby boxer vyhrál svůj životní zápas
- Dáblova aritmetika (1999) a Šedá zóna (2001) – tyto dva filmy nejsou kruté, jen podhalují část krutostí a zvěrstev, které konali nacisté na věznicích, a ty byly mnohdy horší, než si

dokážeme představit. Nedoporučil bych tyto filmy nikomu citlivějšímu nebo komukoli, kdo nemá dobrý důvod proč se se zvěrstvy seznámit.

- Ambulans (1961) – bez řeči jdou děti pod vedením svého vychovatele do sanitky, která má vyústěny výfukové plyny do korby s dětmi. Auto je odváží a film končí.

- Život za život (1991) – kněz Maxmilián Kolbe nabídne svůj život za život otce dětí, který má jít do plynové komory. Je mu vyhověno.

- Perlasca (2002) – Giorgio Perlasca veškerým svým vyjednávacím uměním, kouzlem osobnosti, lživostí na hranici možného a odvahy pravého muže zachrání několik stovek lidských životů, to vše v Budapešti, odkud začaly ve velkém jezdit obávané transporty na východ.

- Útěk ze Sobiboru (1987) - jak děsné musí být strádání vězňů, když se odhodlají k povstání za tak mizivě nadějných vyhlídek?

- Bent (1997) – láska gayů je silnější než krutosti jejich vězňů

3.3.2. Osudy dětí – příběhy dětí, které předčasně vyspěly

- Poznamenání (1948) – najde malý Karel Malík svoji maminku, když zapomněl po svých zážitcích z Osvětimi mluvit?

- Nadaný žák (1998) – jak to dopadne, když starý válečný zločinec v zapadlém americkém městečku narazí na perverzního mladíka lilbujícího si v krutostech?

- Dáblova aritmetika (1999) – mladé dívky občas potřerbuji trochu „vystrašit“, aby si uvědomily, kam patří. Na tuhle „lekcí“ Hana už nezapomene!

- Deník Anne Frankové (1959), Deník Anne Frankové (1967), Attic: The Hiding of Anne Frank(1988), Anne Frank - the whole story (2001), Anne Frank (2012), Anne no Nikki (1995)
- to nejsou úplně všechna zpracování známého deníku 14-tileté Anny Frankové, která se ukrývala před nacisty se svou rodinou v Amsterdamu.

- Jobova revolta (1983) – adoptivní rodiče malého chlapce jsou odváženi do transportu do neznáma, on zůstává u křesťanských sousedů se svou novou židovskou vírou v Mesiáše

- Člověk bez osudu (2005) - jeho maminka ho nechce, protože ho má s Židem. Tatínka už odvezli, teď jede on. Jak to skončí?

- Moje válka (1991) – malý židovský chlapec ukrytý u křesťanské rodiny na polském venkově zažívá přes hrůzu svého osudu neuvěřitelně krásná setkání. Protože jsou ale hoši nezbední, nacisté je stejně dostanou.

- Plechový bubínek (1979) – malý Oskar má opravdu obtížné dětství, a tak se n lze divit, že odmítne dál růst, zůstane dítětem. Jeho zvláštní status dotvrzuje bubínek, který má stále u sebe. A kolem se ještě šíří fašismus.

- Život je krásný (1997) – malému synkovi se snaží tatínek zmírnit koncentrační tábor předtíráním, že je to vše jen hra. Nasbírají dost bodů, aby na konci dostali „opravdický“ tank?

- Chlapec v pruhovaném pyžamu (2008) – otec na malého Bruna nemá čas, poněvadž je nadmíru vytížen svým zvláštním tajuplným zaměstnáním. Tak si Bruno najde kamaráda tajně mezi vězni a jde s ním na výlet s ostatními z jeho rodiny. Do plynu. Brunův tatínek, velitel koncentračního tábora se o všem dozví už pozdě.

- Na shledanou, chlapci (1987) – nikdo nemusí poznat, že těch pár hochů, co byli přijati na francouzské lyceum, jsou Židé. Jenže důslední nacisté to odhalili.

- Tajemství (2007) – existoval někdo, o kom se nemá mluvit? Proč? Tam kdesi v minulosti byl koncentrační tábor, ale nikdo mladíkovi, který má utkvělou představu bratra, o tom nechce nic sdělit.

- Odsun (Zátaž) (2010) – začalo to povinností nosit žlutou hvězdu, pak pobytem na pařížském velodromu, který se stal noční můrou, pokračovalo ve sběrném táboře před odsunem na východ. Na to ale malý Joseph už nečeká...

Klíč k minulosti (2010) – nechala bratříčka ukrytého před nacisty v dětské skrýši příliš dlouho, zemřel hladu. Co z toho vyplývá pro americkou novinářku, která se pokouší tento příběh zpřítomnit?

- Ostrov na ptačí ulici (1997) – synek čeká v opuštěném a nacisty kontrolovaném ghettu na tatínka, kterého mu odvěkli. Slíbil, že se pro něj vrátí. Jak dlouho ale bude muset čekat?

- Jdi a dívej se (1986) – apokalypsa v Bělorusku způsobená nacisty očima dospívajícího chlapce

- Wooden Gun (1978) – kde končí dětská hra a kde začíná teror? Gang dětí starousedlíků v Izraeli je proti gangu nově přistěhovalých. To už zapomněli na holocaust?

- The Summer of Aviya (1988) – smíří se Aviya s poznáním, kdo je její otec? Kruté vzpomínky její matce, bývalé partyzánce, způsobují deprese.

3.3.3. Příběhy žen – silné slabé pohlaví

- Playing for time (1980) – profesionální zpěvačka se stává součástí orchestru složeného z vězenkyň koncentračního tábora k obveselování a účelům velitelů tábora. Jak dlouho je ale nechají hrát a nepošlou je do plynu jako ostatní?

- Sophiina volba (1982) – musí si na rampě koncentračního tábora zvolit, zda do plynu půjde její dcerka nebo synek. Esesák, který ji dal tento příkaz, dobře věděl, jaké trauma ji tím způsobí.

- Hannah's War (1988) – Hannah se rozhodla nasadit svůj život ve válce s nepřítelem, stane se tajnou agentkou a jako tajná agentka končí svůj život popravou.

- Prsten (1996) – kam až zavede osud mladou dívku z německé aristokratické rodiny nepohodlné nacistům na její složité cestě životem, který se s ní vůbec nemazlí?

- Rosenstrasse (2003) – následky persekuce manželek židovských manželů přetvárají několik pokolení. S tímto traumatem se chce vyrovnat i mladá Hannah žijící v New Yorku.

- Out of ashes (2003) – známá gylekoložka pocházející z rumunského Sighetu má pohovory s přistěhovaleckou komisí, aby mohla obdržet občanství USA. Zjišťuje, že to nebude snadné!

- Osvětim (1948) – Marta jako jediná z rodiny přežila a pracuje v koncentračním táboře. Ale jak dlouho to ještě vydrží?

- Pasažérka (1963) – dvě ženy se setkávají na zaoceánském parníku: dozorkyně a vězenkyně. Co způsobí série vzpomínek, které se začínají vracet?
- Dekalog VIII (1988) – dvě ženy, které mají krutý zážitek z války, kde jedna by mohla vinit druhou ze zrady, se dlouho po válce setkávají. Mají si co říct.
- Varšavské ghetto – Nina Resa (2005) – Nina se svou rodinou prchají před nacisty do Varšavy a pak z Varšavy. Někteří z těch, co uprchli před transportem, přežili.
- Vrahové mezi námi (1949) – Susanne pomáhá bývalému válečnému zločinci najít sám sebe.
- Lily Marleen (1981) – zpěvačka se shodou příležitostí stává přes noc oficiální hvězdou třetí říše, protože zpívá song, který je nejpopulárnější mezi vojáky, jejím chlebovárcům se ale nelíbí, že její přítel je židovského původu.
- Bittere Erste (1985) – pronásledovaná žena na útěku je využívána mužem, který ji ukrývá
- Smutná neděle (1999) – je majitelkou honosné restaurace a miluje dva muže. Jeden z nich složí píseň tak tklivou, že mnozí posluchači po ní páchají sebevraždu.
- Aimée & Jaguar (1999) – lesbická láska je v nacistickém Německu zakázána, ale láska se přenáší přes všechny překážky. I když se Felice nevzdává, válka je rozdělí.
- Kápo (1959) – čtrnáctileté Editě v koncentračním táboře umírají oba rodiče. Je bezradná, pomůže si tím, že se stane Kápem, musí ale utlačovat vězně, jsme svědky její proměny.
- Sandra (1965) – nešťastná konstelace pro setkání aristokratické italské rodiny: Sandra, její bratr, který by rád obnovil incestní vztah z dětství a její americký manžel, hledající schůdné řešení.
- Noční hlídač (1974) – hlavní hrdinka opouští svého manžela a obnovuje svůj vztah s dozorcem z koncentračního tábora, kde byla vězenkyní.
- La Settima Stanza (1996) – konverze Edity Steinové z židovské rodiny ke katolicismu je upřímná, ale to nezajímá jejího kolegu, který si staví kariéru v nové německé společnosti na ubližování právě takovým lidem. Edita Steinová končí smrtí v koncentračním táboře.
- Muž, který plakal (2000) – hlavní hrdinka hledá svého otce, najde ho po mnoha letech až v dospělosti v jednom sanatoriu v Americe.
- Love to hide (2005) – láska k příteli z mládí, který jí pomůže ukrývat není opětována, poněvadž je gay.
- Černá kniha (2006) - příběh holandské odbojáčky, které nacisté zabili rodinu a která se dala do služeb odboje a pracovala jako špiónka u špiček nacistického vedení v Holandsku
- Komisařka (1967) - do domku chudého židovského krejčího je přivelena těhotná komisařka, aby u jeho rodiny měla zázemí pro přípravu na porod. Ženskost se v této ženě chce začít příchodem jejího dítěte na svět probouzet a rozvíjet.
- Pamatuj si své jméno (1967) – v koncentračním táboře je jí odebrán syn jako mnoho dětí mnohým matkám. Po válce ho hledá a nalézá až po mnohých letech.
- Daleká cesta (1948) – úspěšná lékařka je vedením nemocnice propuštěna kvůli svému židovskému původu, musí do transportu. Její snoubenec za ní přijíždí do Terezína. Film končí osvobozením Terezína sovětskou armádou.

- Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965) – Důstojníkovi SS Brenske se podaří z bohatých vězňů vymámit jejich úspory dříve, než je pošle do plynové komory. Zoufalý pokus Kateřiny Horovitzové, kdy vytrhla zbraň dozorců a začala střílet, je pokusem o důstojnou smrt.

- Dita Saxová (1967) – nemluví o tom, co všechno prožila v koncentračním táboře. Ledaskdo radí, jak se má rozhodovat, ona nakonec odjíždí do Švýcarska, kde v Alpách spáchá sebevraždu.

... a pozdravuji vlaštovky (1972)

22-letá Maruška čeká na vykonání rozsudku trestu, do kterého ji od jeho vyhlášení zbývá 99 dní

- The Courageous Heart of Irena Sendler (TV) (2009) – Pomáhá zejména dětem z Varšavského ghetta. Její jméno je zapsáno mezi Spravedlivými mezi národy.

3.3.4. Příběhy sportovců

- Návrat k vítězství (1981) – poněkud idealistická pohádka o férovém vítězství ve sportovním utkání, které pravdivě prokáže, kdo je lepší, což ovšem nebylo cílem oorganizátorů – nacistů

- Vítězství ducha (1989) – musí boxovat, aby přežil, musí vyhrávat, aby jeho rodina mohla žít. Půjde to tak ale stále?

- Přežil jsem svou smrt (1960) – Tonda je jednoduchý boxer, ale má srdce na pravém místě. To se vždycky nevyplácí, zejména v konfrontaci s důstojníky koncentračního tábora.

- Boxer a smrt (1962) – i když skvěle boxuje, jakožto vězeň je pouhou hříčkou velitele koncentračního tábora.

- The Third Half (2012) – fotbalový zápas Makedonců proti teamu vládnoucí strany se stává projevem národní hrdosti v období deportací tisíců Makedonských Židů do plynových komor.

- Osudový zápas (1962) - tým Ukrajinců je si vědom, že pokud nenechají vyhrát svého německého soupeře, budou všichni postříleni. Události masakru v Babi Jaru u Kijeva ale způsobí, že fotbalisté si cení národní hrdosti své a svých fanoušků více než vlastního života.

3.3.5. Příběhy umělců

- Playing for time (1980) – Zpěv zachrání mladé hrdince život, je začleněna do dívčího orchestru k obveselování esesáků. Ale na jak dlouho?

- Kornblumenblau (1988) – když umíte zahrát německou odrhovačku hudebně ignorantskému nacistickému důstojníkovi, i to vám může zachránit život.

- Lily Marleen (1981) – netušila, že píseň, kterou zpívá ji vynese do oblak oficiálního umění třetí říše, kde ovšem není místo pro jejího přítele židovského původu.

- Poslední motýl (1990) – fiktivní příběh pařížského mima, který za trest pro svou antihilerovskou pantomimu je odeslán do Terezína, aby zde pomohl vytvořit „iluzi krásného lázeňského města darovavného Židům milostivým vůdcem“ pro zahraniční komisi.

3.3.6. Spravedliví mezi národy

- Corrie Ten Boom – Útočiště (1975) – příběh holandské křesťanské rodiny, která ukrývá své přátele židovského původu před nacisty. Jsou odhaleni a posláni do koncentračního tábora.

- The Assisi Underground (1985) – kněží z pověstného Assisi nezradí ideály svého zakladatele a ukryjí ty, kteří jsou pronásledováni

- Schindlerův seznam (1993) příběh Oskara Schindlera, který využil svých možností k záchraně stovek lidských životů.
- Visas and virtue (1997) – japonský diplomat v Litvě obětuje svou kariéru i bezpečí své rodiny, aby zachránil tisíce lidských životů
- Korczak (1990) – miluje děti, chce je zachránit pře smrtí, když ale vidí, že to nepůjde, odchází s nimi
- Život za život (1991) – Maxmilián Kolbe už od malička tuší, že má zvláštní poslání, naplňuje jej obětí svého života za spoluvězně v koncentračním táboře
- Bonhoeffer: Agent of Grace (2000) – nezůstává v bezpečné Americe, jede ke svým blízkým do Německa, kde končí na popravišti
- Perlasca (2002) – geniální obhájce slabých a utiskovaných využije veškerých svých schopností k záchraně lidských životů v Budapešti
- Good evening, Mr. Wallenberg (1990) – švédský diplomat riskuje vlastní život a zachrání tisíce lidských životů v Budapešti
- The Courageous Heart of Irena Sendler (TV) (2009) - zdravotní sestra, která v pravý čas a na pravém místě ví, co má dělat, aby pomohla těm, kteří to nejvíce potřebují, navzdory bezohledné násilné moci. Příběh z Varšavského ghetta.
- Karol - člověk, který se stal papežem – film začíná napadením Polska německou armádou, při kterém mladý Karol Wojtyła pomáhá se skupinkou přátel Židům, jejichž podmínky v Krakowském ghettu jsou otřesné.
- Varian's war (2001) – Varian Fry v USA vytvoří fond na záchranu významných osobností, které je třeba zachránit před nacisty, aby nezkončily v továrnách na smrt.
- Příběhy odvahy: Dvě ženy (1997) – jedna byla v Polsku, druhá v Francii, obyčejné ženy, které zachránily lidské životy, čímž samy sebe vystavily ohrožení trestem smrti.

3.3.7. Konvertité, přátelé v utrpení, homosexuálové a další

- Bent (1997) – Max v koncentračním táboře Dachau prožije nejen ponížení a krutosti, ale i novou lásku, jejíž tragický konec nepřehluší nadějí, která z ní vyvěrá.
- Love to hide (2005) – Sára nachází po brutálním zavraždění svých rodičů útočiště u přítele z mládí, zamiluje se do něj, on však má homosexuální vztah. Jak složité to měli gayové a ja jim bylo snadné ublížit pod nadvládou nacistů.]

3.3.8. Křesťané a církev

- Amen (2002) – film ztvárňuje roli katolické církve a její oficiální i neoficiální postoj k vyvražďování Židů nacisty
- Devátý den (2004) - Katolický kněz Henri Kremer nepřijme roli zrádce, i když je mu za to slíbena odměna : propuštění z koncentračního tábora.
- Bonhoeffer: Agent of Grace (2000) – zásadní postoj protestantského kazatele k nacismu a jeho obětem vede k jeho popravě
- Masakr v Římě (1973) při závěrečné scéně nacistický generál zavraždí katolického kněze,

který se k obětem hromadné popravy přidal dobrovolně, předtím se mu ale kněz podíval do očí

- La Settima Stanza (1996) – Edita Steinová, řádová sestra, je pro svůj židovský původ poslána do koncentračního tábora, kde umírá v plynové komoře.

- Šarlatový a černý (1983) - souboj katolického kněze nepoznamenaného nejednoznačným postojem své církve k utlačovatelům i utlačovaným zejména ve městě Římě s nacistickým plukovníkem, který snaží rozkrýt a zlikvidovat tajnou organizaci pomáhající Židům a uprchlíkům.

3.3.9. Nacisté

- Pursuit (1989) – nacist Helmut von Schreder ze sebe udělá vězně včetně plastické chirurgie, aby měl židovskou fyziognomii, aby po prohrané válce získal svobodu. Po letech v Izraeli je v kontaktu s extremistickou organizací Odessa.

- Adolf Eichmann (2007) – soud s jedním z největších válečných zločinců

- Mephisto (1981) – herec Henrik Hofger obětuje vše v zájmu své kariéry v období nástupu nacismu. Nakonec ale zjišťuje, že ani to nestačí.

- Noční hlídač (1974) – deviantní vztah ženy, bývalé vězenkyně koncentračního tábora, ke svému trýzniteli, bývalému dozorci. Opouští kvůli němu svého manžela.

- Good (2008) - profesor literatury John Hadler, dobrý muž, vzorný manžel a otec dvou dětí, se stává součástí německé byrokracie a postupně je nucen k malým a později větším a větším ústupkům svého svědomí.

3.3.10. Kolaboranti

- Konformista (1970) - intelektuál Marcello Clerici se chce zařadit do průměru společnosti, proto se rozhodne sloužit fašistickému režimu bez skrupulí

- Lacombe Lucien (1974) - osmnáctiletý vesnický chlapec je vinou nevýhodné rodinné konstelace i nezájmu svého okolí vržen do soukolí udavačského systému, jehož se stává oddaným sluhou

- Spalovač mrtvol (1968) – vzorný manžel a otec, pracovitý zaměstnanec krematoria se stává jakožto patolízalský sluha nového režimu nejprve vrahem celé své rodiny a následně projektantem spalovacích systémů pro nacisty ve velkém.

3.4. Filmy popisující různé fáze vývoje k holocaustu

Členitost dramatickosti příběhů jednotlivých lidí ať už na straně obětí, bojovníků nebo strůjců holocaustu, je natolik četná, že málokterý z příběhů obsáhne plně celou šíři jednotlivých etap, které bychom mohli zjednodušeně pojmenovat: Nástup fašismu – Druhá světová válka – Transporty – Koncentrační tábory – Osvobození – Repatriace – Norimberský proces – Následky holocaustu.

Výjimečné jsou z tohoto pohledu filmy, které pokrývají rozsáhlým příběhem všechny nebo téměř všechny tyto fáze. Patří k nim snímky:

- The Holocaust (1978) – ne všichni členové židovské rodiny přežijí smrt holocaustu. Jejich příběhy, jak se vzdalovaly a znovu přibližovaly jsou zde vykresleny v podobě ságy.
- Prsten (1996) – mladá Němka z aristokratické rodiny, která je proti nacismu, prožívá neuvěřitelné zápletky. Naplnění její lásky se dočká až její dítě.
- Sluneční jas (1999) - název líčící, rodiny i filmu o nich vyprávějícím ságu několika generací zkoušených různými diktaturami
- Europa, Europa (1990) - co vše se může přihodit mladému Solomonovi od tzv. křišťálové noci až po osvobození Berlína, je téměř neuvěřitelné

3.4.1. Nástup a vývoj nacismu

- Hadí vejce (1977) – Američan v předválečném Německu to nemá lehké, zvláště, je-li židovského původu
- Hraniční ulička (1948) – osud obyvatel jedné uličky v Polsku na začátku pekla války
- Hitler: Vzestup zla (TV film) (2003) – tvůrci snímku se snaží postihnout, do jaké míry hrála osoba vůdce roli při nástupu nacismu v Německu
- Zlatí úhoři (1979) a Smrt krásných srnců (1986), oba filmy na motivy povídek Oty Pavla o tom, jak poetický život může mít rodina rybáře, než vstoupí do jejich života válka
- Všichni moji blízcí (1999) – o nástupu nacismu a strachu z něj z pohledu rodiny, která už nestihla utéct

3.4.2. Druhá světová válka

- Deník Anne Frankové (1959) – příběh čtrnáctileté Anne, jejíž rodina se ukrývala v Amsterdamu, byla odhalena, poslána do koncentračního tábora, kde Anne umírá
- Corrie Ten Boom – Útočiště (1975) – holandské křesťánky ukrývající své židovské přátele jsou odhaleny a poslány spolu s nimi do koncentračního tábora, kde většina z nich zahyne
- Šarlatový a černý (1983) – katolický duchovní proti nacistickému plukovníkovi spolu bojují jako symbol dobra a zla
- The Assisi Underground (1982) – udělají kněží řádu v Assisi čest svému zakladateli, když se na ně obrátí místní Židé s prosbou o pomoc?
- War and Remembrance (1988) - osudy rodiny Henryů a Jastrowů v letech 1941 až 1945. Natálie a Aron se dostávají do koncentračního tábora. Film je otřesným svědectvím o vývoji nacistického průmyslu na smrt
- Hannah's War (1988) – maďarská Židovka obětuje svůj život za spolupráci spojenců proti režimu, který ji a její rodinu v Maďarsku zbavil důstojnosti.
- Schindlerův seznam (1993) – příběh Oskara Schindlera o tom, že ne všichni kolem nacistů měli zavřené oči, ne všichni byli zbabělí a ne všichni seděli se založenýma rukama.

Uprising (2001) – ghetto musí povstat, i když je jasné, že nás všechny pobijí. Jinak se svět o nás nedozví

Odpor (2008) - bratři Bělští mají jedinou šanci na přežití: spojit se s ostatními uprchlíky v lese a bojovat proti nepříteli se zbraní v ruce

The Courageous Heart of Irena Sendler (TV) (2009) – příběh zdravotní sestry, která nasadila svůj život, aby zachránila mnohé děti z Varšavského ghetta

V temnotě (2011) – co je to v malém všedním človíčkovi Leopoldu Sochovi, že se z něj, obchodníka, vydělávajícího na uprchlících, stává hrdina nasazující život za bezbranné?

Masakr v Římě (1973) - sympatický plukovník Keppler je postaven před úkol vykonat popravu 320 Židů v odvetu na atentát. Podaří se mu dostát své povinnosti. Něco ale přitom ztratí.

Armáda zločinu (2009) – nepolapitelná odbojná skupina Židů, Maďarů, Poláků, Rumunů, Španělů, Italů a Arménců bojujících za osvobození milované Francie, se vynoří pokaždé jinde. Nakonec jsou pochyťáni a popraveni.

Černá kniha (2006) - osud holandské odbojáčky, které nacisté zabili rodinu a která se dala do služeb odboje a pracovala jako špiónka u špiček nacistického vedení v Holandsku.

Babi Jar (2003) – v rokli Babi Jar poblíž Kyjeva bylo jednotkami Einsatzgruppen postříleno koncem září 1941 přes 33 000 Židů.

Romeo, Julie a tma (1960) - příběh seznámení a okouzlení dvou mladých lidí, židovské dívky, která uprchla z transportu, a chlapce, který ji ukrývá na půdě před nacisty. Jejich láska, příběh i naděje tohoto křehkého vztahu je ukončena zastřelením dívky na ulici.

Za zády peklo (1986) - ukrývání Židů, kteří odmítli jít do transportu na polském venkově a ukrývají se v lesích. Při pravidelných honech na ně pořádaných nacisty i místními gardami je jich většina vyvražděna.

Nedodržený slib (2009) - přežil ještě někdo z Martinovy rodiny, z těch, kdo slíbili tatínkovi, že příští rok ve stejnou dobu na oslavu svátku Pesach se znovu všichni sejdou?

3.4.3. Transporty

Job's revolt - Jobova revolta (1983) Staří rodiče, které odvázejí do transportu, tuší, že na konci jejich cesty je čeká smrt, ale zdůrazňují adoptovanému synovi, který zůstává u křesťanských sousedů, aby se soustředil na svou budoucnost, ne na jejich konec.

Moje válka (1991) - příběh židovského hocha ukrývaného polskou rodinou. Přátelství chlapců prověřené neuvěřitelnou dětskou statečností vrcholí, když mladší z polských sourozenců, který si velmi vážně "hrál" na Ježíše, aby zachránil své příbuzné před zlobou světa, je jedním z SS-manů vyzdvižen do dobytčáku transportu vezoucího lidi do tábora smrti.

Pianista (2002) – když se pianista Wladyslaw Szpilman jako dělník stavební čety ve varšavském ghettu ujistí, že konečná stanice transportů jsou vyhlazovací tábory, najde si

úkryt. Esesákovi, který jej náhodně objeví, se líbí jeho hra na klavír, proto jej zachovává v jeho skryšii.

Varšavské ghetto (2005) - díky Polákům, kteří jsou přes hrozbu trestu smrti ochotni pomoci Židům, díky "intuici" a díky souhře okolností, Nina a její bratr přežívají.

Perlasca (2002) - Perlasca, italský obchodník, je vynikající herec, fabulátor a lhář v zájmu zachování lidských životů. Svou rolí španělského diplomata zachraňujícího životy budapeštských Židů hraje do konce.

The Gold of Rome (1961) - nacisté nedodržují svůj slib: přestože jim Židé dodávají 50kg čistého zlata, jsou deportováni.

Odsun (Zátah) (2010) – v pařížské cyklistické aréně se tísní 13 000 Židů, obětí největší razie v historii Francie, na které se podílí místní kolaborantská vláda. Deportovaní nevědí, že cílová stanice přes internační tábor je Osvětim

Vlak života (1998) - obyvatelé jedné malé židovské vesnice ve střední Evropě se rozhodli vzít osud do svých rukou, nečekat na nacisty, až k nim přijdou, aby polovinu lidí pozabíjeli hned a polovinu lidí poslali neznámo kam, jako to udělali v blízké vesnici v horách. Zorganizují falešný transport s vězni a vojáky v uniformách.

Good evening, Mr. Wallenberg (1990) - švédský diplomat v Budapešti pomáhá velkému množství maďarských Židů a zajišťuje jim bezpečný transport do Švédska.

Transport z ráje (1962) - Film poznamenaný tíživou atmosférou Terezínského ghetta, kde se odehrávají osudy obyčejných lidí podle knihy Arnošta Lustiga Noc a naděje.

Démanty noci (1964) - Útěk dvou židovských mladíků z transportu smrti

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965) - má před důstojníkem SS tančit nahá, vytrhne mu revolver a podaří se jí několik esesáků postřílet. Ostatní ze skupiny pak nekončí svůj život v plynové komoře, ale jsou okamžitě přivolanou jednotku postřílení.

Poslední motýl (1990) - Téma terezínské kamufláže zpracované na příběhu francouzského herce, který dostal od nacistů zadání, aby připravil dětské divadelní představení, jež má sloužit pro inspekci Mezinárodního červeného kříže k přesvědčení široké světové veřejnosti, že vězňové terezínského ghetta žijí šťastným životem. Moreau se ale vzepře této ohavnosti a hru pojme jako podobenství o skutečnosti, která měla být utajena.

Třetí poločas (2012) – fotbalový zápas nezmění nic na tragédii hromadné vraždy 7 148 Makedonských Židů zavražděných v plynových komorách Treblinky, kteří byli deportováni bulharskými úřady, armádou a policií - na základě německého požadavku.

3.4.4. Koncentrační tábory

Playing for time (1980) – v ženském vězeňském orchestru spolu koexistují muzikantky různých národností a různé úrovně muzikantské dovednosti. Snaží se pomáhat vzájemně, aby uspokojily požadavky velitelů tábora, kteří se po dlouhých šichtách, unavení zabíjením lidí v plynových komorách, chodí uklidnit jejich hudbou

Vítězství ducha (1989) – nestačí, aby boxer Salamo měl dobrý úder. K tomu, aby nebyl poslán on nebo někdo z jeho rodiny do plynové komory, musí vědět, kdy má vyhrát

Đáblova aritmetika (1999) a Šedá zóna (2001) patří k filmům popisujícím zvířecí krutosti prováděné nacisty na vězňích koncentračních táborů. Rovněž snímek Člověk bez osudu (2005).

Pasažérka (1963) - v retrospektivách se postupně rozkrývá příběh bývalé dozorkyně a vězenkyně, které se náhodou setkají po válce na jednom zaoceánském parníku. Od zkesleného obrazu, v němž se dozorkyně před svým manželem staví do nejlepšího světla, až po syrovou pravdu.

Kornblumenblau (1989) – nestačí být dobrým hudebníkem, musíte znát i německé odrhovačky, abyste byli ochráněni před hrozbou plynové komory.

Đáblova dílna (2007) – výroba falešných peněz, odkud není úniku, se rozpadne po osvobození.

Kápo (1959) - Čtrnáctiletá Edita se stává kapem, to znamená privilegovaným vězněm, který ovšem musí pronásledovat a utlačovat své spoluvězně. Máme možnost sledovat, jak se mění její chování po změně role.

Útek ze Sobiboru (1987) - Film vypráví příběh o úspěšném povstání vězňů vyhlazovacího tábora Sobibor, které přineslo svobodu stovkám uvězněných.

The Enclosure (1961) - Vzpouru tajné vězeňské organizace chce velitel tábora vypátrat prostřednictvím antifašisty, kterého zavraždí do "samotky" společně s vězněm židovského původu. Oba mají za úkol zabít toho druhého pod pohrůžkou smrti.

Pamatuj si své jméno (1974) – matka hledá svého syna, který jí byl odebrán v koncentračním táboře.

Přežil jsem svou smrt (1960) - boxer Tonda si svou drzostí absurdně získává nebezpečné sympatie esesáků, jejichž zvůle je nevyzpytatelná, oproti tomu svou čestností a přímočarostí přítě i nenávisť spoluvězňů, z nichž někteří ho považují za hrdinu, druzí za zrádce.

Boxer a smrt (1962) - Velitel koncentračního tábora je boxer, který zamýšlí po válce pokračovat ve sportovní kariéře. Proto vnímá jako výzvu, když mezi chycenými vězni, kteří chtěli uprchnout z tábora, najde boxera Komínka.

3.4.5. Osvobození

Příměří (1997) - příběh italského spisovatele Primo Levi poté, co byly strženy brány a vězňové mohou volně utíkat z koncentračního tábora ven. Cesta do života nové poválečné svobody ani cesta do bývalých domovů není vůbec snadná a je obestřena mnoha otazníky, nejistotou a mnoha zklamáními.

Krajina po bitvě (1975) - tento snímek ztvárňuje osudy mnohých, kteří byli osvobozeni v koncentračním táboře, ale nemají po válce kam jít a život na nové svobodě v podmínkách poválečného neutěšeného a nedořešeného světa jeví se nejistým až nebezpečným

3.4.6. Repatriace

Poznamenání (1948) – najde Karel Malík, který utekl z dětského repatričního tábora a který už v Osvětimi ztratil řeč, svou maminku?

Žonglér (1953) - Hlavní hrdina, Hans, jeden z uprchlíků propašovaných po válce do Izraele, plný zmatků a pocitu viny, je vydán napospas nejisté budoucnosti. Ve válce přišel o rodinu. Setkává se s dospívajícím Joshuou, který předstírá, že je z Ameriky, ale ve skutečnosti on i jeho rodina byli také obětí holocaustu.

Exodus (1960) - Ari Ben Kanaánovi se podaří v roce 1948 propašovat na loď Exodus 611 židovských uprchlíků a donutit Brity, aby jim dovolili opustit řecký přístav. Dramatický příběh plný zvratů a historických událostí provázejících vznik státu Izrael.

Dita Saxová (1967) - snímek o židovské dívce, která se jako jediná z rodiny vrátila z koncentračního tábora. Poté, co se o ni zajímají dva bohatí mladíci, vychází si Dita na procházku mezi Alpskými štíty a končí svůj život skokem do laviny.

Přístav (2001)- Ruth Gruber vede záchrannou misi pro 1000 židovských uprchlíků z Evropy, kterou nabídl prezident Roosevelt, když USA odmítly zvýšit kvóty pro židovské přistěhovalce.

3.4.7. Norimberský proces

Cizinec (1946) – dopadení nacisty Franze Kindlera, hledaného válečného zločince, kterému se podařilo po válce se změněnou identitou uprchnout z Evropy.

Norimberský proces (1961) - film o válečném tribunálu v Norimberku, kde byli souzeni čtyři nacističtí soudci za své skutky proti humanitě.

Norimberský proces (2000) - fascinující rekonstrukce největšího soudního procesu v dějinách lidstva, na kterou lze pohlížet buď jako na hledání civilizovanosti proti bezohledné krutosti, souboj amerického soudce Roberta Jacksona a obžalovaného říšského maršála Hermanna Göringa, svědectví o tom, kam až může zajít zlo ve společenském systému a jak snadno se dostane k moci nebo i jako poučení, že každé zlo, ať se tváří sebemocněji, bude jednou poraženo.

Adolf Eichmann (2007) – soudní proces nad hlavním “architektem konečného řešení židovské otázky” poté, co je objeven izraelskou tajnou službou v Argentině, chycen a přepraven do Izraele.

Bůh před soudem (2008) – odvážný pokus vězňů, které svedl osud dohromady v jednom baráku, o soudní proces: Bůh je obviněn ze zla, které na nich páchají nacisté. Jak proces dopadne? Bude Bůh uznán vinným nebo nevinným?

Předčítač (2008) - Na lavici obžalovaných sedí Němka, která nechápe, že se dopouštěla něčeho hrozného, když pomáhala při selekcích v koncentračním táboře.

Music Box (1989) - Mladé právničky obhajující před soudem svého otce obviněného z válečných zločinů, se postupně otevírají oči a musí čelit tvrdé realitě.

Never Forget (1991) - Mel Mermelstain přijímá výzvu jedné jižanské organizace, která po něm chce, aby u soudu dokázal, že existovaly koncentrační tábory, plynové komory a zabíjení lidí. Brzy zjistí, že tato pro něj samozřejmá skutečnost zdaleka není snadno právně prokazatelná.

3.4.8. Následky holocaustu

Zastavárník (1964) - Muž, který jako jediný z rodiny přežil koncentrační tábor, v New Yorku jako majitel zastavárny, prožívá znovu hrůzy holocaustu nejen v neodbytných vzpomínkách, ale i krutostí nelítostného prostředí, kde žije.

Maratónec (1976) - Film plný záhadného napětí, jehož důvody se postupně rozkrývají, když se kolem hlavního hrdiny, mladého doktoranda (Dustin Hoffmann) začnou dít divné věci! Zjistí, že jeho zavražděný bratr byl tajným agentem sledujícím uprchlého nacistického zločince Szella, který přijel do USA, aby zpeněžil bohatou sbírku diamantů, válečné kořisti po obětech koncentračního tábora Osvětim. V závěrečné vyhrčené scéně nutí nacistu, aby polykal diamanty, ten však odmítne a proto je hází do víru vodní elektrárny, kam za nimi Szell skočí a utone.

Remembrance of Love (1982) - Joe Rabin má svůj tajný důvod, proč přijel do Izraele na setkání přeživších. Válka ho totiž oddělila od jeho těhotné dívky, kterou se teď pokouší najít. Shodou šťastných náhod ji nachází v jednom izraelském kibucu, jejich setkání je smutně šťastné. Vědí, že je poslední, protože oba už mají své rodiny.

Sophiina volba (1982) - selekci řídící nacistka ji na rampě koncentračního tábora přinutil, aby rozhodla, které ze dvou jejích dětí, jež měla u sebe, bude žít a které půjde do plynu. Celoživotní trauma z této ďábelské volby, ji nakonec přiměje k sebevraždě, kterou páchá společně se svým milencem.

Nepřátelé: Příběh lásky (1989) – příběh milence, který nikoliv troj, ale čtyřúhelníku, kde jedním z aktérů je manželka, která přijíždí z Evropy a o které si hlavní hrdina myslel, že zemřela jakožto oběť holocaustu

Music Box (1989) - Mladá právnička před soudem obhájí svého otce, který byl obviněn z válečných zločinů. Vůbec nevěří, že by otec, který byl k ní vždy jen laskavý, mohl něco takového udělat. Postupně se jí ale otevírají oči a musí čelit tvrdé realitě.

Never Forget (1991) - Mel Mermelstain dostává dopis od jedné jižanské organizace, že jej vyzývají na soud, kde bude muset dokázat, že existovaly koncentrační tábory, plynové komory a zabíjení lidí. Brzy zjistí, že tato pro něj samozřejmá skutečnost zdaleka není snadno prokazatelná, zejména lidem, kteří nechtějí z různých důvodů slyšet o tom, co se ve skutečnosti stalo. A tak se nakonec pouští do velmi riskantního procesu, který nakonec vyhraje. Je pro něj další zkušeností o lidské zlobě, ale i o vítězství dobra.

Out of ashes (2003) - Film dobře ukazuje, jak lidé, kteří holocaust nezažili, nemohou pochopit hrůzu ze smrti těhotných vězenkyň, které čekalo jediné: smrt. Potrat a poté zabití dítěte, jakkoli hrůzně to zní a jakkoli hrůzně to také opravdu je, byl pro ně jedinou šancí na přežití.

Okamžik vzříšení (2008) - V Negevské poušti je zvláštní sanatorium pro lidi, kteří se nevyrovnali s tím, co se jim přihodilo za 2. světové války. Adam Stein si vybavuje, jak musel

dělat psa nacistickému důstojníkovi. Otřesné vzpomínky na události, které otřásly jeho osobností, se mu začínají vybavovat.

Wooden Gun (1978) - dva malé dětské gangy, jeden z hochů starousedlíků, druhý z chlapců přistěhoalců, v Tel Avivu padesátých let, jsou v neustálém konfliktu a způsobují si při šarvátkách i vážná zranění. Jejich nepřítelství je projekcí předsudků a strachů jejich rodičů, kteří jsou aktivní ve společenském životě.

The Summer of Aviya (1988) - Henya je postižená nejen ztrátou manžela za války, ale také krutými zkušenostmi partyzánské, které u ní periodicky vyvolávají traumatizující mučivé představy. Aviya doufá, že její otec je stále ještě naživu. Její zklamání a žal, když zjistí pravdu, však jsou v závěru převáženy smířením s realitou.

3.5. Násilí ve filmech: krutosti, zvěrstva a chlípnosti, pokusy na lidech

S lítostí předesílám, že zvěrstev, krutostí a vědomého páčání většího a většího utrpení obětí nacisty bylo daleko více, než by jakákoliv kinematografie ztvárnila, což ovšem není jejím ani naším cílem. Níže uvedené členění je pouze zjednodušením v zájmu rychlé orientace, samozřejmě, že jednotlivé psychické i fyzické krutosti ve všech fázích jsou propojeny.

Ve filmech The Holocaust (1978), Sluneční svit (1999) a Europa, Europa (1990) najdeme téměř všechny druhy ponižování, mučení, vraždění a zvěrstev, poněvadž jakožto ságy zabírají nejširší časové rozmezí od nástupu fašismu až po osvobození a zasahují většinou i největší rozpětí území, kde se pohybují válkou vládnoucími hrdinové.

3.5.1. Psychický teror

- Sophiina volba (1982) znamenala zvolit si, zda do plynové komory má důstojník poslat jejího synka nebo dcerku. Nacista věděl, jaké trápením jí tímto zásahem do budoucna způsobí.

- ...a pátý jezdec je Strach (1964) – vlastní strach je to nejhorší, čemu musí oběti nacistické zvěle čelit

- Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965) - důstojník SS Brenske, který má za úkol z obchodníků vymámit co nejvíce peněz, je mistrným manipulátorem a pod nejrůznějšími záminkami a pohrůžkami se mu to skutečně daří.

- Odsun (Zátah) (2010) – nikdo z 13 000 Židů v pařížské cyklistické aréně, obětí největší razie v historii Francie, neví, kam je nacisté pošlou, co s nimi plánují.

3.5.2. Mučení, zvěrstva a vraždění na okupovaných územích

- Těžký písek (2008) – sága umožňující vidět šťastná období v životě rodiny a komunity před zajetím nacistickou jednotkou, která je má zlikvidovat

- Babi Jar (2002) a Babi Jar (2003) jsou filmy o největší masové vraždě v průběhu holocaustu, jedná se o více než 33 000 Kijevských Židů, které jednotky Einsatzgruppen postřílely v Babi Jaru.

- Šarlatový a černý (1983) - o potížích katolického kněze zachraňujícího uprchlíky ve Vatikánu
- Uprising (2001) – je o povstání varšavského ghetta a jeho krvavém potlačení
- Odpor (2008) – bratři Bělští mají jen jednu šanci na přežití: Ozbrojený odpor proti nepříteli
- Kanály (1957) – ve Varšavě je možné se pohybovat už jenom kanálem, ale i to je nebezpečné, nacisté tam pouštějí smrtící plyn
- Hraniční ulička (1948) – počátek vlády nacistů v Polsku se odrazí v životě každého obyvatele této čtvrti
- Pianista (2002) – zůstane v rozbombardovaném ghettu, ukrývá se, neví, jak ještě dlouho.
- Varšavské ghetto (2005) – příběh Niny Resa na pozadí tragédie Varšavského ghetta
- V temnotě (2011) – Krutý osud pronásledovaných v Lodži
- The Gold of Rome (1961) – nacisté necítí povinnost plnit své sliby, pokud se jedná o Židy, tam neplatí podle nich žádná pravidla
- Masakr v Římě (1973) – 320 Židů musí být popraveno, protože na německý pochodující oddíl byl spáchán atentát.
- Černá kniha (2006) - dramatický osud holandské odbojáčky, které nacisté zabili rodinu a která se dala do služeb odboje a pracovala jako špiónka u špiček nacistického vedení v Holandsku.
- Za zády peklo (1986) - ukrývání Židů, kteří odmítli jít do transportu na polském venkově. Už rozhodnutí, že se nedostaví na shromaždiště, znamená, že se musí okamžitě začít ukrývat v lesích. Při pravidelných honech na ně pořádaných nacisty i místními gardami je jich většina vyvražděna.
- Schindlerův seznam – je mimo jiné i profil krutostí důstojníka SS Götha, zodpovědného za postavení a průběh koncentračního tábora Płaszów

3.5.3. Krutosti při zatýkání a transportech

Filmy Babi Jar (2002) a Babi Jar (2003) postihují velkou část krutostí, týrání vězňů, arogance a nadřazenosti k místnímu obyvatelstvu.

Дамский портной (Dámský krejčí) (1990) – než dojde k masakru v Babi Jaru, ještě bude poníženo, mučeno a zabito mnoho Židů.

Good evening, Mr. Wallenberg – riskoval svůj život, aby zachránil mnohé.

Korczak (1990) – když se mu nepodařilo přesvědčit osobnosti vedoucí ghetto, zkusí si s dětmi poradit sám. Když mu ale celý ústav dětí odvádějí do transportu, jde s nimi.

Perlasca (2002) – Spravedlivý mezi národy, zachránil stovky lidských životů v Budapešti.

3.5.4. Zvěrstva a vraždění v koncentračních táborech

Playing for time (1980) – naturalistický příběh zpěvačky, které zpívání zachránilo život, protože byla součástí dívčího orchestru určeného k obveslován vedoucích tábora.

Ďáblova aritmetika (1999) a Šedá zóna (2001) ukazují kruté zacházení také před plynovými komorami

Out of ashes (2003) - příběh lékařky obviněné z krutého zacházení se spoluvězni při žádosti o občanství

Člověk bez osudu (2005) – mladý hoch, který už neměl nikoho, vystaven nejkrutějšímu peklu

Osvětim (1948) - Marta, která jako jediná z rodiny přežila, spolu s ostatními čelí tyranii nacistů a táborových dozorců

Kornblumenblau (1989) – příběh hudebníka

Ďáblova dílna (2007) – utajená výroba flešných peněz

Kápo (1959) – Edita se stává kapem, to znamená privilegovaným vězněm, který musí pronásledovat a utlačovat své spoluvězně. Sledujeme změnu jejího chování po změně role.

Útěk ze Sobiboru (1987) – naděje utéci z pekla je sice nízká, ale lepší než v pekle zůstat

Bent (1997) – dokážou člověka ponížit více, než si umíme představit

Pamatuj si své jméno (1974) – matka po válce hledající svého syna, od kterého ji oddělili v koncentračním táboře

Přežil jsem svou smrt (1960) – krutosti z lomu, z tábora, zacházení kápů i nacistů

Boxer a smrt (1962) – jediné, co velitele tábora brzdí v krutostech není soucit, ale jeho vlastní budoucí prospěch

3.6. Technologie hromadného vraždění v hraných filmech

Techniky masového vyvražďování se u nacistů vyvíjely následovně:

3.6.1. Vybíjení vesnic na východě

V první fázi hromadného zabíjení židovského obyvatelstva zejména v rámci operace Barbarossa používali nacisté tzv. Jednotky Eitzansgruppen, které měly za úkol systematicky vyvražďovat celé vesnice. Postupovalo se většinou dvěma způsoby:

a) všechny vyhnali za vesnici, kde je přinutili vykopat hromadný hrob, do kterého pak celou vesnici postříleli. Tento způsob je ukázán ve filmech Babi Jar (2002) a Babi Jar (2003) a War and Remembrance (1988)

b) všechny nahnali do velkého dřevěného stavení, např. Synagogy, a pak je zapálili. Lze vidět ve filmech The holocaust (1978), Jdi a dívej se (1986).

3.6.2. Výfukové plyny

Metoda původně využívána v Německu už před válkou k zabíjení handicapovaných lidí. Výfukové plyny z motoru se hadicí nasměrovaly do korby auta, kde byli vězňové, kteří pak umírají otravou výfukovými plyny. Je možné vidět v krátkém filmu Ambulans (1961).

3.6.3. Plynové komory

Poslední forma masového vraždění, jejíž vývoj lze zaznamenat ve filmech:

War and Remembrance (1988) - Film je otřesným svědectvím o vývoji nacistického průmyslu na smrt, zejména o vývoji plynových komor a krematorií, u kterých nacisty zajímá především kapacita, aby mohli naplnit vysoká čísla masové likvidace židovského národa, která mají nařízena od Adolfa Hitlera.

Šedá zóna (2001) – otřesná scéna průvodu lidí jdoucího kamsi do podzemí za doprovodu veselé hudby vězeňského orchestru. Na druhé straně ale nikdo z těchto hygienických stanic nevychází. Tam jsou vidět jen dýmající vysoké komíny.

Ďáblova aritmetika (1999) – Hana prochází všemi krutostmi, kterým byla vystavena její rodina, i tou poslední, a to je smrt v plynové komoře

Chlapec v pruhovaném pyžamu (2008) - otřesná scéna v závěru filmu o smrti hlavního hrdiny, malého Bruna, syna velitele koncentračního tábora, kterého na společný výlet do plynové komory pozval jeho nic netušící nový kamarád.

3.7. Filmy s humornými prvky nebo komediálně laděné

Nelze si nevšimnout, že filmy komediálně laděné na téma holocaust vznikaly zejména počátkem války nebo bezprostředně po ní, se zřejmým cílem zesměšnit Hitlera a Německo jakožto prostředek určité „sebeobranu“

- Diktátor (1940) - Chaplinova úspěšná komedie, ve které břitkým a svižným humorem vyjadřuje směšnost touhy po světovládě karikováním Hitlera, Goebbelse, Göringa, Mussoliniho a dalších. Film je naplněn mnoha výtečnými Chaplinovými gagy, které dodávají tomuto navzdor závažnému tématu geniální lehkost.

- Být, či nebýt (1942) - píše se rok 1939 a po Varšavě se prochází Hitler. Okolojdoucí a okolostojící na něj zírají s úžasnem: co tu chce? Přišel si nakoupit? Ne, to herec Bronski si naživo testuje, jak přesvědčivý je v roli Hitlera pro připravovanou satirickou komedii Gestapo. Komedie je však zakázána a herci musí narychlo přejít na Hamleta. Film nebyl a ani nemohl být pochopen ve své době, „tropí si šašky“ z lidí, kteří v té době byli postrachem Evropy. O to více stojí tento snímek za pozornost dnes.

- Život je krásný (1997) - Italský číšník Guido, plný energie a bláznivých nápadů, se zamiluje do učitelky Dory, narodí se jim syn, se kterým musí Guido pro svůj židovský původ do transportu. Po celý pobyt v koncentračním táboře předstírá před synkem, že všechny útrapy, které prožívají, jsou pouhá hra, že sbírají „body“, aby v den jeho narozenin získal odměnu: nejlépe opravdový tank.

- Vlak života (1998) - obyvatelé jedné malé židovské vesnice ve střední Evropě se rozhodli vzít osud do svých rukou, nečekat na nacisty, až k nim přijdou, aby polovinu lidí pozabíjeli hned a polovinu lidí poslali neznámo kam, jako to udělali v blízké vesnici v horách. Zorganizují falešný transport s vězni a vojáky v uniformách. Před každou odbočkou zpomalí a místní blázen Shlomo, genius tohoto příběhu, přehazuje výhybky. Ještě než dorazí do nebezpečné linie, kterou musí projet, střetnou se s transportem cikánů, falešným a toužícím po svobodě stejně jako oni. Dojemné vyvrcholení ukončí tvrdá realita koncentračního tábora. Jediné, co Shlomovi zůstalo, jsou jeho sny.

3.8. Sága

- Europa, Europa (1990) – dramatické osudy Salomona počínají Křišťálovou nocí a končí osvobozením. Je téměř neuvěřitelné, kolik proměn musel prodělat, aby přežil.

- Sluneční Jas (1999) - Sága rodu Sonnenshine, tradičního výrobce likéru stejného jména, začíná příchodem Emanuela Sonnenshine do Budapešti. Rodina přežívá různé politické režimy, nikdy však bezbolestně.

- War and Remembrance (1988) – rozsáhlý film je především otřesným svědectvím o vývoji nacistického průmyslu na smrt.

- Prsten (1996) – film podle románu Danielle Steelové, který je píše romantickým filmem než svědectvím o tragických událostech války a holocaustu. Je dokladem, že chce-li někdo použít téma Druhé světové války do svého díla, těžko se může vyhnout tématu holocaust.

3.9. Soudní procesy, Norimberský proces

- Conspiracy (2001) - tajná schůzka nacistických pohlavárů v roce 1942 ve Wansee, kde pod vedením Heidricha a Eichmanna byl definován postup konečného řešení židovské otázky, který měl být používán na získaných územích Polska, Litvy, Estonska, Československa a Francie. Všechny jiné metody než fyzická likvidace byly smeteny ze stolu a Heidrich nenechal nikoho z účastníků konference na pochybách, o jak vážný a radikální postup se jedná, i když obsah jednání měl zůstat veřejnosti utajen.

- Bůh před soudem (2008) - vězňové, které svedl osud dohromady v jednom baráku, sehraji soudní proces: Bůh je obviněn ze zla, které na nich páchají nacisté. Jak proces dopadne? Bude Bůh uznán vinným nebo nevinným?

- Norimberský proces (1961) - film o válečném tribunálu v Norimberku, kde byli souzeni čtyři nacističtí soudci za své skutky proti humanitě. Jediný ze čtyř obviněných uznal svou vinu, ostatní trvali na svém postoji, že se řídili zákonem země a jednali v souladu a zájmu politiky jejich vlasti.

- Norimberský proces (2000) - fascinující rekonstrukce největšího soudního procesu v dějinách lidstva, na kterou lze pohlížet buď jako na hledání civilizovanosti proti bezohledné krutosti, souboj amerického soudce Roberta Jacksona a obžalovaného říšského maršála Hermanna Göringa, svědectví o tom, kam až může zajít zlo ve společenském systému a jak snadno se dostane k moci nebo i jako poučení, že každé zlo, ať se tváří sebemocněji, bude jednou poraženo.

- Adolf Eichmann – vzorný manžel a otec souzen přímo v Izraeli jako největší zločinec všech dob, zodpovědný za násilnou smrt milionů nevinných a bezbranných mužů, žen a dětí. Do poslední chvíle zdůrazňuje, že to byli přeci „jenom Židé.“

3.10. Filmy o holocaustu podle známé literární předlohy

- Playing for time (1980) – podle románu Dívčí orchestr Fanii Fénelonové
- Sophiina volba (1985) podle stejnojmenného románu Williama Styrona
- War and Remembrance (1988) – podle stejnojmenného románu Hermana Wouka
- Nepřátelé: Příběh lásky (1989) – podle povídek Isaaca Baschewitze Singera
- Prsten (1996) - Podle románu Danielle Steelové
- Pianista (2002) – podle knihy Władysława Szpilmana
- Ďá'blova dílna (2007) – podle stejnojmenné knihy Adolfa Burgera
- Fugitive Pieces (2007) – podle románu Anne Michaelsové
- Konformista (1970) – podle románu Alberto Moravii
- Transport z ráje (1962), Démanty noci (1964), Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965) a
- Dita Saxová (1967) na motivy povídek a románů Arnošta Lustiga
- Zlatí úhoři (1979) a Smrt krásných srnců (1986) podle povídek Oty Pavla
- I ve smrti sami (2004) – podle románu německého spisovatele Hanse Falady
- Mladí lvi (1958) – podle stejnojmenného románu Irwina Showa

3.11. Jaká témata nejsou dosud hraným filmem zpracována

Rozumí se, že hraný film zpracovává téma, příběh, událost, která je nějak ve společnosti známá a společnost se o ně zajímá. Jindy jsou to takové skutečnosti, které chce filmový tvůrce zdůraznit jako nový pohled.

Z tohoto důvodu bych rád poukázal na témata, která jsou jen málo, nedostatečně nebo vůbec zpracována hraným filmem:

A. Holocaust na východě

vyhlazování židovských vesnic na Ukrajině, v Bělorusku a Rusku po napadení Ruska německou armádou. Zabývají se tímto pouze filmy Babi Jar (2002), Babi Jar (2003), Jdi a dívej se (1986), Osudový zápas (1962) a Z pekla do pekla (1996). Vzhledem k poměru počtu obětí zemřelých v koncentračních táborech (cca 3 000 000 lidí) a hromadným vyvražďováním speciálními jednotkami na východě (cca 3 000 000 lidí), lze říci, že druhé formě vraždění byla dosud věnována velmi malá filmová pozornost v porovnání s první formou. Bezesporu je to nejen důsledkem neznalosti těchto událostí širokou veřejností, ale zároveň příčinou nedovzdělanosti mladé generace na toto téma!

B. Rumunský holocaust

V Rumunsku bylo zavražděno 280 až 380 tisíc Židů v letech 1941 až 1944. O těchto dramatických událostech není dosud natočen žádný hraný film

C Největší masová vražda v historii České republiky

- Terezínský rodinný tábor, ze kterého bylo zavražděno 3 792 mužů, žen a dětí dne 8.3.1944 a posléze 6 500 lidí 10. a 11.7.1944 je zdokumentován, existují o něm dokumentární filmy, je zmíněn i v Lanzmanově dokumentu Šoa, ale dosud o něm není natočen žádný hraný film!

3.12. Třináctá komnata filmů o holocaustu

Existují také filmy s tématem holocaustu, které ovšem využívají jeho dějinného pozadí k vyjádření pornografického materiálu, většinou s deviantními praktikami od násilného sexu až po kanibalismus. Nejsou zajímavé ani po stránce historického kontextu ani z psychologického hlediska. Proto jsem je do Seznamu filmů o holocaustu neuvedl.

3.13. Fenomén Anne Frankové

Příběh Anne Frankové, která napsala dnes už světoznámý Deník Anne Frankové, totiž zážitky 14-ti leté dívky, jejíž rodina se schoávala v Amsterdamu před nacisty, protože nenastoupili do transportu, byli odhaleni a všichni posláni do koncentračního tábora, odkud se už vrátil jen její tatínek Otto Frank. Seznam hraných filmů o holocaustu neobsahuje všechny filmy, jež byly podle deníku Anne Frankové vyrobeny, jen pět z nich.

Deník Anne Frankové (1959) – základní zpracování věrné původnímu textu deníku

Deník Anne Frankové (1967) – v drammatizaci Elaine Morgan je divák „zaskočen“ závěrem filmu, i když od začátku ví, jak příběh končí: nacisté odhalí úkryt a všichni obyvatelé skrýše jsou transportováni do koncentračního tábora, kde většina z nich, včetně hlavní hrdinky, nalezne smrt.

Attic: The Hiding of Anne Frank (1988) – příběh zpracován podle Miep Gies, zaměstnankyně firmy Otto Franka, která jim od začátku pomáhá s ukrýváním.

Anne Frank – the whole story (2001) – film zpracovaný jako mozaika orámovaná představením Otty Franka, otce od Anne, z pohledu nejlepší přítelkyně Anne, Hannele.

Anne no Nikki (1995) – Japonský kreslený film, věrně se drží deníku, děj probíhá poměrně pomalu, aby případné zvraty mohl malý divák zachytit.

(Rutka Laskier – polská Židovka, která zaznamenala několik posledních měsíců svých zážitků do deníku, zemřela v Osvětimi. Je nazývána polskou Anne Frank.)

3.14. Fascinace technikou, marketingem zla, železnou disciplínou a arogancí

3.14.1. Zvuky vlaků a vozidel

Typickými zvuky doprovázejícími pohyb v dopravních prostředcích, které jsou často používány i jako efekty při titulcích nebo jako zvuková kulisa, jsou rytmické narážení kol vagónů o pražce, syčící zvuk parní lokomotivy a její houkání, rachot vysokoobjemových motorů vozidel, a to jak nákladních tak osobních nebo motocyklů. Ve filmech s tématem holocaust jsou tyto zvuky vnímány jako doprovod nepřátelské zvůle.

3.14.2. Nadstandardní marketing zla

Přestože v uvedených narativních filmech o holocaustu jsou vojenské přehlídky a shromáždění nacistů, na kterých řeční Adolf Hitler, natolik působivé, že i divák, který jej vnímá jako škodlivý projev svévolné moci, je stržen obdivem k rovným řadám, jednotnému pohybu a sebevědomému rytmickému skandování. O co více musely na obyvatele dobytých území působit týdeníky třetí říše, které byly čistě propagandistickým materiálem vznikajícím na objednávku a vyráběným pod dohledem Adolfa Hitlera s takovou pečlivostí.

3.14.3. Železná disciplína, nadřazenost a arogance

Nelze přehlédnout, že velmi hrubé, urážlivé, arogantní a vulgární chování nacistických vojáků k Židům, je v těchto filmech standardem. Pokud se navíc toto chování realizuje například při hromadných zátazích, při nástupech, pochodech do transportu, k mužům, ženám i dětem, je divák paralyzován podobně jako asi byly paralyzováni oběti této arogance.

3.15. Idyla starých časů přátelského soužití národů a náboženství na východě.

Filmy jako Stvoření lásky nebo Papoušek, který mluvil Jidiš, jsou idylickým připomenutím překrásných a zvláštních míst, kde Židé zejména ve východní Evropě, žili, budovali svou kulturu a zúčastňovali se společenského života. Kolorit malebných městeček nebo vesnic zaplněných obchodujícími řemeslníky: muži a ženami, obklopených mírnými nebo strmými svahy hor s horskými rozkvetlými loukami, jsou určitou oslavou dřívějšího života, kdy tito lidé různých náboženství na těchto územích spolu žili v laskavé symbióze a jejich občasné nebo časté setkávání bylo projevem vysoké úrovně jejich společenské kultury, a to bez ohledu na bohatství nebo chudobu, ve kterých žili.

4. Původ Seznamu hraných filmů o holocaustu

Tento seznam původně vznikl v rámci impulsu PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora (TRT) a je součástí programu Pomoc potřebným vokálního souboru Geshem podporovaného Magistrátem hl. m. Praha.

V dnešní uspěchané době nemá nikdo mnoho času zabývat se událostmi minulých let a ještě méně vzpomínat na dávné křivdy zavražděných, jejichž příbuzní také nepřežili. A pokud ano, většinou už se nedočkali dnešních dnů.

Výsledkem je, že vzpomínání na holocaust se děje zejména u pozůstalých jeho obětí, ale reflexe celou českou společností je vzhledem k rozměru této tragédie i jejích následků do dnešních dnů, zanedbatelná. Kromě Židovského Muzea v Praze, Terezínského památníku, Terezínské iniciativy a organizace ICEJ (Křesťanské velvyslanectví Jeruzalém v Praze), mají podíl na tomto tématu i některé regionální organizace. Přesto u většiny lidí je připomínka této tragédie provázena určitými rozpaky, jejichž výsledkem je někdy i pochybnost, zda se něco tak hrůzného doopravdy stalo!

4.1. Impuls PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora (TRT)

Impuls PAMATUJ! (REMEMBER!) oslovuje všechny občany České republiky, aby jim připomněl největší masovou vraždu československých občanů v dějinách a nabídl možnost pravidelně ji připomínat tím nejdůstojnějším způsobem, kterým může být například koncert nebo přednáška, beseda na toto téma, promítání filmu, divadlo nebo vernisáž, smuteční setkání nebo bohoslužba, smuteční oznámení, minuta ticha, výroční připomínka ve škole, na firmě, umělecké aktivity a mnohé další.

Událost, kterou připomíná impuls PAMATUJ!

4.2. Vokální soubor GESHEM: Pomoc potřebným: Impuls PAMATUJ!

Místo:	Koncentrační tábor Osvětim-Birkenau
Datum:	v noci z 8. na 9. března 1944
Počet obětí:	bylo zavražděno 3 792 terezínských vězňů včetně 256 dětí
Datum:	v noci z 10. na 11. července 1944
Počet obětí:	bylo zavražděno na 3 000 terezínských žen a dětí
Datum:	v noci z 11. na 12. července 1944
Počet obětí:	bylo zavražděno zbývajících přibližně 3 500 vězňů z Terezína
Terezínský rodinný tábor přestal existovat (www.holocaust.cz)	

Repertoár vokálního souboru Geshem tvoří spirituály, hebrejské písně a písně z Taizé, tedy zejména písně utlačovaných, pronásledovaných a vyvražďovaných národů a menšin, které tím nejživotnější způsobem vyjadřují touhu po svobodě, lásce a naději. Geshem nejen usiluje o autentický přednes těchto písní vlastními úpravami a cappella, ale v rámci programu Pomoc potřebným realizuje desítky benefičních koncertů na pomoc obětem katastrof, chudým, handicapovaným, zanedbaným památkám i alternativnímu vzdělávání. Od roku 2011 je program Pomoc potřebným podporován Magistrátem hl.m. Prahy. Svým impulsem PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora chce GESHEM povzbudit k nalezení důstojných způsobů připomínání této celonárodní tragédie a hledá partnerské subjekty, organizace i jedince, kteří se chtějí na připomínání zúčastnit.

5. Dva hlavní důvody, proč vznikl tento seznam filmů o holocaustu s anotacemi

5.1. Efektivní forma seznámení s tématem holocaust a antisemitismus

Mladá generace čte stále méně, mnohdy vůbec. Paradoxně nejméně čtou právě ti, kteří by to nejvíce potřebovali. Většina žáků a studentů, ale i jejich rodičů a prarodičů se ale dívá na filmy.

V současné době, kdy se šíří různé formy neonacismu a extremistických skupin a komunit a nejen mezi mladými lidmi je často zakořeněn názor, že holocaust je výmysl, je potřebné vzdělávat nejširší populaci o možných důsledcích takto společensky nebezpečného chování.

Stojíme-li před zadáním, jak informovat v našem okolí o holocaustu a antisemitismu, nabízí se nám kromě možnosti besed s pamětníky, přednášek nebo návštěvy bývalých koncentračních táborů také možnost využití světové i naší kinematografie. Nejen dokumentární filmy, které jsou samozřejmě velmi cenné a pomáhají vzdělávat člověka, který už se o danou problematiku zajímá, ale hrané filmy se svým intenzivním vlivem zejména na citovou paměť, takže mohou velmi dobře posílit hierarchizaci postojů. Naopak je ovšem nutné zdůraznit, že tento seznam je pouhým doplňkem metodik ověřených a schválených kompetentními subjekty (Židovské museum, Terezínská iniciativa) a že hrané filmy nemohou nahradit faktografické dokumenty, literaturu faktu nebo dokumentární filmy a že z pohledu historika nebo jiného odborníka z oboru holocaust mohou hrané filmy obsahovat nepřesnosti, což ovšem nesnižuje jejich celkový přínos.

Že téma holocaustu není zdaleka vyčerpané, o tom svědčí i relativně nově natočené filmy jako je Odsun (Zátah) – La Rafle (Francie, 2010), Konečné řešení – The Final Solution (Dánsko, 2011) nebo Nesplněný slib (Slovensko, 2009).

Široké spektrum témat filmů

Dnes už existuje tak velké množství hraných filmů i dokumentů s tématem holocaust a antisemitismus, že je možné je využívat při studiu dokonce i různých souvisejících aspektů, a to nejen událostí, které popisují, ale zejména úhlů pohledů na ně v době a společnosti, jichž jsou produktem.

Bez ohledu na různou kvalitu, úroveň a míru fikce jednotlivých filmů, dávají dohromady poměrně široký úhel pohledu na problematiku týkající se holocaustu. Někde lze vysledovat shodné prvky chování lidí v různých životních situacích, jinde vidíme národní specifika. Jako lektor o antisemitismu a holocaustu vidím v hraných filmech podporný materiál, který umožní případnému zájemci hlubší a osobní vhled do atmosféry a událostí té doby.

5.2. Neexistuje žádný hraný film o největší hromadné vraždě našich lidí

Mezi hranými filmy o holocaustu jsem nenašel žádný, který by se zabýval historií největší hromadné vraždy československých občanů v dějinách naší země, která se odehrála v plynových komorách koncentračního tábora Osvětim – Birkenau:

- V noci z 8. na 9. března 1944 bylo zavražděno 3 792 terezínských vězňů, z toho 256 dětí
- V noci z 10. na 11. července 1944 bylo zavražděno na 3 000 terezínských žen a dětí
- V noci z 11. na 12. července 1944 bylo zavražděno zbývajících přibližně 3 500 vězňů z Terezína. Terezínský rodinný tábor přestal existovat (www.holocaust.cz).

Pozornost, která se věnuje v české společnosti této největší hromadné vraždě našich občanů v historii naší země, je v porovnání s pozorností k událostem 11. září 2001 (útok na WTC v New Yorku – 2 977 obětí) nebo vyhlazení Lidic (kolem 300 obětí), nepatrná.

6. Jaké typy hraných filmů o holocaustu například existují

Hrané filmy zabývající se tematikou holocaustu bychom mohli rozdělit do následujících kategorií:

6.1. Nástup fašismu a nacismu (NF)

Jsou obsaženy zejména ve velkovýpravných filmech popisujících život hlavních hrdinů a jejich dramatické změny od třicátých let až po osvobození.

6.2. Transporty (TR)

Jsou součástí téměř všech hraných filmů. Vyjadřují hrůznost vytržení lidí z jejich normálního společenského kontextu, vykořenění, nesmyslnost nenávisti.

6.3. Koncentrační tábory (KT)

Jsou v hraných filmech součástí příběhů lidí, kteří prošli koncentračním táborem a většiny těch, kteří zde byli zavražděni. S různou úrovní přesvědčivosti tyto filmy zachycují kromě stovek extrémních životních situací také krutost esesáků a hrdinství vězňů, ale i jejich lidskost a bezmocnost. Filmy však zachycují i vzdor vězňů a úspěšná i neúspěšná povstání.

6.4. Hromadné vraždění (HV)

Jedná se o postup jednotek Einsatzgruppen, které ve spolupráci s jednotkami místních armád nebo národních gard vyvražďovali stovky celých židovských vesnic na územích zejména Ukrajiny, Běloruska a Ruska. Nejčastější formou bylo střílení mužů, žen a dětí do hromadných hrobů anebo jejich upálení v synagoze.

6.5. Odboj (OD)

Vzhledem k utajeným a nebezpečným aktivitám se o nich dozvídáme relativně se zpožděním. Mnohé se ani nedozvíme, protože účastníci odboje zahynuli ve válce anebo se nedožili zveřejnění své činnosti.

6.6. Osvobození (OS)

Šok veřejnosti, která už v té době byla informována o koncentračních táborech, ale nikdo si neuměl představit hrůzy, kterým byli vězňové vystaveni. Obtížná adaptace bývalých vězňů koncentračních táborů na život na svobodě.

6.7. Repatriace a nový život (RE)

Bývalí vězňové přicházejí do místa, odkud pocházejí, a setkávají se většinou s krutou realitou: jejich blízcí už nežijí anebo v lepším případě odešli neznámo kam. Mnozí ale nemají kam se vrátit a volí jako své nové životní místo Izrael, USA nebo jinou zemi, kde věří, že najdou bezpečné útočiště.

6.8. Norimberský proces a tvoření nové společnosti (NP)

Filmy zachycují hledání komunikace s válečnými zločinci, jejich skrývání a útoky, obžalobu i obhajobu. Extrémní vinu, popírání osobní zodpovědnosti za vraždy statisíců. Hledání místa pro život statisíců židovských uprchlíků, kteří se nemohou vrátit do své předválečné vlasti.

6.9. Následky holocaustu (NH)

Toto je svým spektrem záběru nejširší tematika, zahrnující i naši současnost. Tématem je často osamocenosť bývalého vězně, kterému nemůže nikdo porozumět, hledání jeho nové životní cesty, vyrovnávání se s minulostí. Psychické i sociální následky dětí a vnoučat bývalých vězňů. Od kategorie 6.7. se tato liší tím, že nezahrnuje pouze bezprostřední situaci po osvobození, ale popisuje následky v intervalu jednoho i více desetiletí po válce.

7. Jak používat seznam filmů o holocaustu

Přehled hraných filmů informuje o více než 200 snímcích. Je seřazen podle zemí vzniku. Seznam každé příslušné země se dále řadí podle roku výroby. U každého filmu je uveden nejméně jeden název, země původu, jméno režiséra a rok výroby. V případě koprodukce je film zařazen do země, která se na oficiálních materiálech uvádí v pořadí první. Pak následuje stručná charakteristika filmu vzhledem k tématům holocaust a antisemitismus. Popis u filmů nelze chápat jako jediný správný výklad, slouží jen jako vodítko k rychlé orientaci. Každý film je navíc opatřen tabulkou, která informuje, které z výše uvedených kategorií postihuje.

V Obsahu je u každého filmu v pravém sloupci zkratkou uvedeno, zda je dostupný s českým nebo slovenským dabingem nebo titulky.

8. Seznam hraných filmů o holocaustu

Diktátor

The Great Dictator

USA, Charlie Chaplin, 1940

NF

Chaplinova úspěšná komedie, ve které břitkým a svižným humorem vyjadřuje směšnost touhy po světovládě karikováním Hitlera, Goebbelse, Göringa, Mussoliniho a dalších. Chaplin zde ztvárňuje dvě postavy: Hynkela, diktátora říše Tomanie, který svou slangovou němčinou paroduje Hitlerovy proslovy a jeho dvojníka, židovského holiče, který se v závěru filmu omylem dostává na místo diktátora a ve svém projevu ruší Hynkelův antisemitismus a prohlašuje Tomanii a Osterlich za demokratické země. Film je naplněn mnoha výtečnými Chaplinovými gagy, které dodávají tomuto navýsost závažnému tématu geniální lehkost.

Být, či nebýt

To be or not to be

USA, Ernst Lubowitz, 1942

NF

Píše se rok 1939 a po Varšavě se prochází Hitler. Okolodoucí a okolostojící na něj zírají s úžasem: co tu chce? Přišel si nakoupit? Ne, to herec Bronski si naživo testuje, jak přesvědčivý je v roli Hitlera pro připravovanou satirickou komedii Gestapo. Komedie je však zakázána a herci musí narychlo přejít na Hamleta. Mnohohrstevnatá komedie o tom, že nacisté byli vlastně jen hloupí herci, přinuceni hrát své špatné role. Hlavním hercem je zde ovšem právě Adolf Hitler. Toho si znovu zahraje herec Bronski, ale tentokrát nikoliv na jevišti, ale společně s ostatními herci předstírajícími nacistické důstojníky při konspirační akci - likvidaci profesora Sibelského a jeho seznam odbojářů, který se chystal předat gestapu. Film nebyl a ani nemohl být pochopen ve své době, „tropí si šašky“ z lidí, kteří v té době byli postrachem Evropy. O to více stojí tento snímek za pozornost dnes.

Sedmý kříž

The Seventh Cross

USA, Fred Zinnemann, 1944

KT, OS

Sedm vězňů uteklo z koncentračního tábora, ale zachránil se pouze jeden. Velitel tábora nechal vztýčit sedm křížů, aby na každý z nich pověsil jednoho z dopadených uprchlíků. Šest se mu podařilo chytit, sedmý kříž zůstává prázdný. Georghi Heisslerovi pomohla za hranice ilegální antifašistická organizace, kterou najde po dlouhém hledání a ukrývání. Film je nadějným svědectvím o tom, že i mnoho lidí v Německu nepodlehlo zlovůli nacistů a zachovali si smysl pro čest, lidskost a spravedlnost.

Cizinec

The Stranger

USA, Orson Welles, 1946

NP

Nacista Franz Kindler, hledaný válečný zločinec, kterému se podařilo po válce se změněnou identitou uprchnout z Evropy, jako učitel v malém americkém městečku prožívá šťastné chvíle zasnub a prvních dnů manželství s dcerou vrchního soudce, když do městečka přijíždí detektiv Wilson, lovec nacistických zločinců OSN. Složitým způsobem seznamuje blízké Franze Kindlera s jeho pravou totožností. Dochází k dramatickému střetu, kdy je Kindler rozhodnut zabít i svou manželku, které se naštěstí otevrou oči. Nakonec Kindler umírá po pádu z věže kostela.

Gentleman's Agreement

USA, Elia Kazan, 1947

NF

Novinář píšící o antisemitismu začne o sobě rozhlašovat, že má židovský původ. Chce nasbírat autentické náměty ke svým článkům. Na počátku ale ani není schopen domyslet, jaké souvislosti takové postavení má a jaké různé možné důsledky na různých úrovních z toho pro něj plynou. Zjišťuje, že jeho představa o liberální americké společnosti byla postavena na nereálných základech.

Poznamenání

The Search

USA, Fred Zinnemann, 1948

RE

V troskách německého města se bezprostředně po ukončení války setkávají malý chlapec Karel Malík, který utekl z dětského repatriačního tábora a který už v Osvětimi ztratil řeč, s americkým vojákem Stevem. Ten se ujímá chlapcovy výchovy a učí ho anglicky. Nikdo z nich netuší, že maminka Karla, která také válku přežila, ho intenzivně hledá ve všech tranzitních táborech, řízených Červeným křížem. Setkávají se částečně náhodou a částečně přičiněním pracovnice Červeného kříže, která má vynikající paměť na jména a tváře lidí.

Žonglér

The Juggler

USA, Edward Dmytryk, 1953

RE,NH

Hlavní hrdina, Hans, jeden z uprchlíků propašovaných po válce do Izraele, plný zmatků a pocitu viny, je vydán napospas nejisté budoucnosti. Ve válce přišel o rodinu. Setkává se s dospívajícím Joshuou, který předstírá, že je z Ameriky, ale ve skutečnosti on i jeho rodina byli také obětí holocaustu. Přesvědčí Hanse, aby ho naučil žonglovat. Zápletka s policistou Kirkem, kdy Hans zazmatkoval při pouličním incidentu a uprchl před policií, končí jeho poznáním, že potřebuje pomoc, aby se znovu „dal dohromady“.

Deník Anne Frankové

The Diary of Anne Frank

USA, George Stevens, 1959

NF, TR

Otto Frank se vrací domů do Amsterdamu z koncentračního tábora a sčítá škody způsobené válkou. O smrti své manželky ví, stále doufá, že se setká s dcerou Annou, která byla na konci války převezena do tábora Belsen, kde ovšem umírá na tyfus. Retrospektivní řada obrazů jsou zážitky rodiny ukrývající se před nepřátelským systémem, než byli udáni a nakonec odvezeni do koncentračních táborů. „Ponorková nemoc“ postihne do určité míry každého člena tohoto nuceného společenství, ale ani ta není tak strašná jako to, co se děje „venku“.

Exodus

USA, Otto Preminger, 1960

RE

Ari Ben Kanaánovi se podaří v roce 1948 propašovat na loď Exodus 611 židovských uprchlíků a donutí Brity, aby jim dovolili opustit řecký přístav. Příběh mladého Dova, který po hrůzách koncentračního tábora hledá svoje uplatnění u radikálního podzemního Irgunu se vyvíjí jeho atentátem na hotel King David, za který má být potrestán jeho strýc Akiva, šéf Irgunu. Arimu se podaří osvobodit Akivu ze střeženého vězení. Dov se v kibucu zamiluje do dánské Židovky, která hledá v Izraeli svého otce. Ta je zabita při nočním přepadení. Dramatický příběh plný zvratů a historických událostí provázejících vznik státu Izrael.

Mladí lvi
The Young Lions
USA, Edward Dmytryk, 1958

NF,OD,KT

Film na motivy románu Irwina Showa sleduje osudy několika mladých mužů, zejména Christiana Diestla, mladého německého důstojníka, který postupně ztrácí víru v nacistickou ideologii, a Noe Ackermana, amerického Žida, který bojuje v Evropě proti nacistům se stejnou vervou, s jakou se doma bral o své ideály. Navzdory antisemitismu, který byl i v jeho jednotce, se mu podařilo vybojovat si i zde důstojné postavení. Příběh vrcholí ovobbozením koncentračního tábora Američany. Shodou náhod Noe zastřelí Christiana, který chvíli předtím zničil svůj samopal To ale nemohl Noe vědět.

Norimberský proces
Judgment at Nuremberg
USA, Stanley Kramer, 1961

NP

Film o válečném tribunálu v Norimberku, kde byli souzeni čtyři nacističtí soudci za své skutky proti humanitě. Jediný ze čtyř obviněných uznal svou vinu, ostatní trvali na svém postoji, že se řídili zákonem země a jednali v souladu a zájmu politiky jejich vlasti.

Zastavárník
The pawnbroker
USA, Sidney Lumet, 1964

NH

Muž, který jako jediný z rodiny přežil koncentrační tábor, v New Yorku jako majitel zastavárny, prožívá znovu hrůzy holocaustu nejen v neodbytných vzpomínkách, ale i krutostí nelítostného prostředí, kde žije.

Corie Ten Boom – Útočiště
The Hiding Place)
USA, James F. Collier, 1975

NF, TR, KT, OS

V Amsterdamu, městě svobodného Holandska, jsou teď Němci a říkají hrdým Holanďanům, jak se mají chovat k Židům. Rodina Boomových se přes zákaz pod hrozbou trestu smrti rozhodla poskytnout Židům útočiště a vytvořila tajný úkryt ve svém domě. Byli ale udáni a nacisté je posílají do koncentračního tábora Ravensbruck. Sestry Boomovi se nově vyrovnávají se svojí křesťanskou vírou v Boha v nenadále krutých situacích.

The Man In the Glass Booth
USA, Arthur Hiller, 1975

NH

Drama Alberta Goldberga, oběti holocaustu a absurdně bohatého průmyslníka, spočívá v jeho rozpolcenosti. Nedožíváme se, jak vznikla u něj, kterému s největší pravděpodobností nezůstal naživu nikdo z rodiny, utkvělá představa, že to byl on, kdo zabíjel nevinné v koncentračním táboře. Zdá se, že to byl on sám, kdo navedl tajné agenty izraelské rozvědky na svou stopu. Očekává je ve svém sídle uprostřed Manhattanu a nechává se zatknout jako nacistický válečný zločinec, brutální důstojník koncentračního tábora Adolf Dorff. Biologické identifikátory (chrup, páteř, zlomenina klíční kosti) potvrzují, že Goldman je ve skutečnosti válečný zločinec Dorff. Je převezen do Izraele, kde probíhá soud. Goldberg hraje svou paranoidní roli nacistického vraha až do konce, afektovanými výstupy urážejícími lidskost přes pohrdavé rozhovory s vrchní soudkyní a dalšími účastníky soudu až po exhibicionistickou smrt, kterou si způsobil sám vsugerovanou představou popravy

zastřelením, tak, jak to dělali nacisté svým obětem. Film otevírá více bolestivých otázek než odpovídá.

Maratónec

Marathon Mann

USA, John Schlesinger, 1976

NH

Film plný záhadného napětí, jehož důvody se postupně rozkrývají, když se kolem hlavního hrdiny, mladého doktoranda (Dustin Hoffmann) začnou dít divné věci! Zjistí, že jeho zavražděný bratr byl tajným agentem sledujícím uprchlého nacistického zločince Szella, který přijel do USA, aby zpeněžil bohatou sbírku diamantů, válečné kořisti po obětech koncentračního tábora Osvětim. V závěrečné vyhrčené scéně nutí nacistu, aby polykal diamanty, ten však odmítne a proto je hází do víru vodní elektrárny, kam za nimi Szell skočí a utone.

Hadí vejce

The Serpent's Egg

USA, Německo, Ingmar Bergman, 1977

NF

Potíže Američana, který přijel za svým bratrem do předválečného Německa. Po záhadné sebevraždě bratra prožívá v prostředí, jehož nepřátelství se stupňuje, kafkovsky neuchopitelné zážitky. Společně s manželkou mrtvého bratra se pokoušejí obnovit kabaretní představení. Když se to nepodaří, nachází místo v archivu. Jeho kamarád z dětství, který mu místo dohodil, odhaluje svou pravou ďábelskou tvář doktora, který dělal kruté pokusy na lidech.

Julia

USA, Fred Zinneman, 1977

OD

Přítelkyně tehdy už slavného spisovatele Dashiela Hammeta, Lillian Hellman, na jeho radu, aby získala na přesvědčivosti svého rozpracovaného díla, odjíždí do Evropy, aby se tam setkala se svou kamarádkou z dětství, Julií. Píše se ale zrovna rok 1937 a Julie jakožto členka odboje má velké problémy, Lillian se ale nedozví nic konkrétního, Julia mizí, záhadno kam. Při další návštěvě Evropy jí kontaktují přátelé Julie a prosí o pomoc při pašování peněz na pomoc politickým vězňům. Další prosba se týká její dcerky, žádá, aby se o ni postarala. Julie je zavražděna nacisty. Lillian se snaží najít její dceru, ale to se jí nepodaří.

The Holocaust

USA, Marvin Chomsky, 1978

NF,TR,KT, HV,OS,RE

Seriál popisující holocaust z pohledu fiktivní židovské rodiny Weissových z Berlína a jak postupně více a více zasáhl do jejich života. Popisuje události od nástupu fašismu v Německu přes pronásledování Židů, transporty a koncentrační tábory. Zmiňuje hlavní události jako Křišťálová noc, vznik židovských ghett, plynové komory. Z okruhu lidí kolem Weissových někteří zůstanou přáteli, jiní naopak podlehnou nacistické ideologii a stanou se válečnými zločinci. Přeživší členové rodiny Weissových přes krutosti a zlo prožité ve válce nacházejí po tom všem novou naději a smysl života. Vynikající roli přivdané nevěsty do židovské rodiny zde ztvárňuje Meryl Streepová. Celý film je ke zhlédnutí na youtube.com.

Playing for time

USA, Joseph Sargent, Daniel Mann, 1980

TR, KT, OS

Dívčí orchestr je název románu Fanii Fénelonové, která popisuje své hrůzné zkušenosti z koncentračního tábora Birkenau, kde se díky své schopnosti zpívat a jakožto profesionální zpěvačka dostává do ženského orchestru, kde spolu koexistují muzikantky různých národností a různé úrovně muzikantské dovednosti. Snaží se pomáhat vzájemně, aby uspokojily požadavky velitelů tábora, kteří se po dlouhých šichtách, unavení zabíjením lidí v plynových komorách, chodí uklidnit jejich hudbou. Kromě toho hraje dívčí orchestr i při apelech nebo při příjezdu transportů z celé Evropy, aby navodily obětem, které hned z rampy jsou posílány do plynu, zdání lázeňské atmosféry. Filmový naturalismus brutálních scén, kdy si esesáci vymýšlejí nejrůznější způsoby ponižování žen daleko přesahující nejpatichtější představy, řadí tento film mezi nevhodné pro mládež a citlivé povahy.

Vítězství

OD

Návrat k vítězství

Nerovný zápas

Victory

Escape to Victory

USA, John Huston, 1981

Sportovní snímek, který těží ze snu každého idealisty, že války by se měly odehrávat jako férová sportovní utkání na hřišti. Německý důstojník si všimne skupiny vězňů hrajících fotbal a přichází s nápadem uspořádat veřejný zápas německého fotbalového týmu proti týmu sestaveného z vězňů. Samozřejmě hlavním cílem akce má být propagandistický efekt vítězství Německa ve všech odvětvích, tedy i ve sportu. Vězňové to berou jako příležitost k útěku. Jak lze předpokládat, nakonec po dramatických zvratech zápasu vítězí spojenci. Pohádka pro dospělé, která každého potěší.

Skokie

USA, Herbert Wise, 1981

NH

V městečku Skokie státu Illinois jednoho dne začnou demonstrovat nacisté s hákovými křížemi, přičemž 40% obyvatel jsou Židé. Ti se sejdou ve společenské místnosti u synagogy a zkouší vymyslet, jak správně zareagovat. Zpočátku se jejich názory rozcházejí, ale poté, co se ozve několik lidí, kteří přežili koncentrační tábory, se sjednotí.

Remembrance of Love

USA, Jack Smight, 1982

NH

Joe Rabin, který přežil holocaust, má v Americe ženu a děti, přijíždí do Izraele na setkání přeživších. Má svůj tajný důvod, proč sem přijel. Válka ho totiž oddělila od jeho těhotné dívky, kterou se teď pokouší najít. Shodou šťastných náhod ji nachází v jednom izraelském kibucu, jejich setkání je smutně šťastné. Vědí, že je poslední, protože oba už mají své rodiny.

Sophiina volba

Sophie's Choice

USA, Alan J. Pakula, 1982

NH

Postmoderní příběh spisovatele Williama Styrona o spisovatelském elévovi, který se setkává s mileneckým párem, kde krásná Sophie pocházející ze vzdáleného poválečného Polska, mu zjevuje svůj hrůzyplný příběh. Selekcí řídicí nacisty ji na rampě koncentračního tábora přinutil, aby rozhodla, které ze dvou jejích dětí, které měla u sebe, bude žít a které půjde do

plynu. Celoživotní trauma z této dábelské“ volby, ji nakonec přiměje k sebevraždě, kterou páchá společně se svým milencem.

Šarlatový a černý

The Scarlet and the Black

USA , Velká Británie, Itálie, Jerry London, 1983

OD

Souboj utlačovaného dobra a arogantního zla, kde první je představeno katolickým knězem nepoznamenaným nejednoznačným postojem své církve k utlačovatelům i utlačovaným zejména ve městě Římě, druhé pak nacistickým plukovníkem. Ten se ze všech sil snaží rozkrýt a zlikvidovat tajnou organizaci pomáhající Židům a uprchlíkům skrýt se před nacisty. Tuší, že hlavou je náš monsignore, chce jej vehnat do pasti, ale ten díky své inteligenci, výborné znalosti prostředí a dobrým přátelům uniká.

The Assisi Underground

USA, Itálie,Alexander Ramati, 1985

OD

Otec Rufino společně s celým klášterem ukrývají 300 židovských uprchlíků před nacisty. Část uprchlíků je převlečena za mnichy a účastní se modliteb, které je řádoví bratři naučili, část se ukrývá v odlehlých prostorách kláštera. Horké chvíle prožívají při namátkových kontrolách německou jednotkou. Při jedné z prohlídek se jim podaří najít několik Židů. Okamžitě jdou „ke zdi“ a s nimi i otec Rufino. Toho ovšem zlomyslný Colonel nenechá zastřelit, jen si musí prožít chvíli předsmrtné hrůzy s ostatními zastřelnými. Městečko je nakonec osvobozeno.

War and Remembrance

USA, Dan Curtis, 1988

TR, KT

Román Hermana Wouka z r. 1978 v seriálu vypovídajícím o osudech rodiny Henryů a Jastrowů, v letech 1941 až 1945. V běhu klíčových událostí se Natálie a Aron dostávají do koncentračního tábora. Film je otřesným svědectvím o vývoji nacistického průmyslu na smrt.

The Attic: The Hiding of Anne Frank

USA, John Erman, 1988

NF,OD,TR

Miep Gies je mladá žena, zaměstnankyně firmy Otto Franka. Považuje za svou samozřejmou povinnost pomoci jeho rodině ukrýt se před nacisty transportující všechny Židy z Evropy do obávaných koncentračních táborů. Pochází z Vídně stejně jako velící důstojník, který velel jednotce při odhalení ukrývajících se v podkroví firmy Otty Franka. Pokus Miep o uplacení tohoto důstojníka, aby propustil zatčené, se nezdaří, a tak jsou všichni odesláni do koncentračních táborů. Po válce se Otto Frank vrací do Amsterdamu, informuje Miep o smrti své ženy, ale má ale naději, že Anne žije. Po nějaké době dostává zprávu o její smrti. Miep předává deník Anne, který našla v podkroví bezprostředně po zatčení.

Nepřátelé: Příběh lásky

Enemies: A Love Story

USA, Paul Mazursky,1989

NH

Herman Broder, polský Žid, žije v roce 1949 v New Yorku na Coney Islandu s bývalou rodinnou služkou Jadwigou, která ho za války zachránila před koncentračním táborem: ukrývala ho v seníku. Toto “manželství z vděčnosti” však zdaleka Hermana neuspokojuje.

Má milenkou Mášu, která přežila koncentrační tábor. V náruživém milování hledá zapomnění prožitých hrůz. Už takto je pro Hermana jeho pozice dost složitá. Jaké komplikace teprve nastanou, když se v New Yorku objeví jeho původní manželka, o které byl do této chvíle přesvědčen, že zahynula?

Music Box
USA, Costa Gavras, 1989

NP

Mladá právnička před soudem obhájí svého otce, který byl obviněn z válečných zločinů. Vůbec nevěří, že by otec, který byl k ní vždy jen laskavý, mohl něco takového udělat. Postupně se jí ale otevírají oči a musí čelit tvrdé realitě.

Hannah's War
USA, Menahem Golan, 1988

OD

Hannah Senesh zažila ponížení persekované Židovky v předválečném Maďarsku. Jako výborná studentka měla kariéru před sebou, čemuž ale nový mocenský systém zabránil. Rozhodne se tedy využít své vzdělání a nadále rozvíjet své schopnosti v Palestině. Když ale přichází potřeba pomoci, rozhodne se pro nejnebezpečnější poslání svého života: proniknout za linii nepřítele v zemi, odkud pochází její rodina, aby pomohla navázat spojení s místním hnutím odporu. Je si vědoma malé pravděpodobnosti přežití při tomto nadmíru obtížném úkolu. Podstoupí náročný výcvik a je svržena z letadla nad maďarským územím. Plní svou misi, je však nacisty odhalena, mučena a nakonec popravena. Před vyzrazením informací ji nepřimějí ani tělesným mučením ani hrozbou smrti její matky. Její odkaz, to, co vykonala, je nejvýše ceněno nejen celým lidem Izraele, ale také všemi demokraticky smýšlejícími lidmi na zemi.

Pursuit
USA, Ian Sharp, 1989

KT, NP

Esesácký pohlavár Helmut von Schreder pojímá bizarní plán útěku před poválečnou spravedlností: nechá si udělat plastickou chirurgií novou tvář s židovskou fyziognomií a stane se vězněm. Po osvobození emigruje do Palestiny, kde se připojuje k sionistickému hnutí. Po 25-ti letech úspěšné kariéry je jakožto izraelský generál kontaktován ilegální organizací SS s názvem Odessa, která má v programu podporovat třetí říši.

Vítězství ducha
Triumph of the Spirit
USA, Robert M. Yost
Triumph of the Spirit
Triumph of the Spirit, 1989

KT

Boxer Salomo Arouch má v Osvětimi celou rodinu. Její osud závisí na tzv. "úspěšnosti" Salamona v ringu. Když velitelé koncentračního tábora zjistili, jak má dobrý úder, udělali z něj předmět ukrácení svých kratochvílí a zábavy a nasazují ho do ringu proti spoluvězňům. Ví, že kdyby odmítl účast na této hře, jeho rodina by byla krutě trestána a kdyby prohrál, poslali by ho do plynu.

Never Forget
USA, Joseph Sargent, 1991

NH

Mel Mermelstain má vedle malé továrny ještě jednu přednášecí místnost, kde jsou vyvěšeny fotografie a předměty z koncentračního tábora. O tom, co dělo Židům za II. světové války, vypráví školám, které k němu jezdí na historickou exkurzi. Dostává dopis od jedné jižanské organizace, že jej vyzývají, na soud, kde bude muset dokázat, že existovaly koncentrační tábory, plynové komory a zabíjení lidí. Brzy zjistí, že tato pro něj samozřejmá skutečnost zdaleka není snadno prokazatelná, zejména lidem, kteří nechtějí z různých důvodů slyšet o tom, co se ve skutečnosti stalo. A tak se nakonec pouští do velmi riskantního procesu, který nakonec vyhraje. Je pro něj další zkušeností o lidské zlobě, ale i o vítězství dobra.

Alan a Naomi
Alan and Naomi
USA, Sterling Van Wagenen, 1992

NH

Film o přátelství dvou dětí v Brooklynu v roce 1942 podle románu Myron Levoy. Citový vztah, který se vyvíjí mezi Alanem a Naomi pomáhá zejména Naomi překonat trauma, které má z otřesného zážitku v dětství, kdy byla očitým svědkem zavraždění svého otce nacisty.

Schindlerův seznam
USA, Steven Spielberg, 1993

TR, KT, OS

Průmyslník Oskar Schindler zaměstnává ve své továrně čím dál větší počet Židů, aby je zachránil před transportem. Když jeho lidé jsou posláni vlakem na Moravu, kde mají pracovat v továrně na granáty, jeden z vagónů je omylem přesměrován do Osvětimi. Schindler jede za nimi, aby je osvobodil, vědom si ohrožení vlastního života. Schindler musí po válce jakožto bývalý člen NSDAP uprchnout, ale dostává se mu dobrozdání od lidí, kterým pomohl, takže se může vrátit. Je pohřben v Jeruzalémě a k jeho hrobu přicházejí ti, kterým pomohl a kladou zde podle židovského způsobu kamínky jako projev úcty.

Tichý úkryt (TV film)
Hidden in Silence
Ticho v úkryte
USA, Richard A. Colla, 1995

OD

Sedmnáctiletá Fusia Podgorská pracuje u židovské rodiny Diamantových a je u nich velmi spokojená. Vytvořil se mezi nimi tak pěkný vztah, že když Diamantovým vznikne povinnost jít v nacisty okupovaném městě do ghetta, rozhodne se postarat o ně a ukrývá je na půdě domu, ve kterém žije se svou sedmiletou sestřičkou. Přicházejí ale další, kteří se vyhnuli transporu, až vzniká napjatá situace, protože pro všechny musí Fusia shánět jídlo. Nakonec jsou dokonce u ní ubytovány dvě německé armádní sestry. Všichni se ale dočkají osvobození.

The Infiltrator
USA, John Mackenzie, 1995

NH

Německá policistka potýkající se s extremistickými bojůvkami proti přistěhovalcům v ulicích města se svěřuje izraelskému agentovi o své bezmocnosti obvinít pravé strůjce tohoto zla, kteří jsou váženými osobnostmi politické špičky zaštitěné překrásnými ideály, kteří si dávají moc dobrý pozor na to, aby se před veřejností „neprorekli“, o to víc však využívají své tajné moci při ovládání podsvětí v zájmu svého cíle: připravit podmínky pro budování světové říše. Podaří se agentu Yaronu Svorayovi je usvědčit?

Prsten

NF,OD,KT,OS,RE

The Ring**USA, Armand Mastroianni, 1996**

Podle románu Danielle Steelové. Události války dávají romanticky laděnému příběhu německé rodiny, která odmítla spolupracovat s nacisty, na dramatickosti. Hlavní hrdinka, krasavice z aristokratické rodiny prožívá vypjaté situace milostných vztahů extrémních poloh: v nacistickém Německu žije s vojenským důstojníkem, v Americe pak je přijata židovskou rodinou lékaře, který se do ní zamiluje. Nesnese ale tíhu přetvářky a přiznává, že není Židovka, za kterou se vydávala, aby mohla emigrovat do Spojených států. K naplnění jejich lásky dochází až ve vztahu jejich dětí, které se náhodou, jak už to v romantických příbězích bývá, potkali na univerzitě.

The Empty Mirror

NF

USA, Barry J. Hershey, 1996

Fikce, která se pokouší nahlédnout do způsobu myšlení Adolfa Hitlera jakožto mediálního mága, který dokonale promýšlel scénáře filmových zpráv, které vysílal do světa, takže mediální celosvětová kampaň, kterou vedl, silně podpořila německou armádu a jistě nebyla zanedbatelným vlivem při dobývání nových území.

Příměří (1997)

NH

The truce**La tregua****USA, Francesco Rosi, 1997**

„Jsme svobodní, jsme svobodní“ zní z hrdel rozjařených vězňů Osvětimi v příběhu italského spisovatele Primo Levi poté, co byly strženy brány a oni mohou volně utíkat z tábora ven. Blíží se ale sovětsí vojáci na koních a oni vlastně nemají kam jít, tak se zase vrací do areálu tábora. Cesta do života nové poválečné svobody ani cesta do bývalých domovů není vůbec snadná a je obestřena mnohými otázkami, nejistotou a mnohými zklamáními. Kromě toho ani ten nejpříjemnější zážitek po osvobození nepomůže zbavit se depresí z prožitých hrůz koncentračního vyhlazovacího tábora.

Visas and virtue

OD

USA, Chris Tashima, 1997

Chiune Sempo Sugihara, Japonský diplomat v Litvě, je považován za „japonského Schindlera“. Zachránil životy 2 000 lidí tím, že jim poskytl tranzitní víza, a to proti zákazu své vlády. Je typickým představitelem toho typu osobnosti, která na vlastní riziko přebírá zodpovědnost za své jednání, i když mu její okolí, v tomto případě japonská vláda, přikazují opačný postoj. Jeho žena a čtyři děti trpí s ním. Po válce je za tento svůj „přečin“ uvězněn. Krátkometrážní snímek je svědectvím o statečnosti člověka, který dokáže být ryzí, i když společnost blouzní.

Rabínova dcera

OD

In The Presence Of Mine Enemies**USA, Joan Micklin Silver, 1997**

Varšavské gheto v roce 1942. Rabín Haller a jeho dcera Rachel a syn Paul jsou denně vystavováni otázce, zda přežijí příští hodinu. Nikdo si už nedělá iluze, jak končí lidé, které nakládají nacisté do nákladáků při každodenních nástupech, nikdo neví, kdo půjde příště.

Láska mezi německým vojákem a Ráchel vyhroť situaci rodiny do takového napětí, že rabín, který vždy hlásal cestu nenásilí, sám bere o rukou revolver a namíří jej na svého milovaného syna, který se postavil proti novému vztahu těchto mladých lidí, když se pokusili společně s otcem uprchnout z ghetta.

Příběhy odvahy: Dvě ženy

Rescuers: Stories of Courage: Two Women

USA, Peter Bogdanovich, 1997

OD

Film ilustrující na nezávislých příbězích dvou žen, jedné v Polsku a druhé ve Francii, statečnost mnohých tzv. obyčejných lidí, kteří se nejen odmítli ztotožnit s nacistickou rasovou ideologií, ale ani se nezalekli prakticky pomáhat těm, kdo jsou německým státním aparátem terorizováni a posíláni na smrt do koncentračních táborů. Tyto dva příklady v jednom filmu vyjadřují určitou univerzalitu touhy člověka projevovat dobro, v tomto případě se jednalo o ukrývání židovských uprchlíků, a to přes nebezpečí, že v případě odhalení hrozila zachráncům smrt.

NH

Nadaný žák

Apt Pupil

USA, Kanada, Francie, Bryan Singer, 1998

V mírumilovném městečku žije inkognito starý nacistický válečný zločinec Kurt Dussander, kterého objeví středoškolský student. Vypadá to, že mladíka ke starému muži přitahuje zájem o historii, ale postupně vychází najevo jeho perversita, kdy po starém muži chce nejen vyprávět drastické zážitky z koncentračního tábora o mučení a plynových komorách, ale nutí ho dělat věci, které mu připomínají zlo, kterého se dopouštěl a kterého byl nástrojem. Mezi chlapcem a starým mužem vzniká zvláštní, nikoliv žádané nebo příjemné, pouto, jehož důsledky jsou ovšem tragické.

Ďáblova čísla

Devil's Arithmetic

USA, Donna Deitch, 1999

NH

Postoj dospívající Američanky Hany k židovským kořenům své rodiny se mění z původního vzdoru až do úplného pochopení, když během velikonoční večeře, kam ani původně nechtěla jít, se díky časovému posunu ocitne uprostřed událostí počínajícího holocaustu u své rodiny v Polsku. Prožívá vše od transportu do koncentračního tábora, kruté zacházení a strach ze smrti až po osvobození. Po návratu do přítomnosti je z ní nový člověk, uvědomující si své kořeny a plný zbožného porozumění pro lidi a jejich rozmanité osudy.

Šedá zóna

The Grey Zone

USA, Tim Blake Nelson, 2001

TR, KT

Příběh ze světa hrůzné krutosti, násilí a bezmoci, ve kterém se ztěžka a velmi komplikovaně rodí naděje malé skupiny Sonderkommandos, kteří připravují ozbrojené povstání. V paralelním ději se podaří jednomu z nich zachránit mladou dívku, která jako by zázrakem přežila otravu v plynové komoře. Přepadení esesáků se zdaří, ale povstání je velmi rychle

potlačeno a jeho organizátoři popraveni. Dívku, které je naoko dovoleno odejít, stihne kulka jednoho z velitelů před bránou tábora.

Uprising
USA, John Avnet, 2001

OD

Židé uvěznění ve varšavském ghettu pochopili, že transporty do koncentračních táborů jsou transporty smrti, že většina těch, kdo těmito vlaky odjeli z ghetta, byla zavražděna v plynových komorách, a kdo přežívají, čekají na smrt. Vědomi si toho, že v boji reálně nemohou zvítězit, rozhodnou se pro ozbrojený odpor, kterým dají najevo, že nedali své životy zadarmo. Jeden z hlavních hrdinů, který velí povstalcům, ve svém závěrečném proslovu říká: bojujeme, abychom zemřeli důstojně. Chceme, aby nový židovský národ, který přijde po nás, se o nás dozvěděl a aby vycházel z nových předpokladů.

Varian's war
USA, Lionel Chetwynd, 2001

NF

Americký dandy Varian Fry údajně nejasné sexuální orientace, která však v tomto filmu je jednoznačně prezentována věrností jeho manželce, se rozhodl v Americe vytvořit fond na záchranu významných osobností z oblasti kultury, vědy i umění, kteří byli v Evropě pronásledováni nacisty a jimž hrozilo to nejhorší: smrt v koncentračním táboře. Pronikavá inteligence a intuice, které mu umožnily rozpoznat ještě včas nebezpečí blížící se uškodit těmto lidem, ve spojení s jeho sociálními dovednostmi a zkušeností až „protřelostí“ pohybovat se v nejvyšších kruzích, jej disponují k úspěchu už při organizaci prvního útěku, kde mezi zachráněnými jsou Franz Werfel, Thomas Mann, Marc Chagal a další.

Anne Frank – the whole story
USA, Robert Dornhelm, 2001

NF, TR, OD, KT, OS

Film natočený podle světoznámého deníku Anne Frankové, která svým svědectvím informovala o obtížných prožitcích lidí, kteří se ukrývali před nacisty, protože nechtěli odjet do transportů, odvázejících nevinné lidi do koncentračních táborů, továren smrti. Na svůj věk je velmi literárně nadaná a vnímavá, proto podává nejen faktografické údaje o postupném omezování práv a svobod židovského obyvatelstva, ale zejména popisuje své prožitky, krize, spory s ostatními lidmi ve skrýši. Jsou ale vyrazeni, odesláni do koncentračních táborů, kde Anne umírá v koncentračním táboře Bergen Belsen.

Conspiracy
USA, Velká Británie, Frank Pierson, 2001

TR, KT

Tajná schůzka nacistických pohlavárů v roce 1942 ve Wansee, kde pod vedením Heidricha a Eichmanna byl definován postup konečného řešení židovské otázky, který měl být používán na získaných územích Polska, Litvy, Estonska, Československa a Francie. Všechny jiné metody než fyzická likvidace byly smeteny ze stolu a Heidrich nenechal nikoho z účastníků konference na pochybách, o jak vážný a radikální postup se jedná, i když obsah jednání měl zůstat veřejnosti utajen.

Out of ashes
USA, Joseph Sargent, 2003

RE, NH

Jedná se o další z hraných filmů komentujících zejména dopad holocaustu na život oběti,

vynikající lékařky, gynekoložky ze Sighetu, která po svém příchodu do USA v rámci své žádosti o občanství musí absolvovat pohovory u přistěhovalecké komise. Ta rozhodne, zda ji doporučí stát se občankou USA nebo nikoliv. Je to pro ni naprosto klíčové, aby mohla vykonávat své povolání ženské lékařky. Doktorka, která přišla v koncentračním táboře o celou rodinu, je ze strany komise vystavena tlaku otázek usvědčujících ji z kolaborace s nacisty, poněvadž dělala potraty těhotným vězenkyním. Film dobře ukazuje, jak lidé, kteří holocaust nezažili, nemohou pochopit hrůzu ze smrti těhotných vězenkyň, které čekalo jediné: smrt. Potrat a poté zabití dítěte, jakkoli hrůzně to zní a jakkoli hrůzně to také opravdu je, byl pro ně jedinou šancí na přežití. Touha lékařky znovu vykonávat své povolání je posilována nadějí, že pomůže přivést na svět tisíce židovských dětí.

Naprosto osvětleno
Everything is Illuminated
USA, Liev Schrieber, 2005

NH

Mladý Američan přijíždí na Ukrajinu, aby zde pátral po historii své rodiny. Inspirovala jej babička Sabina, která mu dala fotografii dědečka s nějakou dívkou, která mu údajně zachránila život a jeho sběratelská vášeň. Rozhodne se doplnit svou sbírku rodinných památek a jede je hledat na Ukrajině. Příběh popisuje nejen mnohá překvapení při shledání s lidmi, kteří jakoby zázrakem přežili nacistické vyvražďování, a jejichž celý život je poznamenán těmi nejkrutějšími vzpomínkami jako neodejmutelným břemenem, ale i konfrontací představitelů dvou kultur - americké a sovětsko ukrajinské, když mladý Američan v saku a s velkými brýlemi komunikuje se svými průvodci: výrostkem, který umí trochu anglicky a jeho dědem, poloslepým řidičem trabantu. Smutek příběhu, zpočátku spočívající v nostalgických retrospektivách, se ke konci stupňuje potvrzením kruté skutečnosti, že vesnička Tračimbrod, ze které pocházel dědeček našeho hrdiny, byla skutečně zlikvidována, tudíž dnes není ani na mapě.

Odpor
Defiance
USA, Edward Zwick, 2008

OD, OS

Příběh tří bratrů z farmářské rodiny v Bělorusku, známých rváčů a rebelů s odporem k autoritám, kteří vedou velkou skupinu židovské menšiny ukrývající se v lesích před nacisty poté, co byli jejich rodiče a příbuzní hromadně s dalšími 4000 Židy popraveni. Zatímco pro mnohé znamenal příchod nacistů rozsudek smrti, bratři Bielští jej chápou jako zkoušku bratrství a síly vůle bojovat proti zlu. Ukrývají se v lesích, kde po několika měsících vybudují tzv. Zakázané město. Bratři se snaží zachránit Židy, kteří zejména ve městech čekají na svůj transport.

Předčítač
The Reader
USA, Německo, Stephen Daldry, 2008

NH, NP

Na lavici obžalovaných sedí Němka, která nechápe, že se dopouštěla něčeho hrozného, když pomáhala při selekcích v koncentračním táboře. Stejně jako její žalobci nerozumí, jak do této nečekané role byla vehnána osudem. Nyní ale oni určují co bylo a co nebylo správné. Mladý student práv je v soudní síni se svými spolužáky, aby získal praktické poznatky pro svůj obor. Poznává v ní svou milenkou. Když se mu za války na ulici udělalo zle, tato žena mu pomohla z nejhoršího, on se do ní zamiloval a přes jejich věkový rozdíl (ona o mnoho let starší) mezi nimi vznikl vášnivý vztah. Teď se dozvídá usvědčení, které by z ní dělaly vražedkyni vězenkyň v uzamčeném hořícím kostele. Obžalovaná odmítne přiznat svou negramotnost, která by ji sprostila viny a dostává doživotí. Michael se ale nevzdává,

pokračuje na její záchraně.]

The Courageous Heart of Irena Sendler (TV)
USA, Polsko, Kanada, John Kent Harrison, 2009

OD, OS

Irena Sendler je zdravotní sestra, která je natolik znepokojena situací ve varšavské ghettu, že se rozhodne pomoci skupině dětí. Tento její čin motivovaný tím nejčistším altruismem je symbolickou odpovědí pro všechny pochybovače, kteří tvrdí, že není možné bojovat proti nesmyslnému systému utlačující diktatury. Irena Sendler, slabá žena, ale silná osobnost, to dokázala.

Dluh
Debt
USA, John Madden, 2010

NH, NP

Tři tajní agenti Mossadu příjezdějí s velkou slávou domů do Izraele. Podařilo se jim najít a zlikvidovat Istivého a úskočného Dr. Mengeleho. Monstrum v lidské podobě, noční můra vězňů z Osvětimi, se skrývalo v jedné z evropských metropolí. Konečně je možné si vydechnout, neboť už nežije. Žádný trest by pro něj, který způsobil nevýslovné utrpení tisícům nevinných lidí, nebyl dost spravedlivý. Úspěšnou trojici agentů Mossadu však provází jakýsi stín, o kterém důsledně mlčí, ale který léty nabývá na úpornosti. Po třiceti letech jeden z nich je záhadně stržen při automobilové nehodě. Rachel sama se vydává na Ukrajinu, kde pý Mengele žije jako pacient v nemocnici. Najde ho a zabije, sama je také zraněna. Dr. Mengele byl připraven, že přijde. Ale dávný dluh je splacen.

Return to the hiding place
USA, Peter C. Spencer, Josiah Spencer, 2011

OD

Film je založen na skutečných událostech, které se odehrávaly během 2. světové války v souvislosti s domem rodiny Corrie Ten Boom, který byl nejen útočiště pro uprchlíky, ale také místem setkání lidí z odboje. Je obdivuhodné, jak mnozí Holanďané, aniž by měli nějaký zvláštní vztah k židovskému národu, neváhali zřetelně dát najevo svůj nesouhlasný postoj k protižidovské ideologii a velmi rychle se rozhodli zcela v intencích svého osobního názoru, postoje a svědomí ke spolupráci v odboji, což mělo ovšem spoustu úskalí kromě toho, že žijí v neustálém strachu z vyzrazení.

Walking with the enemy 2013
USA, Mark Schmidt, 2013

OD, TR

Rabínův syn Pinchas Tibor Rosenbaum pocházející z malé vesničky ztratil během deportací svou rodinu, zůstal sám. Podařilo se mu dostat k německé vojenské uniformě SS. Díky ní a díky jeho arijskému vzhledu byla role německého vojáka, kterou začal hrát, natolik přesvědčivá, že se mu podařilo zachránit tisíce lidských životů. Pohybuje se však neustále na pokraji propasti.

Jób lázadása
(Job's revolt - Jobova revolta)
Maďarsko, Barna Kabay, 1983

NF, TR

Dojemný příběh chlapce, kterého adoptovala židovská rodina na maďarském venkově. Když mu umožní vstoupit do světa své víry a vznikne mezi nimi pevné pouto starých rodičů a nadějněho potomka, jsou, označeni žlutou hvězdou, neznámými vojáky odvezeni na žebřinách společně s mnoha dalšími Židy z vesnice, zatímco chlapce svěřili do péče svých nežidovských sousedů. Staří rodiče tušili, že na konci jejich cesty je čeká smrt, ale zdůrazňují adoptovanému synovi, aby se soustředil na svou budoucnost, ne na jejich konec.

Člověk bez osudu

Fateless

NF,TR,KT,OS,R

Maďarsko, Velká Británie, Německo, Lajos Koltaj, 2005

Malý Gyurka, o kterého se stará jen jeho otec, protože matka nežidovka od nich ze strachu o vlastní budoucnost už dříve odešla, musí do transportu. Až do konce války je v koncentračních táborech, hlavně v Buchenwaldu. Po příjezdu do tábora se vyhne smrti tím, že pohotově uposlechne radu jednoho vězně a vydává se za šestnáctiletého. Mladší šli do plynu. Úděsné zážitky ponížení, doteků hrůzy i apatie ze smrti, několikrát už se zdá, že to peklo nepřežije. Onemocní otravou krve, najednou se k němu zdravotník chová slušně. Aniž by to věděl, lágr byl osvobozen. Jede domů. Když se na schodech domu svého dětství málem srazil s kamarádkou, uvědomuje si, jak zkušenost nepochopitelné osobní tragédie přetavil do porozumění k lidem, hluboké radosti ze života a lásky.

Adolf Eichmann

Maďarsko / Velká Británie, Robert Young , 2007

NP

Eichmann, "architekt konečného řešení židovské otázky", je objeven izraelskou tajnou službou v Argentině, chycen a přepraven do Izraele, kde v zajetí čeká na soudní proces. Chová se stejně arogantně, povýšeně a provokativně, jako když byl u moci. Na schůzkách s mladým právníkem na svou obhajobu zdůrazňuje, že jen plnil rozkazy. Popírá, že by dával rozkazy k zabíjení v plynových komorách, takže mu právník musí ukázat kopie jeho písemných rozkazů osobně jím podepsaných. Když vypráví, jak miluje svoje děti, připomene mu právník, jak on sám poslal 500.000 dětí na smrt. Na to Eichmann odpoví: "Ale to byli Židé."

Gruber's Journey

Calatoria lui Gruber

Maďarsko, Rumunsko, Radu Gabrea, 2008

HV

Italský spisovatel Curzio Malaparte, člen italské fašistické strany, je poslán jako korespondent italského tisku na ruskou frontu. Cestuje s kolonem Freitagm z Wehrmachtu a tajemníkem rumunské posádky. Protože trpí silnou alergií, potřebuje najít vyhlášeného rumunského alergologa Dr. Josefa Grubera, ale nemohou ho najít. Zjišťují, že Gruber je mezi zatčenými, protože ale trápení s alergií u Malaparteho se zhoršuje, pokračují pátrání po doktorovi. Při té příležitosti jsou ovšem svědky rumunského holocaustu, když procházejí kolem hromadných hrobů, které jsou právě zasypávány vápnem. Spisovatel je otřesen.

Kanály

Kanal

Polsko, Andrzej Wajda, 1957

OD

Narychlo z dobrovolníků – mužů i žen - vytvořená vojenská jednotka jde pod velením poručíka Zadry na pomoc poslednímu zbytku povstalců ve Varšavě. Vědí, že jdou na smrt, přesto se rozhodují pro jedinou možnou trasu: podzemními kanály, kterou pak postupují s úžasným nasazením. Většina děje se tak odehrává ve tmě, v bahně stoky. Vojáci jsou

obklopeni neznámými zvuky a procházejí pásmy s plynem, nacisté na ně házejí do kanálu bomby. Nakonec dojde jen poručík Zadra a jeho pobočník, který prozradí, že mu lhal, když říkal, že ostatní jsou hned za nimi, protože nechtěl v kanále zůstat. Poručík Zadra ho zastřelí.

Ambulans

KT

Ambulance

Polsko,,Janusz Morgernstern 1961

Devítiminutový snímek beze slov: Na odstavnou plochu letiště přijíždí automobil označený jako sanitka červeného kříže. Přijíždí k hloučku dětí, kteří si krátí čas čekání hraním. Je s nimi vychovatel. Z auta vystoupí voják a provede instalaci hadice na výfuk tak, aby výfukové plyny šly dovnitř do prostoru pro pacienty. Když je instalace dokončena, voják doprovázející děti dokouří, řidič dolije benzín do nádrže. Děti nastoupí do auta, které s nimi odjíždí. To je vše. Zrůdně jednoduché.

Osvětim

KT

Ostatni etap

The Last Stage

Polsko, Wanda Jakubowska, 1948

Polská židovská rodina Weissových je zavražděna v koncentračním táboře Osvětim. Jediná, který přežije, je dcera Marta, která byla vybrána jako tlumočnice. Marta spolu s ostatními čelí tyranii nacistů a táborových dozorců.

Hraniční ulička

NF, OD

Ulica graniczna

Polsko, Aleksander Ford, 1948

Série událostí od začátku války v létě 1939 až po povstání židovského ghetta 1943 na osudech polských a židovských dětí i jejich rodin pocházejících z Hraniční uličky. Téměř idilické vztahy promění začátek války v tvrdou realitu, která prověří charaktery všech v hraničních situacích, kdy je možné vyšplhat se nahoru po neštěstí druhých anebo nezištně pomáhat s nasazením vlastního života.

Samson

NF, TR

Polsko, Andrzej Wajda, 1961

Má Samson zůstat mimo varšavské ghetto, odkud se mu podařilo utéct, nebo se má vrátit a sdílet osud svých lidí? Nakonec dává přednost práci v pohřebním bratrstvu v jeho nejsmutnější a nejtragičtější podobě. Úmrtnost v ghettu je obrovská. Dívce, která mu vysvětluje, že zatajila svůj původ právě proto, aby unikla ghettu, odpovídá, že když lidé v ghettu trpí, musí trpět s nimi. Bez ohledu na sílu neštěstí, které nás postihuje, máme znovu vstát a jít dál.

Pasažérka

NH

Pasazerka

Polsko, Andrzej Munk, Witold Lesiewicz, 1963

Dokumentární formou vypráví příběh ženy SS v koncentračním táboře Osvětim. Na luxusní lodi na cestě z Jižní Ameriky do Evropy se setkávají dvě ženy, které přežily koncentrační tábor Osvětim. Jedna jako dozorkyně a druhá jako vězeňkyně. V retrospektivách se

postupně rozkrývá příběh jejich setkání od zkresleného obrazu, v němž se dozorkyně před svým manželem staví do nejlepšího světla, až po syrovou pravdu.

Koniec naszego świata(1964)
Polsko, Wand Jakubowska, 1964

NH

Henryk doprovází mladý americký pár, který se jede podívat na muzeum koncentračního tábora Osvětim – Birkenau. Moc o sobě nemluví, takže Američani netuší, že Henryk patří k těm, kteří peklo koncentračního tábora přežili, proto nerozumí jeho chování, když se mu v živých vzpomínkách vracejí chvíle zatčení, ponižování, boje o přežití a pokus o útěk.

Apel
The Roll-Call
Polsko, Ryszard Czekala, 1970

KT

Animovaný film o jednom transportu, nástupu a ponižujícím “nahoru a dolů” do úplného vyčerpání. Symbolika zvůle, ponížení, nesmyslnosti.

Krajina po bitvě
Krajobraz po bitwie
Landscape after battle
Polsko, Andrzej Wajda, 1975

NH

Bez příkras monitoruje tento snímek osudy mnohých, kteří byli osvobozeni v koncentračním táboře, ale nemají po válce kam jít a život na nové svobodě v podmínkách poválečného neutěšeného a nedořešeného světa jeví se nejistým až nebezpečným. Příběh básníka Tadeusze a jeho lásky, Židovky Niny, je toho smutnou ilustrací, kdy americký voják ji omylem zastřelí.

Szpital przemienia
Polsko, Edward Zebrowski, 1978

OD

Na motivy stejnojmenného románu Stanislava Lema vypráví osud jedné z mnoha psychiatrických léčeben, jejíž pacienti byli v rámci nacistické operace s názvem Akce T4 fyzicky zlikvidováni. Vzhledem k tomu, že personál léčebny odmítl spolupracovat s nacisty na zabíjení pacientů, byli všichni společně odvezeni do lesa k připraveným hromadným hrobům a tam postříleni. Příběh hlavního protagonisty - mladého doktora začínajícího v této léčebně svou životní dráhu se všemi zajímavými případy, jejich odbornou složitostí i morálně filosofickými otázkami i příběhy ostatních lékařů - idealistů i vyhořelých, hledajících podstatu lidské duše i životních zkrachovalců, se tak dostávají do nesmyslného zkratu.

Invitation
Zaproszenie
Polsko, Wanda Jakubowska, 1985

NH

Piotr a Anna byli novomanželé, když je válka rozdělila. Anna obdržela zprávu z koncentračního tábora, že její manžel zemřel. Takže se později vdala a věnovala se rodině a svému povolání lékařky. Jaké to bylo překvapení, když zjistila, že Piotr žije v Americe. Ale dohodli se kvůli rodinám, že se nebudou pouštět do ožívování vztahu. Až v pozdějším věku

se Piotr opět vydává do Varšavy, hovoří spolu. Piotr sice znovu odjíždí zpátky do Států sám, ale chystá se za ním přijet dcera Anny.

Dekalog VIII

Polsko, Krzysztof Kieslowski, 1988

NH

Osmý díl desetidílné série filmů evokujících neobvyklé pohledy na některá tradiční i netradiční, zato však živá, témata týkající se spletitosti lidských osudů. Stará profesorka přednáší na polské univerzitě o hledání příběhů lidí z holocaustu. Navštíví ji Američanka ve středních letech, která pracuje pro organizaci hledající lidi přeživší pobyt v koncentračním táboře. Starší žena v ní poznává židovskou dívku, kterou za války musela po zákazu vycházení vyhnat ven z bytu, když ji prosila o ukrytí. Mají si dnes co říci? Jak nakonec dopadne jejich setkání?

Kornblumenblau

Polsko, Leszek Wosiewicz, 1989

KT

Jaké až bizarní důvody pomohly vězňům koncentračních táborů přežít, o tom vypráví snímek Kornblumenblau. Je to název lidové písně, kterou má perverzně oblíbenou jeden z dozorců. Hlavní hrdina, hudebník, mu ji dokáže zahrát na harmoniku, čímž se stává pro velitele natolik zajímavým, že mu umožňuje výhodnější pracovní zařazení do kuchyně, aby se mohl alespoň lépe najíst. Film je nepřetržitým řetězcem vypjatých situací na hraně života a smrti mezi zvůlí a touhou přežít.

Korczak

Polsko, Andrzej Wajda, 1990

TR

Humanista Janusz Korczak, autor knížek pro děti a pediatr, pracující s dětmi v sirotčinci varšavského ghetta, se snaží uchránit děti před strašlivou realitou nacistického vražedného plánu. Když však obdrží rozkaz, že mají děti jít do transportu, odchází s nimi a odmítá nabídku vyreklamování z transportu, odjíždí s dětmi na smrt. Film končí fantazijním obrazem: jejich vagón se odpojuje od vlaku, všichni vystupují do pole a jdou se vztyčenou vlajkou s židovskou hvězdou k horizontu. Tvůrci tak zdůrazňují obdiv ke statečnému a důstojnému odchodu Korczaka i jeho dětí. Jejich chování se stalo symbolem svobodné mysli lidí, kteří si přes své ponížení zachovají svou důstojnost..

Život za život

Polsko, Krzysztof Zanussi, 1991

TR

Příběh katolického kněze Maxmiliána Kolbe, který v koncentračním táboře Osvětim nabídl svůj život výměnou za život člověka, který prosil o milost kvůli své rodině. Esesáci nechtěli o žádné milosti ani slyšet, ale když Maxmilián Kolbe vystoupil z řady vězňů a přednesl svou neobvyklou „žádost“, bylo mu vyhověno.

Moje válka,

Boze skrawki, Edges of the Lords

Polsko, Yurek Bogayevicz, 1991

OD, TR

Je to příběh židovského hocha ukrývaného polskou rodinou. Přátelství chlapců prověřené neuvěřitelnou dětskou statečností vrcholí, když mladší z polských sourozenců, který si velmi vážně "hrál" na Ježíše, aby zachránil své příbuzné před zlobou světa, je jedním z SS-manů vyzdvižen do dobytčáku transportu vezoucího lidi do tábora smrti. Film tak vede k zamyšlení, jak daleko asi byl Mesiáš tehdy a jak daleko je dnes?

Jezcse tylko ten las
Polsko, Jan Lomnicki, 1991

TR

Obyčejná Polka, stará paní, se rozhodne, že před nacisty ochrání malou Rut od svých židovských známých. Myslí si, že pomůže, když ji prohlásí za svou vnučku Janczsú a zkouší najít pro ni bezpečné místo na venkově, ale brzy zjišťuje, že to je málo, a že nemůže počítat se solidaritou obyčejných lidí. Nakonec jsou zatčeny polským četníkem, který je odvádí do vesnice za lesem, kde původně chtěly nalézt útočiště.

Holy week
Wielki tydzień
Polsko, Andrzej Wajda, 1995

OD

Mladá židovská žena projíždí tramvají poblíž Ghetta a vidí další útoky nacistů. Náhodou se během nebezpečné přestřelky setkává s bývalým milencem, který ji ukryje ve svém bytě. V následujících dnech sleduje z okna, jak je ghetto pod palbou a pak jeho zánik. Její pobyt je provázen napětím před vyzrazením i setkáním s lidmi, kteří se snaží jejího postavení zneužít.

Kolysanka
Колыбельная
Polsko, Švýcarsko, Efraim Sevela, 2003

TR, KT, HV

Něžnou poetiku vhání režisér do nejkrutějších obrazů holocaustu, které známe, ve třech filmových povídkách:

1. Krutosi proti dětem. Na konci první filmové povídky staří dělníci pracující jako vězňové na silnici předávají květiny chlapci, který se marně snažil už několikrát pronést kytičku sedmikrásek své první náctileté lásce, dívence z ghetta. Pokaždé je surově zbyť dozorcem. Poslední ráno ale už nikdo na práci nevychází, ghetto je prázdné.
2. Dozorci a jeho pes pronásledují vězně uprchlého z koncentračního tábora, dozorce utone v bažinách, pes a vězeň se spřátelí, vězeň onemocní a pes ho zachrání – odvede ho k lidem, aby mu pomohli – ironií osudu: zpět do koncentračního tábora.
3. Kněz ukrývá chlapce, který přežil popravu židovské části obyvatel vesnice, doslova vylezl z hromadného hrobu. Když vesničané zjistí, že je Žid, jsou připraveni ho bránit svými těly. Výrazové prostředky poetiky je ovšem nutno shlédnout přímo ve filmu, jsou těžko slovně sdělitelné.

Varšavské ghetto
Ninas Resa
Podróż Niny
Polsko, Švédsko, Lena Einhorn, 2005

OD

Film podle zážitků Niny. Celá její rodina utekla před ghettem v Lodži do Varšavy, kde pak před ním už neutekli. Snímek je natočen formou dokumentu, kde do hraného děje často vstupuje vyprávění Niny. Život ve Varšavském ghettu je čím dál hůře snesitelný. Bratr Niny je rád, že se dostal k židovské policii, očekává z toho výhody, ale odchází, když ho nutili, aby naháněl lidi do dobytčáků. I továrna, ve které pak všichni pracují, se uzavře, z ghetta už odvezli kamsi na jih většinu obyvatel. Tuší, co je čeká, když je dostanou do transportu a tak se snaží vynaložit veškeré úsilí se do něj nedostat. Na poslední chvíli se jim podaří

uprchnout z nádraží. Pak díky Polákům, kteří jsou přes hrozbu trestu smrti ochotni pomoci Židům, díky "intuici" a díky souhře okolností Nina a její bratr přežívají. Poté, co se dozvídají o poválečném pogromu na Židy ze strany Poláků v jejich rodném městě, odjíždějí do Švédska, kde se natrvalo usadí.

Karol - člověk, který sa stal papežem
Karol - Czlowiek, który zostal papieżem
Karol, un uomo diventato pap
Polsko / Itálie, Giacomo Battiato, 2005

OD

Dramatický příběh Karola Wojtyły, jeho rodiny a přátel za začíná za Druhé světové války, kdy v Krakově pomáhali strádajícím obyvatelům židovského ghetta a účastní se odboje. V té době prožívá tak silnou krizi hodnot, že se rozhoduje pro řešení smyslu své existence v kněžství. Drama však osvobozením nekončí, protože s nadvládou Sovětů přichází nová diktatura, tentokrát namířená přímo proti církvi i věřícím.

Poslední akce
Ostatnia akcja
Polsko, Michal Rogalski, 2009

NH

Zygmunt Zuber přilétá ze Států do Varšavy na návštěvu své rodiny a první, co zjišťuje je, že i jeho syn i vnuk pracují pro jakési mafie. Oba mají velké problémy, vnuk je dokonce na jednotce intenzivní péče zmlácen svými bývalými kumpány. Jakožto veterán Varšavského povstání mobilizuje Zygmunt své staré přátele z odboje a sestaví z nich „speciální údernou jednotku“, která se postará, aby sebevědomí mafiáni „dostali na frak“. Při té příležitosti se veteránům podaří ještě pořádně zbohatnout.

Joanna
Polsko, Feliks Falk, 2010

TR, OD

Joanna je mladá žena, která se stane ochránkyní malé židovské dívenky, jež se u ní při zátahu na ulici schová. V Polsku se takové chování trestá smrtí, proto Joanna musí držet holčičku u sebe v tajnosti, aby ani sousedé nic nevěděli. Při razii policejní hlídky se jí podaří schovat, ale když se nacistický důstojník zastavuje podruhé, prozradí ji neudržitelný kašel. Nacista má Joannu v hrsti a využívá toho.

V temnotě
W ciemności
In darkness

OD

Polsko / Německo / Francie / Kanada, Agnieszka Holland, 2011

Zlodějíček a průměrný občan, polský katolík Leopold Socha, dělá svoji práci, když za peníze ukrývá Židy před nacisty v podzemí Lvova. Zpočátku v uprchlících z ghetta nevidí nic jiného než příležitost k výdělku. Postupně spolu ale prožívají utrpení a chvíle na hranici života a smrti a jejich vztah přerůstá v sounáležitost obyčejných lidí, jejichž lidství nemůže být koupeno penězi. Svět podzemních kanálů, jeho tma, zápach a vlhkost zde podtrhuje

atmosféru strachu, slabosti a izolace, ve kterých pronásledování musí žít. Socha jim nakonec pomáhá úplně nezištně. A právě v tom spatřuje režisérka Holland nadčasovost příběhu.

The Purim Miracle

Cud purymowy

Polsko, Izabella Cywinska, 2000

NH

Polský antisemita se dozvídá, že od svého židovského předka, o kterém vůbec nevěděl, má zdědit majetek. Motivován dědictvím, přestupuje na židovství. Jakého údivu se ale dočkáme, když po zprávě, kterou obdrží právě při oslavě svátku Purim, že dědictví není vlastně žádný, jen pokryje účty spojené s pohřbem. Rodina přesto zůstává u židovství. Zjistili, že bohatství pro ně nebylo jedinou ani hlavní motivací. Stal se zázrak.

Dozvuky

Pokłosie

Aftermath

Polsko, Wladyslaw Pasikowski, 2012

NH

František se vrací z emigrace do malé polské dědiny ke svému bratru Josefovi, který má nutkání sbírat židovské náhrobky použité za války na stavbu cesty a stavět je na svém poli. František nechápe, proč to bratr dělá a Josefovi samotnému není jeho počínání vycházející z jakéhosi vnitřního tušení, jasné. Jejich okolí jim ale dává zřetelně najevo svou nelibost. Dokonce jim zapálí pole. Na matrice se dozvědí, že veškeré pozemky i statky jejich sousedů i jejich vlastní patřily před válkou židovským sousedům, kteří ovšem zmizeli neznámo kam. Nejříve se domnívají, že byli odvezeni do koncentračního tábora. Pak se od jednoho souseda dozvědí, jak to bylo: Nikoliv nacisté, ale samotní sousedé, kteří s nimi dlouhá léta žili, nahnali své židovské spoluobčany do stodoly, kde je pod dohledem jednoho vojáka SS upálili. A na tomto masakru se podílel i otec Františka a Josefa. Příběh končí totální ztrátou naděje, rozrušením hodnot a nekonečným smutkem.

Vrahové mezi námi

Die Morder Sind Unter Uns

The Murderers Are Among Us (1948)

Německo, Wolfgang Staudte, 1949

NH

Po svém návratu z koncentračního tábora Susanne Wallner přichází do svého bytu, ale nalezne jej obsazený bývalým nacistou Hansem Martensem, který zápolí s výčitkami nad svou účastí na genocidě. Ze Susannina souhlasu, aby zůstal nadále v jejím bytě, se vyvine vztah mezi původně protilehlými osobnostmi, kde vyrovnaná Susanne konejší rozpolceného a pitím a výčitkami decimovaného Hanse. Ten už se nechce vrátit ke svému původnímu povolání chirurga, protože ztratil smysl života. Expresivní film je vyjádřením obnovy naděje v nové lidství.

Nahý mezi vlky

Nackt unter Wölfen

Naked Among Wolves

Německo, Frank Beyer, 1963

KT, OS

Do koncentračního tábora Buchenwald přijíždí jedním z mnoha transportů také vězeň s těžkým kufrem, ve kterém ukrývá dítě, které se narodilo židovským rodičům v Osvětimi. Měl ho zde stihnout stejný osud jako jeho rodiče, kteří byli zavražděni, ale skupina buchenwaldských vězňů se rozhodne,

že budou chlapce ukrývat i přes hrozbu mučení a popravu, což se jim nakonec podaří a dočkají se osvobození.

Jakub Ihář

Jakob der Lügner

Jacob, the Liar

Německo, Frank Beyer, 1975

TR, OD

Jeden z mála případů, kdy lež je nejen milosrdná, ale dokonce pomáhá, ilustrovaný smutným příběhem z židovského ghetta o Jakubu Heymovi, který přináší naději na život lidem, kteří již čekali na smrt. Rozšiřuje totiž vymyšlené zprávy o postupu sovětské armády. Jen proto, aby dal lidem alespoň tuto klamnou naději, se stal lhářem. Svou roli sehrál až do konce.

Plechový bubínek

Die Blechtrommel

The tin drum

Německo, Francie, Polsko, Jugoslávie, Volker Schlöndorff, 1979

NF

Neobyčejné osudy neobyčejného chlapce v neobyčejné době. Neutěšené rodinné poměry, napjatá předválečná společenská atmosféra, chudoba, bizarní postavy z jeho okolí, to inspiruje malého Oskara k rozhodnutí, že zůstane dítětem, nechce se zodpovídat ze života, jehož vývoj je mu odporný. Je upnutý na svůj bubínek. Jako zvláštního nástroje protestu používá, k bezradnosti svého okolí, svůj hlas: křikem vysoké frekvence dokáže rozbít sklo.

The Rose Garden

Der Rosengarten

Německo, Rakousko, USA, Liv Ullman, 1989

NH

Aaron Reichenbach je starý muž, který na letišti fyzicky napadl jiného starého muže, aniž by udal nějaký důvod. Ukazuje se, že oba muži byli kdysi v jednom koncentračním táboře, Reichenbach jako vězeň, jehož sestra byl mezi 20 dětmi, jež v den Hitlerových narozenin zavraždili pověšením, protože jim došel plyn, napadený jako dozorce, který popravu dětí vykonával. Soud, který je veden, komplikuje nedostatek důkazního materiálu i nemoc obviněného a jeho neochota k účasti. Film je citlivou ilustrací skutečnosti, jak silně je postižena naše společnost holocaustem až do dnešních dnů.

Lily Marleen

Německo, Rainer Werner Fassbinder, 1981

NF

Willie Buntenberg, barová zpěvačka, a Robert Mendelsohn, skladatel, se mají rádi, ale jejich okolí a životní okolnosti jim lásku nepřejí. Otec Roberta, který svými penězi pomáhá uprchlíkům z Německa, zajistí, aby Willie musela opustit Švýcarsko. Ta má ale v Německu se svou nevinou písní o vojákovi loučícího se ve světle pouliční lampy se svou dívkou, takový úspěch, že je prudce vynesena do světa slávy, který je ovšem v tomto případě spjat s nacistickým režimem. Ten nemůže dopustit, aby reprezentantka jejich kultury měla něco společného se Židem. A jsou to zase peníze Robertova otce, které pomohou Robertovi z koncentračního tábora. Přátelům se podaří pomoci Willie přes hranice zpátky do Švýcarska, kde zjišťuje, že Robert se mezitím oženil.

Mephisto

Mefisto

Německo, Maďarsko, Rakousko, István Szabó, 1981

NF

Herecký koncert Klause Marii Brandauera v příběhu herce Henrika Hofgera natočeného podle stejnojmenného románu Klause Manna. Henrik se rozhodne, že svůj vynikající herecký talent plně

podřídí nastupující nacistické ideologii. V kariéře postupuje krok za krokem, získává postupně přízeň vyšších a vyšších státních úředníků vojensko diktátorského režimu a obětuje vše od své profesní poctivosti přes společenskou prestiž a nakonec i rodinný život, kde opouští svou černošskou manželku. Je mu jasně sděleno, že je nežádoucí, aby spojil svou čistou krev s její. Přesto, že obětoval vše, dostane „přes prsty“, když se jde přimluvit za svého přítele, kterého odvedli dva muži v kožených kabátech neznámo kam. Vedoucí gestapa mu sděluje, že je na obtíž. Buď se podřídí jejich dalšímu vývoji anebo nemá šanci na žádnou existenci. Film končí deziluzí.

The Wannsee Conference
Die Wannseekonferenz)
Německo, Heinz Schirk, 1984

NF

Na záměčku ve Wannsee se v lednu 1942 scházejí na tajné schůzce přední nacističtí pohlaváři. Heydrich jim zde za podpory Eichmanna prezentuje plán, který je zřejmě schválen Hitlerem, na tzv. konečné řešení židovské otázky: Židé z území okupovaných států v západní Evropě a francouzské Africe budou posláni do zemí okupovaných na východě, kde budou pracovat a poté budou „anihilováni.“

Bittere Erste
Angry harvest
Německo, Agnieszka Holland, 1985

OD

V roce 1942/3 uprchla židovská rodina z vlaku jedoucího přes Slezsko a ukrývá se v lesích. Místní rolník Leon ukryje Rosu u sebe ve sklepě. Příliš ho netrápí svědomí proto, že ke svému bohatší přišel konfiskací židovského majetku. Využívá situaci i vzhledem k Rose a vynucuje si její lásku. Rose mu vyhoví s podmínkou, že finančně pomůže dalšímu člověku, aby se také mohl ukrýt před nacisty. Vztah mezi nimi se začíná rozvíjet, ale nakonec končí tragédií.

Europa, Europa
Německo, Francie, Polsko, Agnieszka Holland, 1990

NF, TR, OD, OS

V den bar micva Solomona proběhla Křišťálová noc, kdy byla zavražděna jeho sestra. Celá rodina se stěhuje do Lodze, odkud bratři prchají, když začne světová válka, Solek v průběhu dramatického vývoje událostí je chovancem komunistického sirotčince, ruským vojákem, později zajatcem Němců, kde se zalíbí bezdětnému důstojníkovi, který ho adoptuje. Solek se tak dostává do prestižního výcvikového střediska hitlerjugend. Když Sověti obsadili Berlín, nechtějí uvěřit, že Solek je Žid. Jeden komisař jej chce zastřelit, když se zcela náhle objeví jeho bratr Izák ještě v mundúru z koncentračního tábora a zavolá jej jménem.

Sluneční jas
Sunshine
Rakousko / Kanada / Německo / Maďarsko, István Szabó, 1999

NF, TR, OD, OS

Sága rodu Sonenshine, tradičního výrobce likéru stejného jména, začíná příchodem Emanuela Sonenshine do Budapešti, kde začne úspěšně vyrábět likér podle staré receptury jejich rodu. Film zachycuje osudy jednotlivých potomků ve víru společenských a politických událostí nástupu i pádu fašismu i komunismu. Vždy byli úspěšní, ale většinou museli platit tvrdou daň za svůj židovský původ. Nepomohla ani změna jména. Každý režim je zpočátku využil a pak odkopl.

Gebirtig
Gebürtig
Rakousko / Německo / Polsko, Lukas Stepanik, Robert SchindeL, 2002

NP, NH

Gebürtig je hudební skladatel žijící v New Yorku bohémským životem velmi specifického rázu v souvislosti se svým postižením jakožto „Žida proslého hrůzami koncentračního tábora“. Opakovaně odmítl jít svědčit k soudu nad nacistickými zločinci, když o to byl žádán. Bojí se, co by to s ním udělalo, kdyby se podíval na „stará místa“ ve Vídni. Susanne Ressellová, jejíž otec zemřel poté, když v restauraci na horách poznal dřívějšího esesáka, postrach z koncentračního tábora Ebensee, se ale nevzdává. Vydá se pro něj do Ameriky a on přilétá do Vídně. Podá svědectví o zvěrstvech, která zničila život a charakter mnohých, ale esesák stejně není odsouzen.

Smutná neděle

Gloomy Sunday

Německo, Maďarsko, Rolf Schübel, 1999

NF, OD, OS

V Budapešti třicátých let minulého století se odehrává příběh jedné ženy a dvou mužů, které oba miluje. Zatímco krásná Ilona a podnikavý Laszlo výborně vedou prominentní restauraci, kde se schází společenská smetánka, vynikající pianista András složí tklivou píseň, jež se téměř okamžitě stává hymnou sebevrahů. Restauraci navštěvuje i nacistický důstojník, který nijak neskrývá svůj zájem o krásnou majitelku. Děj je orámován epizodou návštěvy této restaurace bohatým Němcem a jeho rodinou. Nechává si zahrát pověstnou píseň. Zůstává otázkou, zda infarkt, na který bývalý nacističtí umírá, je způsoben tím, že poznal ve staré paní majitelce krásnou Ilonu, anebo zda mu její syn něco přimíchal do jídla.

Invincible

Unbesiegbar

Německo, Werner Herzog, 2001

NF

Příběh novodobého Samsona. V malé polské vesničce žije kovář, jehož syn je úžasný silák. Cestující obchodník si jej všimne a pozve ho do Berlína, aby mu zde nabídl kariéru u mága Hanussena. Film je svědectvím o vnitřním boji člověka, postaveného před řadu dilemat v obtížné politické a hlavně společenské situaci. Hanussen se čím dál více zaplétá do svých vizí a končí zavražděn svými chleboďárci. Hlavní hrdina se vrací ke své rodině.

Aimée & Jaguar

Německo, Max Färberböck, 1999

OD

V době, kdy je na homosexualitu pohlíženo jako na zrudnost, kdy homosexuálové označení růžovými trojúhelníky trpí a umírají v koncentračních táborech spolu s Židy, které se rozhodli nacisté zlikvidovat totálně, se Lilly, manželka nacistického důstojníka a matka čtyř dětí zamiluje do Židovky Felice, pracující pod falešným jménem v nacistických novinách. Snímek nechá diváka doufat, že tato nešťastná konstelace nedopadne tragicky, čemuž nevěří ani Felice. Přesto upouští od svého záměru uprchnout z Německa a zůstává kvůli Lilly. Je zatčena gestapem a poslána do Terezína. Ženy si dopisují, ale pak ztrácí kontakt. Příběh se odehrává jako retrospektiva na pozadí setkání dvou žen ve starobinci, které obě Felice milovaly: Lilly a její služebná Ilse.

Nikde v Africe / Nowhere in Africa

Německo, Caroline Link, 2001

OD

Mladá židovská rodina utekla před nacisty do africké Keni, kde začínají nový život v poměrně obtížných podmínkách. Složitý vývoj války i okolnosti jejich pobytu v Africe (jsou v relativně chudých podmínkách oproti svému původnímu životnímu stylu), později zjištění, že většina jejich příbuzných v Evropě zahynula, vystavuje zkoušku i jejich vztah. Jejich dcera se na rozdíl od matky zamiluje do Afriky.

Amen

Německo, Rumunsko, Francie, Costa-Gavras, 2002

KT, OD

Kurt Gerstein, poručík SS, pracuje jako hygienik pro německou armádu a vyvine Cyklon B na hubení hmyzu. Mezi prvními se dozví o hromadném vyvražďování v koncentračních táborech Belzec a Treblinka. Když zjistí, že výsledky jeho práce jsou využívány k zabíjení lidí, rozhodne se informovat svět prostřednictvím katolické církve. Stává se tak svědkem diplomatických her Vatikánu a spojenců, kde zůstává otevřená otázka, zda papež mohl udělat víc pro oběti koncentračních táborů anebo zda bylo správné, že mlčel, aby chránil obyvatelstvo zemí napadených Německem. Postoje kněží, kteří odmítli spolupracovat s nacisty, symbolizuje fiktivní postava jezuitského kněze Riccarda Fontany, který se nakonec nechá uvěznit v koncentračním táboře jako výraz solidarity s nevinně trpícími.

Rosenstrasse

Německo, Holandsko, Margarethe von Trotta, 2003

OD, NH

Nikdo nechápe, proč po smrti svého manžela začla matka Newyorčanky Hannah praktikovat židovské ortodoxní zvyky. Hannah se tedy vydává do rodiště své matky, do Berlína, a setkává se s Lenou Fischer, která kdysi zachránila její matku Ruth, jejíž maminka byla poslána do koncentračního tábora. Lena sama prožívá utrpení tisíců německých žen, jejichž židovští manželé byli nacisty persekuováni. Film nese název podle ulice, kde se odehrál tzv. Rosenstrasský protest v březnu 1944, kdy tzv. "árijské" manželky a příbuzní asi 1 800 židovských mužů protestovali proti jejich perzekuci. Jejich nenásilná demonstrace trvala několik dní a byla ukončena až po propuštění mužů.

Devátý den

The ninth day

Německo, Volker Schlöndorff, 2004

KT, OD

Katolický kněz Henri Kremer je propuštěn z koncentračního tábora Dachau nikoliv na svobodu, ale aby přesvědčil luxemburského arcibiskupa ke spolupráci s nacisty. Jeho dávný přítel, kdysi rovněž kandidát na kněžství, ho přesvědčuje, že role Jidáše, kterou hraje v tomto životním dramatu, je mu přisouzena Bohem, takže se nemá vracet do koncentračního tábora. Kremer však poslouchá hlas vlastního svědomí.

Ghetto

Německo, Litva, Audrius Juzenas, 2006

OD

Dvaadvacetiletý esesák Kittel rozhoduje o životě a smrti 15 000 obyvatel litevského ghetta, kteří zbyli po genocidě 55 000 litevských Židů. Zamiluje se do zpěvačky, kterou ovšem dříve vystavil hrozbě smrti za to, že u ní našel sáček s domněle pašovanými fazolemi. Jeho vztah k umění a hudební talent ve spojení s jeho mocí a smrtelným posláním přináší bizarní situace, ve kterých umění se dostává mimo svůj rozměr a vítězí ničivá síla. Tak je tomu i v závěrečné scéně, kdy hercům divadelního souboru rozdává chléb a vzápětí je nechá postřílet kulometnou palbou.

Všichni nebyli vrazi
Nich alle waren mörder
Německo, Jo Baier, 2006

OD

Co čeká židovskou ženu Annu Degenovou a jejího desetiletého syna Michaela, kterým se podařilo uniknout transportu, v Berlíně v roce 1943? Musejí se schovávat, mění úkryty podle možností vstřícných lidí, aby unikli nacistické mašinerii. Michael se stane i členem Hitlerjugend. Mnohdy jsou ve velmi nebezpečných situacích, jde o život jim i lidem, kteří je ukrývají. Nakonec ani po příjezdu sovětských osvoboditelů nejsou v bezpečí. Film byl natočen podle autobiografické knihy Michaela Degena známého opod jménem Donna Leon.

Ďáblova dílna
The Counterfeiters
Německo, Rakousko, Stefan Ruzowitzky, 2007

TR, KT, OS

Poté, co je Salomon Sorowitsch jako jeden z nejznámějších padělatelů zatčen a uvržen do koncentračního tábora Mauthausen, kde nacisté využívají jeho talent k tvorbě propagačních letáků a k portrétování jejich vítězných póz. Později je převelen do koncentračního tábora Sachsenhausen do zvláštního oddělení, které je úplně izolované od ostatního tábora, a jeho úkolem je falšovat peníze a dokumenty. Zde v dramatickém vývoji dějin Evropy, mají za úkol vytvářet spolehlivé kopie měn spojenců, ale i falsifikáty dokumentů, které mají nacistům pomoci po válce.

Země hraček
Spielzeugland
Toyland
Německo, Jochen Alexander Freydank, 2007

TR

Takzvaná milosrdná a bezesporu dobře míněná lež mladé německé maminky, která v odpověď na otázku svého synka, kam odváží její židovské sousedy, mu odpoví, že do země hraček. Jaké je její překvapení, když zjistí, že brzy ráno zmizel. S pomocí vojenské hlídky jej najde v dobytčáku, těsně před odjezdem transportu, na poslední chvíli, jak se choulí k rodičům svého kamaráda.

Okamžik vzříšení
Adam Ressurrected
Německo, USA, Izrael, Paul Schrader, 2008

NH

V Negevské poušti je zvláštní sanatorium pro lidi, kteří se nevyrovnali s tím, co se jim přihodilo za 2. světové války. Adam Stein byl kdysi populární hvězda německého kabaretu. Teď je v sanatoriu a svůj "dar" využívá k manipulacím s ostatními pacienty i svého doktora. K určitému posunu dochází, když do sanatoria přibude chlapec, který sám sebe považuje za psa. Adam si vybavuje, jak musel dělat psa nacistickému důstojníkovi. Otřesné vzpomínky na události, které otřásly jeho osobností, se mu začínají vybavovat.

Berlin 36
Německo, Kaspar Heidelberg, 2009

NF

Atletka Gretl Bergman je německou favoritkou na skok do výšky na olympijské hry v Berlíně v roce 1936, ale má to jeden podstatný háček: Německo sice potřebuje z důvodu propagandy získat na olympiádě co nejvíce zlatých medailí, ale ne od sportovců židovského původu, což je právě Gretl. Zpočátku má Gretl stejné podmínky k tréninku jako ostatní

sportovci z olympijského týmu, později je ale jejich vedoucí vyměněn za nacistům oddanému Sigfridu Kulmbachovi, který začne trénink Gretl komplikovat. Kromě toho je proti Gretl postaven transvestita Marie. Film je také ilustrací, jak lidé, zvláště různou jinakostí, se jsou schopni domluvit, a že to jediné diktátorská omezenost využívá lidi proti sobě. Bez ohledu na tlak vedoucích, usilujících, aby Gretl a Marie byly nepřáteli, se nepodaří, jejich přátelství tuto zkoušku překoná.

Wunderkinder

Německo, Markus Rosenmüller, 2011

NF

Příběh třech velmi talentovaných dětí, z nichž dvě jsou z židovské rodiny a jedno z rodiny Němců, kteří okupovali Ukrajinu a realizovali zde svou protižidovskou politiku. Přátelství dětí není narušeno znepráteným postojem obou stran, ale jejich společný svět je zničen invazí nacistů na Ukrajinu, kdy obě rodiny musí čelit hrůzám války. Nakonec se znovu setkají, ale to už je dlouho po válce, v pokročilém věku. O to víc i setkání váží.

Lore

Lore (festivalový název)

Německo, Austrálie, Velká Británie, Cate Shortland, 2012

NH, RE

Lořini nacističtí rodiče byli uvězněni americkými a sovětskými vojsky a ona byla ponechána svému osudu. Přebírá zodpovědnost za své čtyři mladší sourozence a jde s nimi dlouhou pouť z Bavorska přes zničenou zemi na sever k babičce do bezpečí. Cestou překonávají mnohé těžkosti, které s sebou přinášejí nelehké poválečné podmínky. Lore začíná chápat realitu – hrůzu Hitlerovy války i důsledky jednání svých nacistických rodičů, kteří znali a schvalovali zvěrstva holocaustu. Potkávají záhadného mladíka Thomase, vyčerpaného židovského uprchlíka. Thomas se skupinkou putuje přes lesy a pole a postupně si díky vytrvalé houževnatosti a znepokojující dobrotivosti přece jen získá jejich důvěru.

The Boat is full

Das Boot ist voll

Švýcarsko, Západní Německo, Rakousko, Markus Imhoof, 1981

TR,OD

Čtyři židovští uprchlíci, jeden francouzský sirotek a jeden německý dezertér chtějí využít jedné z mála únikových cest z nenávisť kypícího nacistického Německa do neutrálního Švýcarska. To zatím netuší, jaké všechny administrativní "náležitosti" musí splňovat, aby mohli být propuštěni přes hranice. Nevědí, že frázi "lod' je už plná" byly odmítnuty tisíce lidí z Německa, kteří chtěli najít ve Švýcarsku svůj azyl. Když se dozvědí, že je umožňováno imigrovat celým rodinám, pokouší se předstírat jednu rodinu, což jim ale imigrační úředník neuvěří. Nakonec jsou všichni vráceni do Německa.

Witnessed

Kanada, Aellen Kaeja, 1997

KT

Černobílost snímku baletu ztvárňujícího utrpení vězňů koncentračního tábora navozuje dojem dokumentárnosti. Mučení a zabíjení je zde ztvárněno obdivuhodně přesvědčivě a

přítom s úctou a pro diváka nestresově.

Sarah

Kanada, Aellen Kaeja, 1999

Působivý balet ztvárňující příchod skupiny Židů k vlaku a jejich nástup do transportu. Hudba i baletní exprese dokonale přesvědčivě a přitom šetrně vyjadřují atmosféru smutku, stresu, strachu, spěchu, ale hlavně sounáležitost matky s dcerou.

NF, OD

Bonhoeffer: Agent of Grace

Kanada, Německo, Eric Till, 2000

Německý protestantský teolog a kazatel Dietrich Bonhoeffer se nepodřizuje nacistické zvůli jako oficiální církve, ale pokračuje v hlásání naděje na bratrství, spravedlivost a pravdu, za což je mu zakázána veřejná činnost. Protože však zákaz neuposlechne, je uvězněn a popraven. Před popravou se setkává se svou snoubenkou. Jeho příběh je poselstvím o živé víře.

NP

Norimberský proces

Nuremberg

Kanada, USA, Yves Simoneau, 2000

Fascinující rekonstrukce největšího soudního procesu v dějinách lidstva, na kterou lze pohlížet buď jako na hledání civilizovanosti proti bezohledné krutosti, souboj amerického soudce Roberta Jacksona a obžalovaného říšského maršála Hermanna Göringa, svědectví o tom, kam až může zajít zlo ve společenském systému a jak snadno se dostane k moci nebo i jako poučení, že každé zlo, ať se tváří sebemocněji, bude jednou poraženo. Obžalovaní nacističtí pohlaváři dlouho hráli u soudu pro soudce obtížnou roli sociálně-filosofických diskutérů a zříkali se veškeré zodpovědnosti za zabíjení milionů lidí. Tuto pozici však ztratili, když byl v soudní síni promítnut film se záběry z koncentračních táborů. I oni odvraceli tvář zhnusení tím, co viděli. Göring opouští polohu telegentního řečníka a snaží se alespoň zachovat si jakousi důstojnost. Před popravou spáchá sebevraždu.

Přístav

Haven

Kanada, USA, John Gray, 2001

RE, NH

Ruth Gruber, novinářka, spisovatelka a fotografka, dcera přitěhovalců z Evropy, se z vlastní vůle stává vedoucím záchrané mise pro 1000 židovských uprchlíků z Evropy, kde končí válka, když USA odmítly zvýšit kvóty pro židovské přistěhovalce. President Roosdevelt se rozhodl alespoň pozvat a zabezpečit těchto 1000 uprchlíků. Ruth, která je sama židovského původu, se seznamuje s neuvěřitelně tragickými příběhy stovek lidí, kteří byli vytrženi ze svých domovů, prožili peklo koncentračních táborů a nemají kam se vrátit domů. Jsou vystaveni antisemitismu amerických vojáků. Po příjezdu do New Yorku jsou v rámci ochranné karantény ubytováni do baráku připomínajících jim koncentrační tábor. Povolení na jejich uvolnění do svobodného prostoru americká aministrativa neustále protahuje. Její realizace se stane šťastným vyústěním filmu.

Hitler: Vzestup zla (TV film)

Hitler: The Rise of Evil

Kanada, USA, Christian Duguay, 2003

NH

Pokus o umělecké porozumění, nebo spíše popis vzniku a vývoje zla v jedinci, který ovlivnil celý národ, aby vstoupil do války s celým světem. Jak se rodí, narůstá a bují nenávist zakomplexovaného, ale silně ambiciózního jedince, jak tuto nenávist využívá společnost ke svému krátkodobému zisku, jak se nakonec arogantně obrací i proti ni a chápe se moci nekompromisně, cílevědomě a bez zábran použít jakýkoliv prostředek vědom si „slabosti“ kohokoliv slušného, nevyjímaje svou vlastní rodinu. Ve filmu sice není vysvětlena jeho nenávist k Židům která byla motorem jeho „konečného řešení“, jako ovšem není vysvětlena u antisemitismu samého, chybí zde i širší kontext vývoje „zla“ ve společnosti, ale svým ztvárněním osobnosti Hitlera v široké škále vztahů zůstává přesvědčivým snímkem.

Departure
Kanada, Aellen Kaeja, 2003

TR

Baletní ztvárnění odjezdu rodiny pryč ze svého domova, z místa jejich života, do neznáma, v nepříznivém osudu, pod vojenskou kontrolou. Využití prvku opakování sekvencí i pantomimy a hraného děje.

Fugitive Pieces
Kanada, Řecko, Jeremy Podeswa, 2007

OD, NH

Vzpomínky na krutý osud rodiny za války, vzpomínky na sestru, těžký osud utečence a nejistota existence, to vše se vrací ve vzpomínkách Jakobovi, který jako jediný z rodiny uprchl před nacisty. S pomocí řeckého archeologa Athose utíká do Řecka, kde se Athosovi daří ukrýt jej před nacisty. Po letech v Kanadě zjišťuje, že se mu nepodařilo setřást vzpomínky na tragickou minulost a zejména na svou sestru Bellu, což urychlí rozpad jeho prvního manželství. Útočiště nachází až u krásné Michaely, která odvede jeho pozornost od vzpomínek na Bellu.

Citové pouto
(Autumn Hearts), Emoional Arithmetics
Kanada, Paolo Barzman, 2007

NH

Jakob, který se ve francouzském Drancy staral o dvě děti, Melaini a Christophera. Před odjezdem do koncentračního tábora však byli odloučeni. Po 35 letech Jakob s Christopherem přijíždí do Kanady za Melanií, která má za sebou plný život v manželství s profesorem historie. Na farmě, kde žijí, se v přátelském setkání začínají odvíjet emocionální dramata, způsobená událostmi, které navždy poznamenaly jejich život.

Poeta
The Poet
Kanada, Damian Lee, 2007

TR, OD

Německý mladý velitel Oscar Koenig, syn vysoce postaveného nacistického důstojníka, se na frontě zamiluje do dcery rabína. Vztah samozřejmě tají, protože jeho vyznění by pro něj znamenal trest smrti. Vojenské události je odloučí, dívka čeká dítě a aby mohla nadále existovat, bere si za manžela židovského hochu, se kterým se zná od dětství. Oscar jim nakonec pomáhá k útěku.

Kápo**Kapo****Itálie, Gillo Pontecorvo, 1959**

TR, KT

Čtrnáctiletá Edita je společně se svými rodiči odchycena vojáky na ulici a odvezena do koncentračního tábora. Rodiče jsou zabiti. Protože jí táborový lékař chce pomoci, dává jí novou identitu, nežidovskou, a stává se kapem, to znamená privilegovaným vězněm, který ovšem musí pronásledovat a utlačovat své spoluvězně. Máme možnost sledovat, jak semění její chování po změně role. Nakonec umírá při pokusu o útěk.

Sandra (Of a Thousand Delights)***Vaghe stelle dell'Orsa*****Itálie, Luchino Visconti, 1965**

NH

Dekadentní epizoda o setkání Sandry a jejího amerického manžela s jejím bratrem Sorelem v sídle jejich rodiny v Itálii v předvečer rodinné smuteční slavnosti připomínající smrt jejich otce v nacistickém koncentračním táboře. Incestní vztah sourozenců, který Sandra považuje za uzavřenou minulost, se pokouší Sorel oživit vzpomínkami a obtěžuje tím i Sandřina bezradného manžela. Nešťastnou konstelaci rodinného setkání podtrhne ještě nepřátelská matka, jejíž současný manžel je pravděpodobně ten, kdo otce nacistům udal. Sorel neunesl tíhu tragiky svého osudu a spáchá sebevraždu.

Zahrada Finzi-Continiů**Itálie / Německo, Vittorio De Sica, 1970**

NF, TR

Rozlehlý pozemek obehnaný vysokým plotem kolem vily starobylé aristokratické rodiny Finzi-Continiů ve Ferraře má zahradu, která vždy byla příjemným útočištěm pro setkávání s přáteli. Je ale zlá doba, fašismus přichází k moci. Continiové jsou povoláváni do transportu stejně jako všichni ostatní Židé z této oblasti. Tím končí jedna éra jejich života, rodiny, společnosti.

Konformista**The Conformist****Il Conformista****Itálie, Francie, Německo, Bernardo Bertolucci, 1970**

NF

Špatné svědomí Evropy? Pokus o vyrovnání se s minulostí? Do jaké míry nás předurčí dětství a zejména jeho traumata? Na tyto otázky neodpovídá film Bernarda Bertolucciho podle příběhu spisovatele Alberto Moravii. Jen připomíná, že existují, jako řada dalších otázek, které si možná ani neklade žádný konformista, tedy ani záporný hrdina tohoto příběhu. Komplexy viny a výlučnosti způsobené neblahými zážitky z dětství a vlivem rodinného prostředí, se snaží mladý intelektuál Marcello Clerici překonat zařazením se do tzv. normalnosti, do průměru společnosti. Aby se přimkl k oficiálnímu střednímu proudu své doby, rozhodne se sloužit fašistickému režimu bez skrupulí. Nebrání se přijmout úkol politické vraždy antifašistického emigranta a neváhá k tomu použít vlastní svatební cestu. Zvrácenost jeho měřítek hodnot je podtržena v závěru filmu, kdy je Marcello připraven přizpůsobit se novému uspořádání společnosti.

Noční hlídač**Il Portiere di notte**

NH

The night porter

Itálie, USA, Liliana Cavani, 1974

Rozporuplný, nepochopitelně zvrácený, odporně krásný milenecký vztah mezi bývalým nacistickým dozorcem koncentračního tábora a jeho obětí, krásnou vězenkyní, která po válce přijíždí do evropské metropole se svým manželem, dirigentem orchestru. V nočním vrátném poznává svého masochistického milence z koncentračního tábora, opustí manžela, aby s ním dožila jejich dekadentní lásku. Končí zastřelení na mostě. Tajná nacistická organizace, mající za úkol chránit bezpečný život válečných zločinců v utajení si nemohla dovolit riskovat, že by se kvůli tomuto bizarnímu vztahu mohla společnost dozvědět o jejich existenci.

Woman's Camp

Itálie, Bruno Mattei, 1977

KT

Ženský koncentrační tábor, kde se na vězenkyních realizují pokusy. Film je přehlídkou brutálního sexu, znásilňování i jiných násilností a zvráceností. Velitel tábora, intelektuál jemného citu, umělecky nadaný, ovládající i hudební nástroj, je přitom inspirátorem a strůjcem nových forem mučení a zabíjení. Má zřejmě symbolizovat známou postavu Dr. Mengele. Blíží se ale fronta a děsivé vraždění se stupňuje. Nacističtí důstojníci prchají do hor. Jedna z jejich obětí si je ovšem najde a nechá se s nimi odpálit jakožto sebevražedná bomba.

The Seventh Room

La Settima Stanza

Itálie, Márta Mészáros, 1996

OD, KT

Příběh intelektuálky Edity Steinové z židovské rodiny, která konvertovala ke katolictví na základě upřímného přesvědčení. Její bývalý kolega z univerzity se ujímá příležitosti, aby jako sympatizant a spolupracovník nacistů dostal Editu do koncentračního tábora a získal tak další zásluhu u svých nových chlebozárců. To se mu podaří přes intenzivní snahu sester katolického řádu Editu ochránit. Závěr filmu už je pouhým sledem smutných sekvencí, kdy Edita jede v dobytčáku s ostatními vězni, vyložení na rampě koncentračního tábora a smrt, kterou se pokouší režisér při vši té hrůze sdělit divákovi symbolickými obrazy.

Život je krásný

Itálie, Roberto Benigni, 1997

NF, TR, KT, OS

Italský číšník Guido, plný energie a bláznivých nápadů, se zamiluje do učitelky Dory, zachrání ji od sňatku s nemilovaným bohatcem. Narodí se jim syn, se kterým musí Guido pro svůj židovský původ do transportu. Po celý pobyt v koncentračním táboře předstírá před synkem, že všechny útrapy, které prožívají, jsou pouhá hra, že sbírají „body“, aby v den jeho narozenin získal odměnu: nejlépe opravdový tank. „Tank?“ ptá se nadšeně chlapec. Jaký je jeho úžas, když do tábora přijíždí tank až k němu, spojenecký voják jej bere do náruče. Jeho tatínek Guido už nežije, byl zabit nacistou na útěku, ale v průvodu osvobozených nachází svou maminku. Jeden z mála filmů o holocaustu laděný komediálně.

Člověk, který přijde

The Man Who Will Come

L'uomo che verrà

Itálie, Giorgio Diritti, 2009

OD

Život ve vesničce poblíž Boloně na svazích Monte Solo ubíhá s houževnatou stejnoměrností přírodních cyklů v chudé, ale důstojné pravidelnosti. Soulad s přírodou kontrastuje s uniformami a stroji na zabíjení německých vojáků, kteří nejprve vesnici využívají k doplnění zásob a pak provedou obávaný masakr, při kterém postřílejí během několika hodin systematicky téměř všechny obyvatele vesnice. Jakoby zázrakem se zachrání malá němá Martina, které se podaří do lesního úkrytu „propašovat“ i novorozeného bratříčka, narozeného právě v den masakru. (Pozn.: Různé zdroje uvádějí, že počet zavražděných nevinných lidí včetně mužů, žen, dětí a starců při masakru ve vesnici Marzabotto bylo 955 až 1830)

Nekalá soutěž

Unfair Competition

Concorrenza sleale

Itálie, Francie, Ettore Scola, 2001

NF

Itálie, Řím, třicátá léta, dva obchody s oděvy stojí vedle sebe na jedné ulici a konkurují si. Jeden patří Italovi a jeden Židovi. Oba v roli obchodníků si nenechají ujít žádnou příležitost k přetažení zákazníka a vzniká tak pro diváka mnoho komických situací. I ty se ale počnou vytrácet s narůstajícími projevy antisemitské nenávisti, které přimějí oba obchodníky, aby se na své soupeření podívali z jiného úhlu. Tak, aby z obchodu něco bylo, židovský obchodník přenechává svůj obchod Italovi za dohodnutých podmínek. Ale ani jejich přátelská dohoda nemá dlouhé trvání, protože přichází rozkaz, že Židé musí opustit město. Po idilickém konkurování zůstává jen vzpomínka.

Perlasca

Itálie, Alberto Negrin, 2002

OD

Na nádraží v Budapešti jsou vypravovány zvláštní vlaky: dobytčí vagóny, kterými nacisté dopravují Židy neznámo kam. Vše probíhá ve spěchu a napjaté atmosféře. Přibíhá obchodník, který jménem vlády Španělska vyreklamuje některé lidi z vagónů. Perlasca. Italský obchodník, který si svou roli vymyslel. Svými kreativními výmysly se coby španělský konzul dostane k nejvýše postaveným esesákům v Maďarsku, aby zajistil životy několika desítkám lidí ukrývajících se na španělském velvyslanectví. Perlasca je vynikající herec, fabulátor a lhář v zájmu zachování lidských životů. Svou roli hraje do konce.

Hotel Meina

Itálie, Srbsko, Carlo Lizzani, 2007

OD

Hotel Meina se jmenuje podle městečka na břehu jezera Maggiore na severu Itálie, poblíž hranic se Švýcarskem. Že jej vlastní rodina tureckých Židů, by asi nikoho nezajímalo, kdyby zrovna nebylo září 1944, kdy Itálie podepsala příměří se spojenci, což hitlerovské Německo považuje za zradu. V hotelu se ukrývá 16 Židů, kteří se v této chvíli stávají středem pozornosti jednotky SS pod vedením nacisty Kasslera. Tomou se nakonec podasrá celou

skupinu včetně dětí pochytat a nechá je popravit v noci na břehu jezera. Jediný, komu se podaří uniknout, je mladá Noa, která když plave ke břehu Švýcarska potkává mrtvá těla svých přátel.

This must be the place
Itálie, Francie, Irsko, Paolo Sorrentino, 2011

NH

Cheyenne je znuděná rocková hvězda v penzi, žijící ze svých autorských práv v Dublinu, topící se v penězích. O utrpení svého otce v koncentračním táboře se dozví až poté, co za ním po 30 letech letí do Ameriky, když otec umírá. Už jej ale nestihne naživu. Na smrtelné posteli vidí číslo, které mu bylo vytetováno v koncentračním táboře. Bratr mu vysvětlí, kdo byl předmětem nočních můr jeho otce a Cheyenne se rozhodne nacistu vyhledat a potestat. Když se mu to podaří, odlétá zpátky domů a nechá si ostříhat svou hřívu dřívější rockové hvězdy.

Anne Frank
Itálie, Maďarsko, Alberto Negrin, 2012

NF, OD, OS

Mozaikovitě skládané obrazy známého příběhu Anny Frankové, tentokrát vyprávěné její celoživotní přítelkyní Hanneli Goslarovou. Jsou zde malebné momenty bezstarostného dětství, hořké poznání válečné reality, ukrývání před nacisty, zrada a odvezení do koncentračního tábora. I život v táboře je prodchnut hledáním přátelství. Setkání Hanneli s otcem Anny Frankové po válce, dává nový smysl jejímu příběhu, který byl zakončen smrtí v koncentračním táboře. Ten se rozhodne vydat její deník a seznamuje s jejím příběhem mladé lidi.

Night Train to Munich
Velká Británie, Carol Reed, 1940

OD

Němci mají zájem o vynálezce Dr. Bomashe, takže když jim proklouzne a unik tak zatčení po vpochodování německých vojsk do Prahy, udělají vše pro to, aby se k němu dostali prostřednictvím jeho dcery, které se nepodařilo včas utéct, takže je vězněna v koncentračním táboře. Zinscenují její útek tak, aby uvěřil muži, který ji pomohl tak, aby získal její důvěru. To se podařilo a německý agent odváží Dr. Bomasche i jeho dceru z Anglie do Německa. Na scéně se ale objevuje britský agent, kterému se podaří sérií neuvěřitelných kamufláží, triků a odvážných kousků vysvobodit otce i dceru z vlaku odvázejícího je pod dozorem do Mnichova, a uprchnout s nimi přes hranice do Švýcarska.

Deník Anne Frankové
The Diary of Anne Frank
Velká Británie, Gareth Davies, 1967

NF, OD, TR

Napínavé zpracování známého příběhu třináctileté Anne Frankové v dramatizaci Elanie Morgan. Rodina Anne se ocitá po vpádu Německa do Nizozemí v extrémně obtížných životních podmínkách, neboť se ukrývají před nacisty, aby unikli transportu do obávaných koncentračních táborů. Řada scén o jejich obtížích i malých radostech v průběhu ukrývání i z rodinného života poznamenaného extrémními podmínkami, je zde pojato s pochopením a laskavostí. O to více je divák „zaskočen“ závěrem filmu, i když od začátku ví, jak příběh

končí: nacisté odhalí úkryt a všichni obyvatelé skrýše jsou transportováni do koncentračního tábora, kde většina z nich, včetně hlavní hrdinky, nalezne smrt.

Pout' zatracených

Pout' prokletých

TR

Voyage of the Damned

Velká Británie, Stuart Rosenberg, 1976

V roce 1939, v době kulminace nástupu nacistů v Německu k moci bezprostředně před propuknutím války, dochází k obrovskému stěhování lidí, kteří se cítí ohroženi nenávisným režimem. Loď St. Louis vypravená z Hamburku převáží 937 židovských pasažérů na Kubu. Kubánské úřady ale odmítnout uprchlíky přijmout a posléze i Spojené státy, na které se obrátí jako na poslední záchranu. Pasažérům dochází, že jejich pout' je pouze součástí propagandy: nacistům se podařilo dokázat celému světu, že žádná země není ochotná Židy přijmout. Před připlutím zpět do Evropy se podaří domluvit, že Spojené království, Francie, Belgie a Holandsko převezmou uprchlíky pod svou ochranu. Úspěšnost tohoto závěru plavby ale zůstala nejednoznačná a skončila studiemi, kolik lidí v jednotlivých zemích nakonec stejně zahynulo v koncentračních táborech.

Hoši z Brazílie

NH

The Boys from Brazil

Velká Británie, USA, Franklin J. Schaffner, 1978

Posedlost mocí je nevyléčitelná. Doktora Mengele, kterého tento snímek nechá ožít v Jižní Americe, kde se svými kumpány, dalšími uprchlými válečnými zločinci pracuje na záhadném ďábelském projektu, inspiruje k využití medicíny ke stvoření zrůdy: klonové kopie Adolfa Hitlera, a to hned v několika desítkách embryí po celém světě. Na stopu mu přichází Ezra Lieberman, lovec uprchlých válečných zločinců. Tomu se podaří rozkrýt tajnou organizaci, která zorganizovala "výrobu a distribuci" dětských Hitlerů po celém světě.

Útěk ze Sobiboru

KT, OD

Escape from Sobibor

Velká Británie, Jack Gold, 1987

Film vypráví příběh o úspěšném povstání vězňů vyhlazovacího tábora Sobibor, které přineslo svobodu stovkám uvězněných. Další, už ne tak úspěšná povstání, proběhla v Treblince a v Osvětimi. Povstání bylo možné jen díky obrovské kázni organizátorů a absolutní vzájemné důvěře. Podařilo se jim zneškodnit německé vedení tábora a většinu ukrajinských strážných. Z 600 vězňů jich kolem 300 uprchlo.

Bent

TR, KT

Velká Británie, Sean Mathias, 1997

Berlínská dekadentní společnost se zatím ještě schází v klubech, ale jejich svoboda je nástupem fašismu stále více oklešťována. Pozemní transsexuální, lesbické a homosexuální podniky jsou navštěvovány jednotkami SS a SA, které jim postupně udělují "lekce", jak se mají chovat. Současně homosexuálové jsou postupně odchyťováni a deportováni do koncentračních táborů. To se stane i hlavnímu hrdinovi Maxovi. Ten v koncentračním táboře Dachau prožije nejen ponížení a krutosti, ale i novou lásku, jejíž tragický konec nepřehlásí naději, která z ní vyvěrá.

Muž, který plakal
The man who cried
Velká Británie, Francie, Sally Potter, 2000

NH

Hlavní hrdinka utekla za pomoci organizovaného útěku dětí před nacismem nejprve do Francie, kterou ovšem po napadení Německem musí rovněž opustit. Nedoufá, že by v Americe našla svého milovaného otce, jehož tklivé melodie ji posilují celý život, ale nakonec na naléhání přátel pokračuje v hledání. Nachází jej jako pacienta léčebny, těžce poznamenaného válkou, psychicky zhrouteného člověka. Přesto je ráda, že je u něj.

Charlotte Gray
Velká Británie / Austrálie / Německo, Gillian Armstrong, 2001

OD

Charlotte, která studovala ve Francii, je během II. světové války v Londýně, kde se zamiluje do pilota britského královského letectvo Juliana. Ten jde brzy do akce a Charlotte obdrží zprávu, že byl sestřelen. O to větší motivaci má pro své rozhodnutí jít do Francie jakožto agentka britské výzvědné služby a podstoupí náročný výcvik. Když pak nad Francií seskočí s padákem, vykonává nejen svou práci agenta podporujícího francouzský odboj, ale pokouší se nelézt stopy po svém zmizelém milém. Po válce v Londýně Juliana potkává a zjišťuje, že už k němu necítí to, co dřív. Vrací se do Francie, kde je muž, se kterým spolupracovala v odboji. Zjišťuje, že on má místo v jejím srdci.

Árijský pár
Aryan couple
Velká Británie / USA, John Daly, 2004

OD

Krauzensbergerovi jsou jakožto bohatí Židé v nacisty ovládaném Maďarsku postaveni před otázku, zda odevzdají veškerý svůj majetek nacistům, kteří jim za tuto službu nabízejí možnost odchodu ze země (v atmosféře ohrožení ovšem poněkud nejistou, každopádně bez záruky) anebo nastoupit do transportu směřujícího do vyhlazovacích táborů. Jejich sloužící, mladý pár, manželé Hans a Ingrid Vassmanovi, jsou oním dokonalým árijským párem, ale jen do času, kdy Himmler, který je společně s Eichmanem u Krauzensbergerových na návštěvě, zjistí, že se jedná o převlečené Židy. Krauzensbergerovi se nakonec dosávají do Švýcarska a stejně tak Vassmanovi, film tak končí šťastným koncem, jako menšina filmů vztahujících se k holocaustu.

Les bohů
Dievų miškas
Forest of the Gods
Litva, Velká Británie, Algimantas Puipa, 2005

KT

Koncentrační tábor je soustava mlýnů a sekaček. Tady musíš být obojí: psycholog i prorok. Nikdo ti nikdy neřekne, co máš dělat, musíš si na to přijít sám. Největším nepřítelem v koncentračním táboře nejsou SS nebo kápo. Ne vši, nebo dokonce krematorium. Největším nepřítelem jsi ty sám.“ To je z textu divadelní hry profesora Sruogu, kterou nacvičuje s vilniuským divadelním souborem, aby postřednictvím vlastního příběhu ilustroval

nesmyslnost koncentračního tábora v jeho každodenním chodu i v jeho podstatě. Utrpení, surovosti, hrubosti a ponižování primitivismem, nevzdělaností a nejnižšími pudy.

The relief of Bergen Belsen
Velká Británie, Justin Hardy, 2007

NH

Tým ošetřovatelů má nadlidský úkol zastavit šíření epidemie tyfu v osvobozeném koncentračním táboře Bergen Belsen. Správnost jejich rozhodování a nových léčebných postupů při řešení této nadměrné humanitární tragédie je prověřována obrovským množstvím pacientů, kteří by v osvobozeném táboře jsou stále v nejprimitivnějších podmínkách a vůbec nevědí, co s nimi bude. Životní příběhy zdravotníků zůstanou poznamenány touto extrémní zkušeností.

Chlapec v pruhovaném pyžamu
Velká Británie, USA, Mark Herman, 2008

KT

Osmiletý Bruno, syn nacistického velitele koncentračního tábora Osvětim, který stejně jako ostatní členové rodiny netuší, co se skrývá za ostnatými dráty pozemků, které jim jsou představované jako farma, se na cestách za dobrodružstvím seznámí s chlapcem na „druhé straně“ drátů. Zatouží být u něj, podkope se pod plotem a přichází do tábora v momentě nástupu, kdy jsou vězňové i jeho kamarád a on odváděni do plynu. Když si uvědomí, že se nejedná o hru, je už pozdě. Jeho otec, který v dešti v poznání nejhoršího, co ho mohlo potkat, působí věrohodně tragicky. Zabil vlastního syna společně s tisíci dalšími nevinnými.

Good
Velká Británie, Německo, Vicente Amorim, 2008

NF

Jak zdánlivě nevinné kompromisy a malé ústupky svědomí vedou ve svých důsledcích do začarovaného kruhu zásadních špatných rozhodnutí a nešťastných životních kroků, o tom je příběh profesora literatury Johna Hadlera, dobrého muže, vzorného manžela a otce dvou dětí. Nastupující nacistická strana si všimne jeho knihy o eutanázii pro nevyléčitelně nemocné a chce jej využít na propagandistickou obhajobu své ideologie rasového vybíjení. Hadler se dostává do vleku událostí a jedná v rozporu se svým přesvědčením. Profesor literatury se stává Obersturmbannführerem a jsme svědky jeho inspekce koncentračního tábora.

Bůh před soudem
God on Trial
Velká Británie, Andy DeEmmony, 2008

KT

Může Bůh za zabíjení v plynových komorách? Je vinen existencí koncentračních táborů anebo je bez viny? Anebo byly tábory dokonce v Jeho záměru? Takové a další otázky po smyslu všeho si dávají vězňové, které svedl osud dohromady v jednom baráku. Jsou mezi nimi řemeslníci, lékaři, obchodníci, rabíni, právník i zločinec. Vzhledem ke tříštění jejich názorů při nekoordinované debatě se rozhodli, že dají svým odlišným názorům průchod formou soudního sporu, a proto si zvolili soudce, žalobce a obhájce. Po zvážení mnoha aspektů včetně starozákonních příběhů s vypjatými situacemi padlo rozhodnutí: „Bůh je vinen“. Jakmile ovšem přicházejí vojáci, aby většinu z nich odvedli do plynové komory, všichni se začínají modlit.

OD

Fortunat
Francie, Alex Joffé, 1960

OD

Excelentní koncert dvou herců zcela odlišných charakteristik, žoviálního Bourvila a aristokratické Michèle Morgan, z nichž on je pytlákem, zachraňujícím její rodinu tím, že „hraje“ jejího manžela, zatímco ona platí cestu a bydlení do Němci neokupované části Francie. Její synové si nového kamaráda zamilují, on zkoušává hořkou pilulku svého nízkého postavní při setkání s americkým parašutistou, když jeho „paní“ hovořící plyně anglicky si výborně s vojákem rozumí, a to nejen v řeči. Nakonec odchází, když už rodina jeho ochranu nepotřebuje.

The Enclosure
L'enclos
Francie, Armand Gatti, 1961

KT

Drama z koncentračního tábora. Vzpouru tajné vězeňská organizace chce velitel tábora vypátrat prostřednictvím antifašisty, kterého zavrou do "samotky" společně s vězněm židovského původu. Oba mají za úkol zabít toho druhého pod pohrůzkou smrti. Naopak tomu, kterému se podaří zabít toho druhého a tak i přežít, je slíbena svoboda.

The Gold of Rome
L'Oro di Roma
Francie, Itálie, Carlo Lizzani, 1961

NF, TR

Nacisté slíbili Židům v Římě, že když dodají 50kg čistého zlata, nebudou deportováni, ale budou moci zůstat ve svých domovech. Tedy žádné transporty, cesta do neznáma, špatné zacházení, obavy z nejhoršího, které nemohou zahnat po zvěstech z východu. Poté, co předají zlato, je učiněn zátaž.

The night of generals
Francie, Velká Británie, Anatole Litvak, 1967

NF

Ve Varšavě je zavražděna prostitutka. Vyšetřující major Grau dospěje k přesvědčení, že pachatel je jeden ze čtyř generálů v té době sloužících ve Varšavě. Později dojde k podobné vraždě v Paříži. Generál Tanz, skutečný vrah, naaranžuje místo vraždy tak, že to vypadá, že vrahem je jeho řidič. Ten je donucen utéct z Paříže. Když vyšetřovatel Grau je přichystán obvinít Tanze z vraždy, dochází zrovna ke zvratu událostí souvisejících s nezdařeným atentátem na Hitlera a Tanz vyšetřovatele zabíjí s odůvodněním, že se jedná o zrádce. Až o mnoho let později jiný vyšetřovatel obviňuje Tanze, ten ale ještě před zatčením spáchá sebevraždu.

Masakr v Římě
Massacre in Rome
Francie, George P. Cosmatos, 1973

OD

Sympatický nacistický generál Herbert Kappler, který znovu a znovu musí dokazovat obyvatelům Říma, kdo je jejich pánem, poslušný rozkazů svých velitelů, o kterých přemýšlí jen tak dlouho, než by jejich neplnění jakkoliv ohrozilo jeho výbornou reputaci, v kontrastu s katolickým knězem, který pomáhá ukrývat se uprchlíkům a není poslušným podřízeným bez

ohledu na přísnou hierarchii katolické církve. Za atentát, které římské podzemí uspořádalo na pravidelně pochodující německou vojenskou jednotku ulicemi Říma, rozhodne Hitler popravít desetinásobek římských obyvatel. Vykonavatelem je určen Keppler. Když zoufale hledá 320 lidí, kteří jsou uvězněni za různé přestupky a nenachází požadované množství, dává rozkaz: "Dejte nám Židy". Nůžky mezi Kepplerovou poslušností vedoucí až k nadlidské krutosti, se rozevírají k prasknutí, když kněz přijíždí na kole do lomu, místa poprav, a násilím se dostane dovnitř, aby byl popraven. Keppler učí zrovna mladého nesmělého vojáka, jak zastřelit člověka, když oběť se otočí a Kappler hledí do očí kněze.

Lacombe Lucien

NF

Francie, Louis Malle, 1974

Osmnáctiletý vesnický chlapec, jehož otec je ve vězení a matka na něj nemá čas, hledá své místo ve společnosti okupované Francie. Jde cestou nejmenšího odporu: když neuspěje u odboje, využívá možnosti spolupráce s nacisty, zpočátku malé. Až později poznává, že získání malé výhody bylo pouhým počátkem dalšího řetězce kolaborace. Situace se poněkud zkomplikuje, když se zamiluje do židovské dívky. Lucien je ovšem natolik nesympatickým hrdinou, že divák je zklamán, když se o jeho špatném konci dozvídá pouze ze závěrečných titulků.

Pan Klein

NF,TR

Monsieur Klein

Francie, Itálie, Joseph Losey, 1976

Vynikající snímek v několika rovinách zanechávající po sobě otázky, které už nebudou zodpovězeny, poněvadž pan Klein, bohatý překupník obrazů, končí v transportu směřujícím do koncentračního tábora. To ovšem ví divák, neví to ještě on, který v průběhu celého děje filmu hledá svého jmenovce, Roberta Kleina, protože ten mu provedl bizarní kousek: zařídil, aby mu byly zasílány židovské noviny, čímž se dostal i on aniž to tušil, natož aby chtěl, do databáze Židů policejní prefektury. Druhý pan Klein jakoby byl neustále nablízku, Robert po něm pátrá, ale pokaždé, když už si divák myslí, že ho objeví, se najdou nějak ztratit.

Poslední metro

The Last Metro

NF,OD

La dernier métro

Francie, François Truffaut, 1980

Řídit divadlo Montmarte je pro krásnou Marion v době nacistické okupace velmi náročné, nejen že musí zastat svoji práci uměleckou, ale hlavně úlohu ředitele. Její muž Lucas Steiner musel z Paříže zmizet, protože byl židovského původu. Do role připravované hry přijímá nového herce, známého Bernarda Granger, který je silnou osobností a známým suknčářem. Až v průběhu dalšího děje se dozvídáme, že Marionin manžel Lucas Steiner se ukrývá ve sklepě divadla. Naštěstí je sklep dost velký a skýtá mnoho úkrytů, protože jinak by ho gestapo při namátkových prohlídkách objevilo. Lucas vysvětluje Marion, jak mají s Grangerem nastudovat hru, přičemž ale mezi nimi dochází ke sblížení, což Lucas vnímá, ale nekomentuje. Jakoby to hodnotil jako nutnou daň kvalitě jeho hry. Vyvine se mezi nimi zvláštní vztah, který umožňuje soužití a uměleckou spolupráci. To vše pokračuje i po válce: z Marion a Bernarda se stane známý divadelní pár vyjadřující hluboká pohnutí partnerských citů v nejsložitějších životních situacích, jejichž scénáře píše proslulý Lucas Steiner.

The Passerby

La passante du San-souci

NH

Francie, Jacques Rouffio, 1982

Max Baumstein, úspěšný podnikatel, řídí humanitární organizaci pomáhající pronáledovaným v různých zemích. Po tiskové konferenci v Paříži dostane z neznámého zdroje informaci, že diplomat jedné africké země v Paříži, je bývalým nacistou, který byl příčinou utrpení a smrti jeho opatrovníků v Paříži za 2. světové války. Max jde na schůzku s ním a zastřelí jej. Zbytek filmu je poutavým a dojemným vysvětlením jeho činu před soudem.

For Those I Loved

Au nom de tous les miens

Francie, Kanada, Robert Enrico, 1983

NH

Podle stejnojmenné knihy Martina Greye film vypráví příběh moderního Žida, který po nacistické invazi žije ve Varšavském ghettu. Přidává se k hnutí odporu, je transportován do koncentračního tábora Treblinka, odkud se mu podaří utéct. Jako voják Rudé armády se účastní dobytí Berlína. Po válce se stává úspěšným businessmanem v Americe. Zpět v Evropě ho postihuje tragédie: celá jeho rodina, manželka a čtyři děti uhoří během lesního požáru ve Francii. Po šesti letech se znovu žení, má tři děti a založí nadaci, aby mohl ostatním lidem vyprávět svůj životní příběh.

Nečekaná zrada

Partir, revenir

Francie, Claude Lelouch, 1985

NF,TR

Jedna francouzská rodina ukrývá spřátelenou židovskou rodinu před nacisty. Kromě vzájemných sympatií je spojuje vášeň k hudbě, ale i náklonnost jejich dětí, která se zdá vyústit v manželství. Ve druhé polovině příběhu dcera z židovské rodiny hledá člověka, který je udal, což mělo za následek, že byli odvedeni do koncentračního tábora, který z celé rodiny přežila jen ona sama. Od sousedů obdržela několik tipů na udavače, označen byl i její snoubenec. Nakonec se jí osobně přiznává její budoucí tchýně, která jako důvod uvádí, že už nemohla dále snášet její zkoušení na klavír, jakkoli bylo virtuozní, přece ji nadměrně obtěžovalo. Netušila, že by její udání mohlo zkončit tak tragiicky, jak zkončilo, což ji samozřejmě trápí, ale nezbavuje viny. Život končí skokem z jedoucího vlaku.

Na shledanou, chlapci

Au revoir les enfants

Francie, Louis Malle, 1987

NF, OD

Julien Quentin nemá v katolickém chlapeckém internátě žádného kamaráda. S novou skupinou žáků ale přijíždí také Jean Bonnet, se kterým si začíná rozumět. Časem vytuší, že se jedná o židovského hochu. Páter kláštera zde pod krycími jmény ukrýl před nacisty několik chlapců židovského původu, aby je ochránil před transportem do koncentračního tábora. Když ale vtrhne německá jednotka do školy, všechny je pochyťá a odvede i s představeným internátu. Film končí dojemnou scénou, kde se chlapci, všichni nastoupeni před jednotkou SS, loučí s knězem.

Bídníci 20. století

Les Misérables

OD

Francie, Claude Lelouch, 1995

Henri Fortin, chudý ngramotný boxer snaží se dát v době chaosu 2. Světové války, pronásledování nevinných lidí a oboje nějaký hlubší smysl své existenci a tak pomáhá bankéři Zimanovi dostat se přes hranice do Švýcarska. Cestou zažívají mnohá dobrodružství, která dávají Fortinovi zdání, že jeho osud je podobný jako osud Jeana Valjeana z Bídníků Viktora Huga, což je na jednu stranu úsměvné, na druhou stranu příkladné, neboť je přímo vidět kladný vliv literatury na výchovu člověka.

Pianista

Francie, Německo, Velká Británie, Polsko, Roman Polanski, 2002

NF, TR, OD, OS

Příběh vynikajícího pianisty Wladyslaw Szpilmana, který do poslední chvíle, kdy to bylo jen trochu možné, docházel do polské rozhlasové stanice hrát na klavír pro posluchače rádia. Když se jako dělník stavební čety ve varšavském ghettu ujišťuje, že konečná stanice transportů jsou vyhlazovací tábory, najde si úkryt. Esesákovi, který jej náhodně objeví, se líbí jeho hra na klavír, proto jej zachovává v jeho skryší.

Mlčení moře

Le Silence de la mer

Francie, Pierre Boutron, 2004

OD

Tiché provinciální francouzské městečko v období druhé světové války. Do domu, kde bydlí mladá učitelka se svým otcem, je přidělen mladý německý důstojník. Otec s dcerou nemohou nijak dát najevo svůj nesouhlas s pobytem nezvaného hosta, který pro sebe zabral pokoj po padlých rodičích. Jediný způsob vyjádření jejich postoje je mlčení: vůbec s důstojníkem nehovoří, neodpovídají na jeho otázky. Přesto mezi učitelkou a důstojníkem vznikne citové pouto, které se ovšem nikdy neprojeví. A moře mlčí.

Love to hide

Amour a Taire

Francie, Christian Faure, 2005

NF, OD

Sáříny rodiče jsou brutálně zavražděni při pokusu o útěk do Anglie. Nachází úkryt u přítele z mládí a jeho rodiny. Zamiluje se do něj, poznává však, že on má vztah s přítelem Philipem. Trojice prožívá malebné romantické chvíle, které kontrastují s krutostí společnosti a doby, ve které žijí. Zkáza přichází s bratrem Jeana, Jaquesem, jehož zájem Sára odmítá a který se rozhodl ušetřit „lekcí“ svému homosexuálnímu bratrovi.

La maison de Nina

Francie, Richard Dembo, 2005

RE, NH

Židovské děti z koncentračních táborů nebo z tajných skryší před nacisty jsou svázeny do takových center, jako je dům Niny na jihu Francie, aby zde začali nový život po válce. Většina z nich doufá, že se setkají s rodiči. Žijí zde v jakési komunitě, učí se společně, všechno sdílejí a těší se na příští život. Osvobození koncentračních táborů Buchenwald a Osvětim jsou krutou zprávou pro všechny, když se dozvěděli, že většina těch, kdo do těchto táborů přijeli, byli zavražděni v plynových komorách bezprostředně po příjezdu. Děti čtou otřesné zprávy na titulních stranách novin. Musejí se s touto skutečností vyrovnat, naučit se

žít bez rodičů, a jít dál.

Tajemství

Un Secret

A Secret

Francie, Claude Miller, 2007

NH

Mladý hoch z židovské rodiny žijící v idilické Paříži padesátých let má vracející se představu, že má bratra, který je mu jakýmsi vzorem. Ví jen málo o minulosti svých rodičů a netuší, že jeho vize mají skutečnou příčinu v prvním manželství jeho otce. Jeho bratr i se svou matkou, otcovou první ženou, zahynuli v koncentračním táboře. Oba byli vzati do transportu, když utíkali před nacisty přes hranice. Ale jejich zatčení nebyla nešťastná náhoda. Proč? To je právě ono tajemství.

Villa Jasmin

Francie, Férid Boughedir, 2008

NF, OD

Drama zpočátku romantického příběhu francouzsko-tuniské židovské rodiny, ve kterém novomanželé jedou z Francie na návštěvu do Tunisu, aby manžel Henry ukázal své paní místa svého dětství. Před očima se mu ale začne odvíjet příběh jeho rodičů od počátku jejich vztahu (dvacátá léta dvacátého století), takže milenecké příběhy syna a otce se jakoby prolínají. Otec je ale v době po nástupu fašismu v odboji, což způsobí jemu i celé rodině velké komplikace. Po válce se vrací z bojů k rodině, je politicky aktivní, nicméně ani tehdy není ušetřen projevů antisemitismu.

The wedding song

Le Chant des mariées

Francie, Tunisko, Karin Albou, 2008

NF

V Tunisku vedle sebe žijí v míru dva věty: arabský a židovský. Jejich soužití naruší až druhá světová válka. Dvě dívky, které se přátelí od dětství, jsou kvůli štvavé kampani nacistů postaveny proti obě. Snoubenec arabské dívky získá zaměstnání tím, že udá rodinu přítelkyně své snoubenky nacistům. Ta se může zachránit jedině sňatkem, bere si tedy „z rozumu“ boháče. Kontrast naplněné šťastné lásky milujících se lidí, kteří ale zradí své přátele a nešťastného manželství z rozumu, aby člověk přežil vyjadřuje nespravedlivost a marnost světa.

Armáda zločinu

Army of Crime

Armée du crime

Francie, Robert Guédiguian, 2009

OD

Odbojová skupina mladých rebelů pod vedením básníka Monochaina, se skládá z mladých přistěhovalců - Židů, Maďarů, Poláků, Rumunů, Španělů, Italů a Arménců – ti bojují za osvobození Francie, protože ji milují. Byla to ovšem francouzská policie, která se snaží je umlčet, ale marně, zdají se nepolapitelní, vynoří se pokaždé jinde. Nakonec jsou pochyťáni a popraveni.

Odsun (Zátah)

NF, TR

La Rafl**Francie / Německo / Maďarsko, Roselyne Bosch, 2010**

Školák Joseph Weismann (11 let) musí jednoho dne začít nosit žlutou hvězdu. O pár týdnů později brzy zrána do bytu vtrhnou muži v uniformách a celou rodinu odvedou na obrovské shromaždiště – pařížskou cyklistickou arénu - kde se tísní 13 000 Židů, obětí největší razie v historii země, na které se podílí místní kolaborantská vláda. Deportovaní nevědí, že cílová stanice přes internační tábor je Osvětim. 5 dní musí všichni vydržet bez jídla, pití a zdravotní péče. Pár lidí dělá společně maximum, aby se dostalo vězněným alespoň základní péče. Příběh vypráví mladý Joseph, kterému se nakonec podaří z internačního tábora uprchnout.

Klíč k minulosti**Sara's Key**

NH

Elle s'appelait Sarah**Francie, Gilles Paquet-Brenner, 2010**

Příběh plný rozporů a zklamání. Jak to, že přesto vše z něj kdesi na pozadí svítí světélko naděje? Americká novinářka v Paříži pátrá po osudech Židů odsunutých nacisty v roce 1942. Seznamuje se s osudem malé Sáry, která při zátahu ukryla svého bratříčka do jejich dětské skrýše v bytě a slíbila mu, že se pro něj vrátí, ale musel jí slíbit, že za žádnou cenu neopustí jejich skrýš. Bratříček slib dodržel. Když pro něj ale po několika dnech přišla, byl už mrtvý, zemřel hladu. Novinářka mluví s lidmi, kteří po židovské rodině dostali byt a pokouší se probudit jejich svědomí. Sama ale čeká dítě, její partner se cítí zaskočen, není údajně připraven, odchází od ní. Je připravena postarat se o dítě sama, ale na obzoru se objevuje „cosi“ nového...

Svobodní

OD

Free Men**Les Hommes libres****Francie, Ismaël Ferroukhi, 2011**

Mladý alžírský immigrant Younes se zaplete do pašování zboží během nacistické okupace Francie. Když je chycen a vyslýchán policií, zhroutí se, poněvadž nechce sloužit režimu nacistů. Nakonec pod nátlakem přislíbí spolupráci. Seznámí se s kabaretním zpěvákem Mahmoudem Shalaby, který je zapleten v různých aférách. Dohodnou se, že na odboji budou pracovat společně.

Černá kniha

OD

Black Book**Holandsko, SRN, Velká Británie, Belgie, Paul Verhaeren, 2006**

Dvě dávné kamarádky se setkávají v Izraelském kibucu, jedna jako turistka a náhodná návštěvnice, druhá zde pracuje jako vychovatelka. Toto nečekané setkání u ní probudí vzpomínky na její dramatický osud holandské odbojáčky, které nacisté zabili rodinu a která se dala do služeb odboje a pracovala jako špiónka u špiček nacistického vedení v Holandsku. Stala se milenkou jednoho z generálů hlavního štábu a donášela informace holandskému podzemnímu hnutí. Po válce se jí přes počáteční problémy podařilo obhájit díky tajné službě British Intelligence.

Vlak života**Train of life****Train de vie****Belgie / Francie / Izrael / Nizozemsko, Radu Mihaileanu,**

TR

Evropou se pohybuje záhadný vlak duchů. Pro nacisty je nebezpečnou zásilkou židovských komunistů. Partyzánům je divné, že doprovodná vojenská jednotka se o sabbatu modlí spolu s vězni. Když doplňují zásoby u německé vojenské stanice, žádají košer potraviny. Důstojník velící vlaku mluví němčinou s přízvukem jidiš. To obyvatelé jedná malé židovské vesnice ve střední Evropě se rozhodli vzít osud do svých rukou, nečekat na nacisty, až k nim přijdou, aby polovinu lidí pozabíjeli hned a polovinu lidí poslali neznámo kam, jako to udělali v blízké vesnici v horách. Zorganizují falešný transport s vězni a vojáky v uniformách. Před každou odbočkou zpomalí a místní blázen Shlomo, genius tohoto příběhu, přehazuje výhybky. Ještě než dorazí do nebezpečné linie, kterou musí projet, střetnou se s transportem cikánů, falešným a toužícím po svobodě stejně jako oni. Dojemné vyvrcholení ukončí tvrdá realita koncentračního tábora. Jediné, co Shlomovi zůstalo, jsou jeho sny.

A day in October**En dag i oktober****Dánsko, Kenneth Madsen, 1991**

OD

Příběh je založen na skutečné události, totiž útěku obyvatel židovského původu z nacisty okupovaného Dánska do neutrálního Švédska v roce 1940. Rodina, jejíž dramatický osud je zde zaznamenán, se účastní podzemního odboje. Počáteční nesmělé akce přejdou do odvážného útoku na muniční sklad. Jejich dcera se zamiluje do raněného vůdce povstalců, kterého u sebe ukrývají. Jakmile se uzdraví, pomáhá spolu s ostatními utéci dánským Židům do Švédska.

Ostrov na ptačí ulici**The Island on Bird Street****Dánsko / Velká Británie / Německo, Søren Kragh-Jacobsen, 1997**

OD

Varšavské ghetto. Všichni Židé jsou nakonec deportováni. Jen malému jedenáctiletému Alexovi se podaří zůstat v úkrytu ve zbombardovaném zasypaném bytě. Ale otec mu před transportem slíbil, že se pro něj vrátí. Má tedy naději. Společnost mu dělá malá myška a román o Robinsonovi. Připadá si tak trochu jako on. V opuštěném ghettu, které ovšem není úplně opuštěné, protože se zde pohybuje pár jedinců ukrytých v sousedství anebo zlodějíčků, prožívá neobyčejná dobrodružství, jak jen jedenáctiletý chlapec může. Musí si obstarat potravu a přitom nesmí být zahlédnut vojáky. Setká se s otcem?

(Nepokoření)**Непокоренные****Sovětský svaz, Mark Donskoj, 1945**

OD

Sovětský film plný patosu, vlasteneckých emocí a občanského hrdinství v duchu socialistického romantismu. Hlavní postava, starý otec rodiny, jehož oba synové jsou ve válce, se ve městě okupovaném Němci snaží ochránit rodinu a přitom se účastní odboje společně s dalšími starými občany města. Jsou svědky odsunu židovských spoluobčanů,

které nacisté za městem postřelí. Film vrcholí nadějí na hrdinství syna, který v první fázi války „zklamal“, protože upadl do zajetí. Podezření ze zbabělosti vykupuje bojovým odhodláním.

Osudový zápas

Tretij tajm

Третий тайм (Sovětský svaz)

Tretiy taym (Sovětský svaz)

Sovětský svaz, Jevgenij Karellov, 1962

OD

Fotbalový zápas, zejména jedná-li se o týmy dvou zemí, z nichž jedna okupuje druhou, nabývá na zajímavosti. Tým Ukrajinců je si vědom, že pokud nenechají vyhrát svého německého soupeře, budou všichni postřeleni. Zápas se ale odehrává po největším masakru holocaustu v Babi Jaru u Kijeva a fotbalisté si cení národní hrdosti své a svých fanoušků více než vlastního života. Proto vloží veškerou svou sílu do hry, aby vyhráli.

Komisařka

Komissar

Komicap

Sovětský svaz, Alexandr Askoldov, 1967

OD, NH

Že do ruského městečka přichází armáda, je příčinou strachu a nedostatku místního obyvatelstva, kterému nezbyvá, než svůj úděl nedobrovolných hostitelů přijmout. O co náročnějším zkouškám je vystavena rodina chudého židovského krejčího, které je přivlelena těhotná komisařka, aby v jejich domečku měla zázemí pro přípravu na porod? Ženskost se v této ženě chce začít příchodem jejího dítěte na svět probouzet a rozvíjet. K tomu ovšem nedojde, doba je příliš nejistá a válka vše určuje a ničí. Při jedné scéně dochází k hrůzné vizi holocaustu. Krejčík pak smutně říká: „v našem městě nikdy tramvaje jezdit nebudou.“

Pamatuj si své jméno

Помни имя свое / Remember Your Name /

SSSR, Sergej Kolosov, 1974

NF,TR,KT,OS,RE,NH

“Nikoho nemám.” To je odpověď hlavní hrdinky příběhu lékaři, který chce léčit její ztrátu zraku způsobenou psychickým traumatem. Po návratu z koncentračního tábora se dozvěděla, že její manžel padl. Tuto odpověď říkali mnoho přeživších peklo holocaustu a u každého z nich se za ní skrývá jiný bolestivý příběh. Zažila už nejkrutější chvíle, když jí stejně jako ostatním vězenkyním koncentračního tábora Osvětim vojáci SS odebrali dítě. Známa je scéna, kdy matka přichází k baráku dětí s vařenou bramborou, volá jeho jméno a pak bramboru podsouvá pod dveřmi. Dříve ji ale musí rozšlápnout, aby se vešla. Ostatní děti jejímu synkovi tu špinavou dobrotu závidí. Už před osvobozením se jeden druhému ztrácejí. Její snaha najít synka zůstává neúspěšná, až po dvacetiletém usilovném hledání jej nachází jako důstojníka polské námořní plavby.

Jdi a dívej se

Иди и смотри; Come and See

Rusko, Elem Klimov, 1986

OD

Filmový apokalyptický horor zobrazený na osudu běloruského chlapce, který s jednotkou odporu složenou z vesničanů bojuje proti nejmodernější ničivou technologií vybavené německé armádě. Scény z vypalování vesnic a hromadného vraždění jsou otřesně přesvědčivé. Poznamenaný tak zůstane nejen hlavní hrdina, který projde nepředstavitelným peklem, ale i divák. Nelze zůstat netečný po zhlédnutí scén vypalování vesnic a hromadné

likvidace obyvatelstva upalovaného v dřevěných kostelích a synagogách, zatímco nacisté těmto scénám aplaudují a fotí je jako úspěchy své náročné práce pro účely svých rodinných alb. V závěru filmu titulky sdělují, že 628 běloruských vesnic bylo srovnáno se zemí i s obyvateli. Název filmu je odvozen od výzvy "Pojd" z šesté kapitoly Janovy Apokalypsy (Zjevení sv. Jana), kde apoštol Jan je zván ke zhlédnutí hrůz při lámání prorockých pečeti.

Дамский портной (Dámský krejčí)
Sovětský svaz, Leonid Gorovec, 1990,

TR, HV

Většina filmu jsou více nebo méně významné momentky z několika dnů před 29. a 30. září 1942, kdy došlo v Babi Jaru u Kijeva k největšímu masakru Židů v rámci celého holocaustu. Přestože nacisté oznamují, že je přesídlí na jiné území, kde budou všichni mít práci a děti vzdělání, nikdo jim nevěří a všichni se čím dál více bojí. Film končí pochodem Židů z města ven.

Попугай, говорящий на идиш
Sovětský svaz, Efraim Sevela, 1990

NF, OD, OS

Chudák Jankel Lapidus z Vilnius jakožto legionář upadne v zajetí, vzápětí ale při napadení Sovětského svazu se stává svobodným sovětským vojákem. Nějakým nedopatřením je jediným, kdo neuprchl při bombovém útoku, takže se stane hrdinou Sovětského svazu oceněným vyznamenáním. Jeho však zajímá jediné: co je s jeho mámou, která zůstala ve Vilnius zmítaným válkou. Proč neodpovídá na jeho dopisy? Za chrabrost je „odměněn“ převelením do Indočíny, kde se mu podaří přežít útok schovaný pod americkou vlajkou. Tentokrát dostává vyznamenání od Američanů a jde osvobozovat Itálii. Podobné štěstí v neštěstí jej potkává na několika dalších frontách. Doma se dozví, že jeho máma je v jednom z mnoha hromadných hrobů.

(Táhni)
Изыди! 1991
Rusko, Dmitriji Astrachan, 1991

NF, OD

Motja Rabinovič je jeden ze skupiny Židů žijících ve vesničce Antonovce. Jsou zde spokojeni, žijí zde relativně v hojnosti a v oboustranně výhodném soužití s ostatními obyvateli. Jednoho dne však začínají přicházet od některých sousedů signály, že se chystá pogrom na Židy. Zpočátku se snaží zaplašit obavy, nemohou uvěřit, že by jejich sousedé mohli něco proti nim učinit. Přicházejí ale první známky arogance. Motja jede do vesnice a objevuje hnízdo, kde se přímo vypravují sedláci z širokého okolí na pogrom. Chystají sekery, vlajky, alkohol. Atmosféra ve vesničce houstne. Židé dávají svůj majetek na vozy a odcházejí. V poslední chvíli se ale Motja Rabinovič otočí, vezme sekuru a společně s několika dalšími jdou sami proti blížící se hordě vyzbrojených vesničanů.

Изгой
Sovětský svaz, Německo, Vladimir Savelev, 1991

NF, OD

Je léto roku 1941 a krásnou ukrajinskou krajinou jede po polní cestě chudý povoz. To krásný mladý Šimon s žádoucí a milovanou Basjou prchají z nacisty okupovaného území, kde jakožto pro Židy pro ně už není místo. Nacházejí i se svými dvěma dětmi útočiště v jedné ukrajinské vesničce. S vesničany se začínají sžívat: přeci jenom mají trochu odlišné

zvyklosti, odlišné tradice. Ale německá armáda dorazila až sem. Ze Šimona udělají pro své povyražení koně a musí jednoho velitele vozit. Jeho ženu Basju a starší dítě upálí i s dalšími vesničany ve stodole, Šimon pak vyláká německý tank na hřbitov a tam se nechá zabít.

Unaveni sluncem

Утомленные солнцем

Rusko, Francie, Nikita Michalkov, 1994

OD

Výpravná dvoudílná epopěj ukazující ruské pohledy na některá i dříve tabuizovaná témata z pohledů ruské duše. Holocaust je zde zmíněn jen okrajově, i když ve vší brutalitě, když nacisté zaživa upálí všechny obyvatele jedné vesnice (muže, ženy, děti i starce), kterou náhodou projížděli a kde si několik z nich doplnilo zásoby vody do polních lahví. Příběh je postaven na kontrastu životů dvou hrdinů: plukovníka Kotova a politruka Míti. Byť oba bojují za Stalina a kdysi byli přáteli, jejich zájmy jsou neslučitelné. Film ukazuje obrovskou vojenskou statečnost i její nesmyslnost. Geniální drobnosti film povyšují na umělecké dílo: tikající hodinky zmasakrovaných vojáků po bitevní řeži, umírající voják panic, který prosí ošetřující zdravotníku, aby, než umře, mu ukázala svoje řadra, protože žádné ještě v životě neviděl a už neuvidí.

Z pekla do pekla

Из ада в ад

Rusko, Bělorusko, Německo, Dmitrij Astrachan, 1996

TR, HV

Píše se rok 1941 a Židé malého polského městečka Kelc jsou odváděni pryč, ještě nevědí že do koncentračního tábora. Ale tušení, že neznámo, kam je vedou není nic dobrého, vede mladou maminku k rychlému rozhodnutí: podá přes plot svou malou dcerku polské sousedce. Když se jakoby zázrakem oba manželé vrátí po válce zpět, jejich dcera je nezná a začíná přetěžké psychologické drama: oboje rodiče malou milují a oboje o ni usilují, ona se z počátku nechce vrátit ke své původní rodině, pak ale převládne vztah k její pravé matce a otci. O to víc, když na Židy, navrátilí se z koncentračních táborů, místní obyvatelstvo podnikne pogrom.

Babi Jar

Rusko, Jeff Kanew, 2002

HV

Film o největší hromadné vraždě v dějinách lidstva. V rokli Babi Jar poblíž Kyjeva bylo jednotkami Einsatzgruppen postříleno koncem září 1941 přes 33 000 Židů. Oběť holocaustu, zázrakem přeživší matka, které tam bylo v náručí zavražděno dítě, se po válce setkává s jeho vrahem, nacistickým důstojníkem a připomíná se mu kresbou, kterou si on z kratochvíle jakožto dobrý kreslíř udělal, aby zachytil matku s dítětem v momentě očekávání smrti. Bývalý nacističtí umí s bezbřehou bezohledností nacvičenými argumenty smést ze stolu jakékoliv obvinění z války. Matka volá na pomoc jeho svědomí. Film je nejen otřesným svědectvím tragické události, ale i dokladem toho, jak nejsme schopni o ní hovořit.

Babi jar

Ukrajina, Lyudmila Shtogarenko, Nikolai Zaseyev, 2002

HV

Do Kijeva přijíždějí speciální jednotky Einsatzgruppen. Jsou vítány místním ukrajinským obyvatelstvem. Přestože je předcházejí pověsti o tom, jak likvidují židovské obyvatelstvo, někteří lidé nechtěli opustit své domovy. Domnívají se, že tyto zprávy jsou pouze propagandistické řeči. Nakonec jsou všichni poněkud zaskočeni arogantním jednáním vojáků už při příjezdu. Nakonec jsou všichni Židé nahnáni do prostoru lomu poblíž Kijeva, kde mají být administrativně odbaveni pro práci v Německu a odvezeni, ve skutečnosti se musí svléknout a jsou všichni postříleni. Jedená ser o největší masakr holocaustu.

Otec
Rusko, Vladimír Maškov, 2004

NF

Z malé vesničky u Kyjeva už většinu židovského obyvatelstva transporty odvezly. Synek chudého obchodníka dostane housličky a despotický tatka ho nutí hrát, zatímco kamarádi venku skotačí. Netuší, jak moc mu jeho umění pomůže ke kariéře úspěšného konzervatoristy, který se ovšem stydí za svého vesnického otce, když za ním přijíždí, aby mu dovezl peníze. S otcem se v této trapné chvíli vidí naposledy. Poslední židovští obyvatelé malé vesničky jsou postříleni u zdi nádraží, která se stane symbolem Jeruzalémské zdi nářků. Ve snové vizi se jako raněný voják v nemocničním armádním vlaku usmíruje s mrtvým otcem.

NF,HV

Сотворение любви
Rusko, USA, Rumunsko, Moldavie, Ukrajina, Valeriu Žeregi, 2006

Idilické městečko Zinkov v zapomenutém ráji ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století, ve kterém žijí chudí a ještě chudší Židé i křesťané v jakési zázračné symbióze navzdory dramatickým událostem, o kterých se dozvídají s velkým zpožděním z novin a od cestovatelů. Hlavní hrdina, mladý dohazovač Motl, chodí od dědiny k dědině a smlouvá celožiotní svazky a tak se podílí na stvořitelově díle. I do tohoto ráje však přichází neúprosný systém. Nejprve v podobě nešikovného úředníka, který umí jen sepisovat majetky do nenápadného deníčku, později se ovšem vrací s doprovodem nacistů, kteří celou židovskou část vesnice vyvraždí. Děsivý masakr je peklem. Motl se zachránil jen proto, že byl odveden. Vrací se a začíná zde nový život.

Těžký písek
Тяжелый песок
Rusko, Alexander Arsentev, 2008

NF,OD

Sága židovské rodiny ve městě Snovsk podle stejnojmenného románu Anatolije Rubakova. Jakov z Basileje se zamiluje do Ráchel z malého ruského městečka. Zpočátku jim rodiče brání, přeci jen jsou poněkud odlišného prostředí, nakonec pro sílu jejich vztahu jim vystrojí svatbu. Jakob opouští slibnou kariéru lékaře a stěhuje se za svou manželkou, která nechce opustit svoje městečko. Prožívají zde společně s židovskou komunitou krásná léta rodinného života i těžkou dobu odloučení, kdy Jakov jakožto Švýcar je uvězněn. Městečko pak okupují nacisté a byli by židovskou menšinu postříleli jako v ostatních místech tohoto typu, kdyby se komunita včas nevzchopila k ozbrojenému povstání, které je zachránilo.

Good evening, Mr. Wallenberg
Švédsko, IsNorsko, Kjell Grede, 1990

OD

Film natočený podle skutečných událostí. Švédský diplomat v Budapešti pomáhá velkému množství maďarských Židů a zajišťuje jim bezpečný transport do Švédska. Nacisté ho

podezřívají, že falšuje dokumenty. On však nadále riskuje vlastní život, aby zachránil životy jiných.

Simon and Oaks

Simon och ekarna

Švédsko, Lisa Ohlin, 2011

NF, OD

Film je nostalgickým svědectvím o přátelství dvou rodin v období 2. světové války. Jedná se o rodinu švédskou a židovskou, žijící ve Švédsku v jedné pobřežní komunitě. Zejména vztah mezi Simonem a Isakem se prohlubuje. Ve společnosti narůstají antisemitské nálady a Isak je ve škole ohrožen, Simon mu pomáhá, bere jej s celou rodinou k nim domů, kde se pak ukrývají, aby nemuseli do transportu. Romantickým leitmotivem je Dub u řeky, kde má Simon svou skrýš, vybudovaný vlastní dětský svět, kterému rozumí jen on sám.

Daleká cesta

Československo, Alfréd Radok, 1948

NF, TR, KT, OS

Film dobře zachycující tíživost doby, změny v chování a vztazích lidí zasažené krutým režimem a jeho nekompromisní uchvatelskou a ničící mocí. Na druhou stranu i odvahu obětí a jejich počáteční nejistotu z budoucnosti, která se mění ve zřetelné úsilí vzepřít se a osvobodit. Snad jen závěr příběhu s Antonínovou supraodvážnou ilegální návštěvou jeho snoubenky v Terezíně a s idealizujícím osvobozením tábora je poznamenán dobou vzniku filmu, který jinak vyznívá velmi přesvědčivě a zasluhuje pozornost.

Romeo, Julie a tma

Československo, Jiří Weiss, 1960

NF, TR

Atmosféra strachu ovládá celou společnost, ve které se odehrává příběh seznámení a okouzlení dvou mladých lidí, židovské dívky, která uprchla z transportu, a chlapce, který ji ukrývá na půdě před nacisty. Jejich láska, příběh i naděje tohoto křehkého vztahu je ukončena zastřelením dívky na ulici.

Přežil jsem svou smrt

Československo, Vojtěch Jasný, 1960

KT

Vynikající ztvárnění nechtěného hrdinství, kdy jednoduchý boxer Tonda si svou drzostí absurdně získává nebezpečné sympatie esesáků, jejichž zvůle je nevyzpytatelná, oproti tomu svou čestností a přímočarostí přízeň i nenávisť spoluvězňů, z nichž někteří ho považují za hrdinu, druzí za zrádce. Musí boxovat, aby se zalíbil veliteli. Do ohrožení života se dostává několikrát, naposledy když se snaží pronést přes bránu žiravinu použitelnou jako výbušninu. Při bolestivém výslechu nikoho neprozradí, je však odsouzen na smrt. Jeho přátelé mu pomohou tím, že na marodce mu změní identitu. Film je hrůznou ilustrací nacistických krutostí, zejména v působivých scénách v kamenolomu, ze kterého se málokdo vracel živý. Anebo z krutých cvičení při apelech, jejichž jediným cílem bylo decimovat vězně. Poněkud zvláště zde působí postava tajného vůdce vězeňského odporu, který připravuje povstání. Jeho promluvy k spoluvězňům a sebevědomé chování k esesákům, jakkoli jsou působivé, jako by předznamenávaly éru socialistického romantismu.

Boxer a smrt

Československo, Peter Solan, 1962

KT

Velitel koncentračního tábora je boxer, který zamýšlí po válce pokračovat ve sportovní kariéře. Proto vnímá jako výzvu, když mezi chycenými vězni, kteří chtěli uprchnout z tábora, najde boxera Komínka. Jako jediný unikne popravě jen proto, že velitel si z něj chce udělat

tréninkového soupeře. Komínek je ale zesláblý a trvá to několik týdnů, než se dostane do lepší kondice. Velitel jej znovu a znovu vyzývá, aby neváhal na něj při zápasech útočit. On zná dobře slabá místa soupeře. Nechává se však knokautovat, je si příliš dobře vědom křehkosti své pozice. Při posledním zápase ale porazí velitele na celé čáře, protože se mstí za smrt svého kamaráda. Velitel jej nejprve chce dát zplynovat, ovšem na přimluvu své přítelkyně, která jej varuje, že tento postup by mohl narušit image jeho plánované poválečné kariéry, nakonec trest smrti nejen ruší, ale dokonce propouští vězně z koncentračního tábora. Ten sice odchází, ale slyší z dálky sirény, věstící utrpení jeho spoluvězňů způsobené velitelským vztekem nad svou prohrou.

Transport z ráje

Československo, Zbyněk Brynych, 1962

KT

Film poznamenaný tíživou atmosférou Terezínského ghetta, kde se odehrávají osudy obyčejných lidí podle knihy Arnošta Lustiga Noc a naděje. I když jsou vězňové ghetta vystaveni nelítostnému a bezohlednému zacházení vězňů, zachovávají si vlastní lidskost a důstojnost. Děj filmu je přerušován propagandistickými záběry, kterými nacisté prezentovali veřejnosti Terezín jako klidné a šťastné město, jehož obyvatelé jsou dobře oblečení a mají radost ze života. Krutá pravda o ponižování, hladu, bezpráví a omezování tak zůstává utajena i švédskému zástupci Červeného kříže, který do Terezína přijel za účelem inspekce pro světovou veřejnost.

Démanty noci

Československo, Jan Němec, 1964

OD

Útěk dvou židovských mladíků z transportu smrti. Jsou chyceni skupinou senilních sudetských starců, kteří představují absurdní vládu bezmocných. Strohost filmu posiluje bezútěšnost situace i vnitřní nutkání nějak se zachránit, dostat se zpátky „domů“.

...a pátý jezdec je Strach

Československo, Zbyněk Brynych, 1964

NF, TR

Psychologické drama lékaře Brauna, který v dusné atmosféře protektorátu v době, kdy začaly první transporty a mezi židovským obyvatelstvem se začíná šířit nejistota, hledá a nachází i přes obtížnost situace dost sil k tomu, aby čelil nepříteli nejhoršímu – svému vlastnímu strachu.

Obchod na korze

Československo, Jan Kadar, Elmar Klos, 1965

NF, TR

Drobný živnostník Tóno Brtko se stává pod tlakem svého okolí nástrojem arizace židovského majetku, když pod vlivem svého švagra a ženy převezme arizační dekret na prodejnu staré paní Lautmanové. Přesto, že obchod je nevýnosný, Brtko v něm zůstává. Stará paní, která nechápe, co se v jejím okolí odehrává, s ním jedná jako s vlastním synem a on ji také pomáhá. Jednoho dne jsou ale všichni Židé povoláni do transportu. Jak se v této situaci zachová Brtko?

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou

Československo, Antonín Moskalyk, 1965

OD

Působivě ztvárněné komorní drama na motivy novely Arnošta Lustiga. Skupina obchodníků, kteří utekli před fašismem do Ameriky, navštíví v roce 1943 Itálii, čehož hbitě využívá německá strana a zatkne je jako válečné zajatce. Důstojník SS Brenske, který má za úkol z nich vymámit co nejvíce peněz, je mistrným manipulátorem a pod nejrůznějšími záminkami a pohrůzkami se mu to skutečně daří. Nakonec mají projít dezinfekční stanicí, aby jim mohlo být úředně povoleno odjet do Švýcarska, kde mají posléze najít útočiště. V momentě, kdy Kateřina Horovitzová má před důstojníkem SS tančit nahá, vytrhne mu revolver a podaří se jí

několik esesáků postřílet. Obchodníci pak nekončí svůj život v plynové komoře, ale jsou okamžitě přivolanou jednotkou postříleni.

Dita Saxová
Československo, Antonín Moskalyk, 1967

RE, NH

Jemně laděná filmová etuda o židovské dívce, která se jako jediná z rodiny vrátila z koncentračního tábora. Příběh mluví náznakově a mezi řádky lze vyrozumět více než z prostého psychologického děje o odzbrojující skepsi krásné a mnoha mladíky i zralými muži obletované osmnáctileté dívky. Dita odchází od svých pražských kamarádek, které jsou na tom podobně jako ona, do Švýcarska. Poté, co se o ni zajímají dva bohatí mladíci, vychází si Dita na procházku mezi Alpskými štíty a končí svůj život skokem do laviny.

Spalovač mrtvol
Československo, Juraj Herz, 1968

NF

Bizarlost, perverze a fantasknost jsou nejpřiléhavějšími adjektivy těžko uvěřitelného příběhu, ve kterém pan Karel Kopfrkingl, obětavý zaměstnanec pražského krematoria a vzorný otec rodiny, který důsledně dbá o řádný chod domácnosti a všestrannou výchovu svých dětí, zabíjí v souladu s nastupující nacistickou destruktivní mocí svou rodinu a to s tak obłudnou samozřejmostí, až se to vymyká nejhrůznějším představám diváka hororů.

...a pozdravuji vlaštovky
Československo, Jaromír Jireš, 1972

OD

Komorní tragédie z cely smrti, kde čeká 22-letá Maruška na vykonání rozsudku trestu, do kterého ji od jeho vyhlášení zbývá 99 dní. Maruška byla zapojena v odboji a při výsleších nikoho neperozradila, vše vzala na sebe. Nakonec ji tedy odsoudí jako všechny členy její skupiny, kterou kompletně gestapo pochytilo. Maruška vždycky věděla co chce a také v těchto nejobtížnějších chvílích svého života, kdy má možnost naposledy se setkat se svou rodinou, zůstává sama sebou a povzbuzuje své spoluvězenkyně i rodiče k optimismu.

Zlatí úhoři
Československo, Karel Kachyňa, 1979

NF

Idylická atmosféra humorně laděného rodinného výletu pod vedením poeticky despotického tatínka zamilovaného do řeky a jejího rybiho světa, s laskavě chápající „chudákem“ maminkou, podporujícím jej v jeho „ztřeštěných nápadech“ z mateřské lásky k jejich třem synům, na něž se snaží jejich tatínek přenést svou lásku k rybonosné řece. Tato idyla se jakoby mávnutím proutku mění v noční můru, když otec a dva synové musejí odejít do transportu: i když říkají, že jedou na práci do Německa, slzy v jejich očích prozrazují, že už ona idyla, kterou prožívali, byla jen útekem před realitou nastupujícího nacismu. Nejmladší syn, jenž jako jediný zůstal s maminkou, v závěru filmu pouští na svobodu úhoře, které nachytl podle tatínkova receptu, přál by si, aby jeho dva bráškové i s tatínkem byli také propuštěni na svobodu z koncentračního tábora.

Za zády peklo
Argentina, Československo, Beda Docampo Feijóo, 1986,

OD

Film zobrazuje ukrývání Židů, kteří odmítli jít do transportu na polském venkově. Už rozhodnutí, že se nedostaví na shromaždiště, znamená, že se musí okamžitě začít ukrývat v lesích. Mladí vyhloubí maskovanou zemljanku. Žijí v tak bídných podmínkách, že ve chvílích malomyslnosti někteří srovnávají své přežívání se smrtí. Ráchel, která v depresi uteče, je chycena nacisty a zabita. I když je mezi Poláky mnoho kolaborantů, přeci někteří přátelé

pomáhají zejména zásobami jídla. Kvůli stopám na sněhu musejí v zimě zemljanku opustit a nacházejí skrýš v opuštěné stodole, jsou ale blíž nepříteli, takže napětí stoupá. Nakonec se jim podaří v lesích najít větší skupinu ukrývajících se Židů. Při pravidelných honech na ně pořádaných nacisty i místními gardami je jich většina vyvražděna. Tři bratři se vzdávají sovětské armádě. Najednou jsou nečekaně volní. Jdou hledat tělo malého bratra, který byl zabit teprve před několika dny.

Smrt krásných srnců

Forbidden Dreams

Československo, Karel Kachyňa, 1986

NF

Osobitá poetika povídek Oty Pavla stačí v sobě sloučit lásku k české zemi prostřednictvím rybářského světa, lásku ke své česko-židovské rodině popisem tatínkových rozpustilých příběhů jakožto obchodního cestujícího firmy Elektrolux, kde ovšem hraje dojemně dominantní roli maminka, přehlížející s laskavostí sobě vlastní jeho úlety a nevěry, a noční tíživou můru epochy nastupujícího nacismu. Tatínek, který by nikdy nezabil srnku, která má přece tak „krásné smutné“ oči, nakonec vychází na lov statného srnce, aby jeho kluci, kteří dostali lístek do transportu, se ještě jednou alespoň pořádně najedli.

Poslední motýl

Československo, Karel Kachyňa, 1990

OD

Téma terezínské kamufláže zpracované na příběhu francouzského herce, který dostal od nacistů zadání, aby připravil dětské divadelní představení, jež má sloužit pro inspekci Mezinárodního červeného kříže k přesvědčení široké světové veřejnosti, že vězňové terezínského ghetta žijí šťastným životem. Moreau se ale vzepře této ohavnosti a hru pojme jako podobenství o skutečnosti, která měla být utajena.

Všichni moji blízcí / All My Loved Ones

Česko / Slovensko / Polsko, Matěj Mináč, 1999

NF, OD

Působivé drama o zhoršujícím se ovzduší nejenom jedné židovské rodiny v předválečném Československu, vystihující obtížnost životních rozhodnutí v prohlubující se nejistotě budoucnosti. Ukončení života jednoho z hrdinů sebevraždou, když zjistí, že už nemá šanci uniknout do bezpečí, kontrastuje s vysláním syna druhé rodinné větve do Anglie Wintonovým vlakem. Film tak připomíná spásný čin Sira Nicholase Wintona, který zcela nezištně zachránil stovky židovských dětí československých rodin.

Musíme si pomáhat

ČSFD, Jan Hřebejk, 2000

NF, OD, OS

Film plný porozumění pro lidskou slabost a jak se projevila v krutých chvílích německé okupace je nejen komediální ukázkou nesmyslnosti české malosti i zázraků přesto se odehrávajících i v místě a době, kdy bychom je nejméně očekávali, ale snad právě proto jsou nutné a dějí se. Úředník přechovávající židovského uprchlíka je zde konfrontován s udavačem. Komediální nadsázka nahrává určité smířlivé relativizaci, která je ovšem diskutabilní.

Hodina tance a lásky

ČR, Viktor Polesný, 2003

KT

Krystýně Kleinburgerové je záhadou, proč nemůže chodit na některá místa pevnosti Terezín, kde je její tatínek velitelem, ale jen do doby, kdy je na schůzce s vojákem, který ji do

„tajemství“ zasvětil. Ona se snaží toto poznání sladit s frázemi o nadřazenosti její rasy. Další rozčarování ji čeká při setkání s maďarskou primabalerínou židovského původu, jejíž hodiny tance ji tatínek daroval k narozeninám. Nechápe, proč tak talentovaná baletka nemůže mít výjimku z transportu. Její spor s otcem se vyhrocuje.

I ve smrti sami
ČR, Dušan Klein, 2004

NF, OD

Ve třech dílech této televizní adaptace románu německého autora Hanse Falady se prolínají příběhy několika obyčejných jedinců, kterým různým způsobem zasahuje do života nastupující fašismus obłudně narušující veškeré normální mezilidské vztahy. V Berlíně jsou v té době čtyři druhy lidí: 1) arogantní a ambiciózní pomahači režimu, 2) zbabělí a prodejní pomahači režimu, 3) lhostejní sobci, kteří nechtějí vidět, co se kolem nich děje a 4) nenápadné osobnosti, kteří se tajně nebo veřejně hlásí k odboji.

Nedodržení slibu
Nedodržaný slub, Broken Promise
Slovensko / Česko / USA, Jiří Chlumský, 2009

NF, TR, KT, OS

Nikdo si plně neuvědomoval všechna nebezpečí, která znamenal sílící vliv fašismu na Slovensku, ani Martin Friedmann, jehož příběh se stal předlohou k filmu o osudu židovského fotbalisty, který se zpočátku dobrovolně dostává do fotbalového týmu pracovního tábora v Seredi. Později, když je v plicním sanatoriu, v klášteře a u partyzánů, musí svůj židovský původ mnohdy zapírat. Hlavní téma spojující všechny epizody zachycující hlavní momenty Martinova života, je touha po přežití. Ale ta pomůže přežít hrůzy války jen právě jemu. Přežil však ještě někdo z jeho rodiny, kdo slíbili tatínkovi, že příští rok ve stejnou dobu na oslavu svátku Pesach se znovu všichni sejdou?

Protektor
ČR, Marek Najbrt, 2009

NF, TR

Film o české malosti, hlouposti, vychytralosti, kariérismu, naivitě a nesmyslnosti. Znamý rozhlasový reportér Emil Vrbata chce ochránit svou manželku, populární zpěvačku židovského původu, před represemi proti Židům, ona ovšem není ochotna vměstnat se do role pasivní oběti, vychází ven z úkrytu a upozorňuje na sebe, čímž ohrožuje kariéru svého manžela. Ten řeší zmatky způsobené tlaky veřejnosti nevěrou, zakoupením obrazu Adolfa Hitlera a dalším konformním jednáním. Kolo, které ukradl při úprku od milenky do redakce zrovna to ráno, kdy byl spáchán atentát na Heridricha, ho tragikomicky paradoxně činí podezřelým ze spoluúčasti na atentátu v očích jedněch a nevysloveným hrdinou v očích druhých. Nic ale nemění na tom, že jeho manželka odchází s ostatními Židy k transportu.

Anne no nikki
Japonsko, Akinori Nagaoka, 1995

NF, OD

Animovaný film podle Deníku Anne Frankové. Otto Frank otec Margo a Anne a manžel Edith rozpoznal včas nebezpečí, které hrozilo členům jeho rodiny a když přišel obávaný okamžik povolání do transportu na východ, přesunul celou rodinu do úkrytu v utajené části přístavku jeho firmy. Zde se odehrává hlavní děj kresleného filmu popisující vývoje vztahů členů tohoto nedobrovolného společenství, jejich opatrnost i obavy před vyzrazením, sny, touhy, vize i frustrace. Film končí odhalením jejich úkrytu nacisty a okamžitým odsunem.

Wooden Gun**Israel, Ilan Moshenson, 1978**

NH

Dva malé dětské gangy, jeden z hochů starousedlíků, druhý z chlapců přistěhovalců, v Tel Avivu padesátých let, jsou v neustálém konfliktu a způsobují si při šarvátkách i vážná zranění. Jejich nepřátelství je projekcí předsudků a strachů jejich rodičů, kteří jsou aktivní ve společenském životě, ale postrádají schopnost udržet děti v normách slušného a pro ně hlavně bezpečného chování. Ředitel školy je z nich zoufalý a říká, že mu připomínají praktiky nacistů. Kluci to nechápou, odpovídají, že to "nevěděli", je to jen hra. Jaká hra, když jeden z vůdců přinese na schůzku gangu pušku?

The Summer of Aviya**Israel, Eli Cohen, 1988**

NH

Henry a její desetiletá šikovná dcerka Aviya spolu žijí ve městě obývaném starousedlíky i imigranty po Druhé světové válce. Zkušenost holocaustu je pro obě skupiny odlišná, což způsobuje mezi nimi různá pnutí, nedorozumění, zesměšňování i jiné chtěné nebo nechtěné nepříjemnosti. Henry je postižená nejen ztrátou manžela za války, ale také krutými zkušenostmi partyzánské, které u ní periodicky vyvolávají traumatizující mučivé představy. Aviya doufá, že její otec je stále ještě naživu. Její zklamání a žal, když zjistí pravdu, však jsou v závěru převáženy smířením s realitou.

Kedma**Israel, Amos Gitai, 2002**

RE

Kedma je název lodi, která v roce 1948 přiváží do Izraele ilegálně uprchlíky z Evropy, kteří přežili holocaust. Film popisuje obvyklý postup, kterým všichni nelegální přistěhovalí procházejí: Nejprve musí uniknout Britské vojenské jednotce. Pak okamžitě dostávají zbraně a výcvik, jak s nimi zacházet. Pak většinou následuje boj s araby, kde mnozí padnou. Část těch, kdo přežijí, se zblázní. Film ukazuje realitu poválečného přistěhovalectví realističtěji a je určitou reakcí na zromantizované představy této složité vývojové fáze vzniku státu Izrael.

Walk on water**Israel, Tony Ayres, 2004**

NH

Eyal, úspěšný agent Izraelské tajné služby Mossad, přichází domů. Jeho manželka spláchala sebevraždu. Mossad jej okamžitě posílá do Německa, aby se sblížil s rodinou válečného zločince, kterého se snaží už léta bezúspěšně dopadnout. Podaří se skutečně najít společnou řeč a dokonce i přátelství? Zločinec, kterého dlouhá léta rodina schovává, přijíždí na oslavu narozenin. Eyal přijímá pozvánku na recepci. Když má ale vykonat rozsudek a píchnout mu v jeho apartmá poslední injekci, zjišťuje, že mu to nedává žádný smysl: zabíjení. Řekl si, že toho starého muže na lůžku opatřeného přístroji a kapačkami, nechá už být. Na scénu ale přichází zločincův vnuk, který má odpor k tomu, co jeho dědeček ve válce spáchal a odpojí ho z přístrojů. Stařec umírá.

Dear Mr. Waldman
Michtavim Le America
Israel, Hanan Peled, 2006

NH

Židovská rodina žijící v Tel Avivu se v šedesátých letech ještě vypořádává s traumaty způsobenými holocaustem. Desetiletý Hilik vidí své poslání pomoci rodičům ulevit z noční múry po zážitcích z koncentračního tábora. Jeho otec má ještě navíc utkvělou představu, že jeho syn z prvního manželství unikl zavraždění v koncentračním táboře a že utekl do Ameriky, kde dělá asistenta Johna F. Kennedyho.

(Třetí poločas)
The Third Half
Treto poluvremae
Makedonie, ČR, Darko Mitrevski, 2012

OD,TR

Film vychází ze skutečných událostí kolem fotbalového teamu FC Macedonia vedeného židovským trenérem za II. světové války v Bulharskem okupované zóně Makedonie a Marie Mladěnovské (Neta Kohen), která přežila holocaust. Je zde i tragédie hromadné vraždy 7 148 Makedonských Židů zavražděných v plynových komorách Treblinky, kteří byli deportováni bulharskými úřady, armádou a policií - na základě německého požadavku.

Olga
Brazílie, Jayme Monjardim, 2004

OD

Životopisný film německé komunistické aktivistky, Židovky Olgy Benáiové. Unáší ze soudní síně v Berlíně Ottu Brauna. Pokračuje ve svých aktivitách ve Francii, Anglii, vždy je zatčena. Puč v Brazílii v roce 1935 se nevydařil, je zatčena a těhotná před porodem deportovaná do Německa, kde porodí holčičku. Ta je jí brzy odebrána a Olga prožívá dlouhé roky mučivého stesku po dceři. Její vězňatelé ji záměrně neinformovali, že dcera byla brzy po jejím odnětí předána rodině Olgy. K částečnému zklidnění dochází, když její matka přijde společně s dcerou na návštěvu. Olga je odeslána do koncentračního tábora, kde strádá a umírá. V dopise, který její rodina čte až po její smrti, píše: „Bojovala jsem ze všech sil o lepší svět.“

Sterne
Bulharsko, Německo, Konrad Wolf, 1958

NF, TR

Začíná to jako vždy nevinně, když do jednoho východoevropského městečka je přivelen Valter, aby vnesl „německý pořádek“ do evidence obyvatel a majetku. Ani on sám netuší, že výsledek jeho práce bude použit na transport Židů na východ. Nikdo nepochybuje, že je nečeká nic dobrého. Situace je pro něj o to složitější, když se zamiluje do dívky, která žije v židovském ghettu. Kromě toho jej kontaktuje místní odboj, který potřebuje zbraně pro partyzány. Snímek končí jeho útekem za rozjíždějícím se tranportem, kde je i jeho dívka, když je součaně jasné, že po návratu na své pracoviště bude čelit obvinění ze zrady.

Hranjenik
The Fed One
Jugoslávie, Vatroslav Mimica, 1970

KT

Skupina vězňů je v koncentračním táboře vystavena soustavnému psychickému týrání i fyzickému teroru ze strany jednoho z dozorců natolik silně, že se rozhodli s ním „zatočit“. Podaří se jej zkompromitovat, takže se stane řadovým vězněm a je tak vystaven na milost a nemilost svých bývalých obětí. Ti ovšem poté, když on pochopí bezvýchodnost své situace, se k němu zachovají proti jeho očekávání milosrdně.

9. Seznam zdrojů a literatury

1. Annette Insdorf, 1989, Indelible Shadows, Cambridge University Press
2. Erin Brandon, 2008, The holocaust in French film: Nuit et brouillard (1955) and Shoah (1986), San Jose State University
3. Olga Gershenson, 2008-9, The Holocaust in Soviet and Russian cinema, University of Massachusetts
4. Jiří Holý – Petr Málek – Michael Špirit - Filip Tomáš, 2011, Šoa v české literatuře a v kulturní paměti, Praha: Akropolis
5. Jiří Holý, 2012, The Representation of the Shoah in Literature, Theatre and Film in Central Europe: 1950s and 1960s, Praha: Akropolis
6. Databáze hraných filmů o holocaustu v knihovně FAMU Praha (poslední návštěva: prosinec 2012)
7. Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad z r.1985, n.p. Brno, Český Těšín
8. Haim Shachter: The New Compact Dictionary Hebrew English, English Hebrew, „Yavneh“ Publishing House Ltd., Israel, 1992
9. Chaim Potok: Davitina harfa, Praha 2004, Argo, ISBN 80-7203-599-1
10. Isaac Bashevis Singer: Šoša, Praha 1992, Odeon, 01-004-92
11. Isaac Bashevis Singer: Nepřátelé: Příběh lásky, Praha 2007, Argo, ISBN 80-7203-866-4
12. Isaac Bashevis Singer: Obraz a jiné povídky, Praha 2005, Argo, ISBN 80-7203-655-6
13. Isaac Bashevis Singer: Láska a vyhnanství, Praha 1997, Argo, ISBN 80-7203-146-5
14. Rudolf Vrba: Utekl jsem z Osvětimi, Praha 2007, Sefer s.r.o.
15. Artur Zempliner: Encyklopedie významných osobností ve víru židovského osudu, Lederer & Zempliner Consulting 2000
16. Yad Vashem: <http://www.yadvashem.org>
zejména oddělení: The Holocaust, The righteous among the nations, Education & E-learning,
17. Leon Uris: Milá č.18, Praha 2001, Nakladatelství Lidové Noviny

18. William Styron: Sophiina volba, Praha 1984, ISBN 0-679-60101-5
19. Viktor E. Frankl: Co v mých knihách není, Brno 1997, Cesta, ISBN 80-85319-66-7
20. Lion Feuchtwanger: Ďábel ve Francii, Praha 1986, Naše vojsko, 605/22/826
21. Arthur Miller: Ohnisko nenávisti, Praha 1966, Svoboda, 25-092-66
22. Viktor Fischl: Dvorční Šašci, Praha 1990, Art-servis, 601-22-825, 61-002-90
23. Adolf Burger: Ďáblova dílna, Praha 1991, Nakladatelství Svoboda, 73/601-21-8.2, 25-039-91
24. Fania Fénelonová: Dívčí orchestr, svědectví sebrané Marcelou Routiérovou, Praha 1984, Naše vojsko, 28-068-84, 13/34
25. Anne Franková: Deník, Praha 2004, nakladatelství Tiráda první, 54. svazek edice Delfín
26. www.holocaust.cz
27. Internet Movie Database (IMDb)
28. Česko-Slovenská filmová databáze (ČSFD)
29. Knihovna FAMU – databáze videopůjčovny
30. The timechart history of Jewish civilization, DAG Publications Ltd., ISBN 10 1 903025 46 X
31. Eleonóra Hamar: Vyprávěná židovství (O narativní konstrukci druhogeneračních židovských identit), Praha 2008, ISBN 978-80-7419-004-9
32. Viktor E. Frankl & Pinchas Lapide: Bůh a člověk hledající smysl, (Cesta Brno, 2011, ISBN 978-80-7295-137-6)

Obsah

Strana	Název kapitoly	
2	1. Úvod: Jak vnímám hrané filmy o holocaustu	
5	1.1. Porovnání s jinými seznamy filmů o holocaustu	
5	2. Přehled hlavních témat hraných filmů o holocaustu	
8	3.1. Produkce filmů s tématem holocaustu v jednotlivých zemích	
13	3.2. Vývoj v čase: filmy o holocaustu vyrobené ještě za války, po válce a až po současnost	
15	3.3. Rozdělení filmů podle hlavního hrdiny	
15	3.3.1. Vězeň transportu a koncentračního tábora	
16	3.3.2. Osudy dětí – příběhy dětí, které předčasně vypsely	
17	3.3.3. Příběhy žen – silné slabé pohlaví	
19	3.3.4. Příběhy sportovců	
19	3.3.5. Příběhy hudebníků	
19	3.3.6. Spravedliví mezi národy	
20	3.3.7. Konvertité, přátelé v utrpení, homosexuálové a další	
20	3.3.8. Křesťané a církve	
21	3.3.9. Nacisté	
21	3.3.10. Kolaboranti	
21	3.4. Filmy popisující různé fáze vývoje holocaustu	
22	3.4.1. Nástup a vývoj nacismu	
22	3.4.2. Druhá světová válka	
23	3.4.3. Transporty	
24	3.4.4. Koncentrační tábory	
25	3.4.5. Osvobození	
26	3.4.6. Repatriace	
26	3.4.7. Norimberský proces	
27	3.4.8. Následky holocaustu	
28	3.5. Násilí ve filmech: krutosti, zvěrstva a chlípnosti, pokusy na lidech	
28	3.5.1. Jen psychický teror	
28	3.5.2. Mučení	
29	3.5.3. Krutosti při zatýkání	
30	3.5.4. Zvěrstva a vraždění v koncentračních táborech	
30	3.6. Technologie hromadného vraždění v hraných filmech	
30	3.6.1. Vybíjení vesnic na východě	
31	3.6.2. Výfukové plyny	
31	3.6.3. Plynové komory	
31	3.7. Filmy s humornými prvky nebo komediálně laděné	
32	3.8. Ságy	
32	3.9. Soudní procesy, Norimberský proces	
33	3.10. Filmy o holocaustu podle známé literární předlohy	

33	3.11. Jaká témata nejsou dosud hraným filmem zpracována	
34	3.12. Třináctá komnata filmů o holocaustu	
34	3.13. Fenomén Anne Frankové	
34	3.14. Fascinace technikou, marketingem zla, železnou disciplínou a arogancí	
35	3.15. Idyla starých časů přátelského soužití národů a náboženství na východě	
35	4. Původ Seznamu hraných filmů o holocaustu	
36	4.1. Impuls PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora (TRT)	
36	4.2. Vokální soubor GESHEM: Pomoc potřebným: Impuls PAMATUJ!	
36	5. Dva hlavní důvody, proč vznikl tento seznam filmů o holocaustu s anotacemi	
36	5.1. Efektivní forma seznámení mladých lidí s tématem holocaust a antisemitismus	
37	5.2. Neexistuje žádný hraný film o největší hromadné vraždě našich lidíIII.	
37	6. Jaké typy hraných filmů o holocaustu například existují	
38	7. Jak používat Seznam filmů o holocaustu	
40	8. Seznam filmů s anotacemi	
40	Diktátor	Cz
40	Být, či nebýt	Cz
40	Sedmý kříž	Cz
40	Cizinec	Cz
40	Gentleman's Agreement / Džentlemnská dohoda	Cz
41	Poznamenání	Cz
41	Žonglér	X
41	Deník Anne Frankové	Cz
41	Exodus	Cz
42	Mladí lvi	Cz
42	Norimberský proces	Cz
42	Zastavárník	Cz
42	Corrie Ten Boom – Útočiště	Cz
42	The Man In the Glass Booth	X
43	Maratónec	Cz
43	Hadí vejce	Cz
43	Julia	Cz
43	The Holocaust	Cz
43	Playing for time	X
44	Vítězství	Cz
44	Skokie	X
44	Remembrance of Love	X
44	Sophiina volba	Cz
45	Šarlatový a černý	Cz
45	The Assisi Underground	X
45	War and Remembrance	Cz
45	The Attic: The Hiding of Anne Frank	X
45	Nepřátelé: Příběh lásky	Cz
46	Music Box	Cz

46	Hannah's War	X
46	Pursuit	Sk
46	Vítězství ducha	Cz
46	Never Forget	X
47	Alan a Naomi	X
47	Schindlerův seznam	Cz
47	Tichý úkryt	Cz
47	The Infiltrator	X
48	Prsten	Cz
48	The Empty Mirror	X
48	Příměří (1997)	Cz
48	Visas and virtue	X
48	Rabínova dcera	Cz
49	Příběhy odvahy: Dvě ženy	X
49	Nadaný žák	Cz
49	Ďáblova čísla	Cz
49	Šedá zóna	Cz
50	Uprising	Cz
50	Varian's war	Cz
50	Anne Frank – the whole story	Cz
50	Conspiracy	Cz
50	Out of ashes	Cz
51	Naprosto osvětleno	Cz
51	Odpor	Cz
51	Předčítač	Cz
52	The Courageous Heart of Irena Sendler (TV)	Cz
52	Dluh	Cz
52	Walking with the enemy	X
52	Jób lázadása	X
53	Člověk bez osudu	Cz
53	Adolf Eichmann	X
53	Gruber's journey	X
53	Kanály	Cz
54	Ambulans	X
54	Osvětim	X
54	Hraniční ulička	X
54	Samson	Sk
54	Pasažérka	Cz
55	Koniec naszego swiata	X
55	Apel	X
55	Krajina po bitvě	Cz
55	Szpital przemienia	X
55	Zaproszenie	X

56	Dekalog VIII	X
56	Kornblumenblau	X
56	Korczak	X
56	Život za život	Cz
56	Moje válka,	Cz
57	Jeszcze tylko ten las	X
57	Wielki tydzień	X
57	Kolysanka	X
57	Varšavské ghetto	Cz
58	Karol - člověk, který se stal papežem	Cz
58	Joanna	Cz
58	V temnotě	Cz
58	Cud purymowy	Cz
59	Dozvuky	Cz
59	Vrahové mezi námi	Cz
59	Nahý mezi vlky	Cz
59	Jakub lhář	Cz
60	Plechový bubínek	Cz
60	Der Rosengarten	X
60	Lily Marleen	Cz
60	Mephisto	Cz
61	The Wannsee Conference	Cz
61	Bittere Erste	Cz
61	Europa, Europa	Cz
61	Sluneční jas	Cz
61	Gebitrig	X
62	Smutná neděle	Cz
62	Unbesiegbar	Cz
62	Aimée & Jaguar	Cz
62	Nikde v Africe	Cz
63	Amen	Cz
63	Rosenstrasse	Cz
63	Devátý den	Cz
63	Ghetto	Cz
64	Všichni nebyli vrazi	Cz
64	Ďáblova dílna	Cz
64	Země hraček	Cz
64	Okamžik vzkříšení	Cz
64	Berlin 36	Sk
65	Wunderkinder	Cz
65	Lore	Cz
65	The Boat is full	X

65	Witnessed	X
66	Sarah	X
66	Bonhoeffer: Agent of Grace	X
66	Norimberský proces	Cz
66	Přístav	X
66	Hitler: Vzestup zla (TV film)	Cz
67	Departure	X
67	Fugitive Pieces	Cz
67	Citové pouto (Autumn hearts)	Cz
67	Poeta	Cz
68	Kápo	Cz
68	Sandra (Of a Thousand Delights)	X
68	Zahrada Finzi-Continiů	Cz
68	Konformista	Cz
68	Noční hlídač	Cz
68	Woman's Camp	X
69	The Seventh Room	X
69	Život je krásný	Cz
70	Člověk, který přijde	Cz
70	Nekalá soutěž	X
70	Perlasca	Cz
70	Hotel Meina	X
71	This must be place	Cz
71	Anne Frank	Cz
71	Night Train to Munich	X
71	Deník Anne Frankové	Cz
72	Voyage of the Damned	Cz
72	Hoši z Brazílie	Cz
72	Útěk ze Sobiboru	Cz
72	Bent	Cz
73	Muž, který plakal	Cz
73	Charlotte Gray	Cz
73	Árijský pár	Cz
73	Les bohů	X
74	The relief of Bergen Belsen	X
74	Chlapec v pruhovaném pyžamu	Cz
74	Good	Cz
74	Bůh před soudem	Cz
75	Fortunat	Cz
75	L'enclos	X
75	The Gold of Rome	X
75	The night of generals	Cz
75	Massacre in Rome	Cz

76	Lacombe Lucien	Cz
76	Pan Klein	Cz
76	Poslední metro	Cz
76	The Passerby	X
77	For Those I Loved	X
77	Nečekaná zrada	Cz
77	Na shledanou, chlapci	Cz
77	Bídníci 20. století	Cz
78	Pianista	Cz
78	Mlčení moře	Cz
78	Love to hide	Cz
78	Le Maison de la Nina	X
79	Tajemství	Cz
79	Villa Jasmin	X
79	The wedding song	X
79	Armáda zločinu	Cz
80	Odsun (Zátah)	Cz
80	Klíč k minulosti	Cz
80	Svobodní	X
80	Černá kniha	Cz
81	Vlak života	Cz
81	A Day in October	Cz
81	Ostrov na ptačí ulici	Cz
81	Nepokoření	X
82	Osudový zápas	Cz
82	Komisařka	Cz
82	Pamatuj si své jméno	Cz
82	Jdi a dívej se	Cz
83	Дамский портной (Dámský krejčí)	X
83	Papouček, který mluvil Jidiš	X
83	Táhni!	X
83	Изгой	X
84	Утомленные солнцем	Cz
84	Z pekla do pekla	X
84	Babi Jar	X
84	Babi jar	X
85	Otec	X
85	Stvoření lásky	X
85	Těžký písek	X
85	Good evening, Mr. Wallenberg	X
86	Simon and oaks	X
86	Daleká cesta	Cz
86	Romeo, Julie a tma	Cz

86	Přežil jsem svou smrt	Cz
86	Boxer a smrt	Cz
87	Transport z ráje	Cz
87	Démanty noci	Cz
87	...a pátý jezdec je Strach	Cz
87	Obchod na korze	Cz
87	Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou	Cz
88	Dita Saxová	Cz
88	Spalovač mrtvol	Cz
88	...a pozdravuji vlaštovky	Cz
88	Zlatí úhoři	Cz
88	Za zády peklo	Cz
89	Smrt krásných srnců	Cz
89	Poslední motýl	Cz
89	Všichni moji blízcí / All My Loved Ones	Cz
89	Musíme si pomáhat	Cz
89	Hodina tance a lásky	Cz
90	I ve smrti sami	Cz
90	Nedodržený slib	Cz
90	Protektor	Cz
90	Anne no nikki	X
91	Wooden Gun	X
91	The Summer of Aviya	X
91	Kedma	X
91	Walk on water	Cz
92	Dear Mr. Waldman	X
92	(Třetí poločas)	X
92	Olga	X
92	Sterne	X
92	Hranjenik	X
94	9. Seznam zdrojů a literatury	
96	10. Obsah	